

189. Tiistaina 17 päivänä joulukuuta 1996

kello 18.15

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä arvonlisäverolain 15 ja 19 §:n ja merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta 5995

Hallituksen esitys 238/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1996 vp

Ainoa käsittely

2) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997 ,,

Hallituksen esitys 103/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1996 vp
Talousarvioaloitteet 1—441/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuhdon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä arvonlisäverolain 15 ja 19 §:n ja merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 238/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 48/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 19, 19 a ja 27 c § ja 1 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 15 ja 29 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 6 ja 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1997

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 103/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 46/1996 vp
Talousarvioaloitteet 1—441/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Valtion tulo- ja menoarvio on eduskunnan eräs tärkeimmistä päätöksistä, jonka se tekee vuosittain. Budjettikirja on vuosi vuodelta ohentunut, siinä on sanomaa tiivistetty ja keskitytty niin sanotusti olennaiseen. Viime vuosien kehitys on johtanut siihen, että eduskunta vetää budjetista päättäessään ns. suuria linjoja, ja yksityiskohtaisemmista asioista päätökset tehdään eri ministeriöissä ja valtion putkihallinnossa eri asteisten virkamiesten toimesta. Näin etenkin nyt, kun tulosohejaus ja ns. tulosvastuu on kovasti suosittu ja pop-asia valtionhallinnossa.

Eduskunta päättää siis könttäsummista, joista könttistä alemmat portaat viiltelevät erilaisia siivuja käyttäen kohtuullisen vapaasti omaa harkintavaltaansa. Eduskunnan vaikutusmahdollisuudet ovat kaventuneet ja yksittäinen kansanedustaja ei välttämättä monestikaan tiedä, miten hänen hyväksymänsä määrärahat eri portaissa jakautuvat ja mihin ne yksityiskohtaisemmin jaettuna menevät. Joka tapauksessa eduskunnan budjettivaltaa on aika tavalla kavennettu.

Menettelyssä on huomautettavaa siltä osin, että valta kuuluu kansalaisilta mandaatin saaneelle eduskunnalle eikä putkihallinnolle. Se olisi otettava pitkälti huomioon, kun budjettia sentään käsitellään valiokuntatasolla koko syksyn. Valtiovarainvaliokunnan onkkin mietinnöissään laadittava kriteerit ja linjaukset, joiden mukaan eduskunta toivoo ja haluaa toimintoja kehitettävän.

Eduskunnassa on usein aikaisempina vuosina herätelty esiin ajatusta, että kunkin ministeriön osalta vastaava valiokunta eduskunnassa hoitaisi paitsi sektorin muun lainsäädännön myös sen sektorin talousarvion käsittelyn. Tällöin lainsäädäntö niveltäisi mahdollisimman konkreettisesti taloudellisiin resursseihin ja kansanedustajilla olisi käsitys, mitä mikin laki toteutettuna maksaa ja miten se ylipäättänsä sopii kyseisen valiokunnan raameihin. Valtiovarainvaliokuntaa ei tietenkään nyky muodossaan tarvittaisi tai se voisi olla kokoava elin. Tämä keskustelu on yleensä jäänyt lyhyeksi, mutta kun siinä on ajatusta ja sen takia voisi olla tarvetta selvittää asiaa, niin otan asian esille, ettei se unohtuisi.

Arvoisa puhemies! Sananparressa kerrotaan Huittisten hullusta miehestä, joka söi enemmän

kuin tienasi, ja huonosti kävi. Miten käy valtion, kun menot ovat vuodesta toiseen suuremmat kuin tulo? Vanha viisaus: On elettävä suu särkeä myöten, ei olekaan viime vuosina toteutunut valtionalouden hoidossa. Hyvinä vuosina säädetyt lait ovat huonoina vuosina osoittautuneet vaikeiksi kustantaa. Valtio ottaa syömävelkaa vieläkin lähes 30 miljardin markan vuosivauhdilla. Yhä useampi kansalainen kysyy, miten on mahdollista, että jatkuvasti syödään enemmän kuin tienataan. Valtionalouden säästöjen välttämättömyydestä onkin eduskunnassa vallinnut laaja yksimielisyys eri puolueiden kesken. Siis kaikki tietävät, että valtion menot ovat huomattavasti suuremmat kuin tulot.

Valtionalous ei ole terveellä tavalla tasapainossa. Budjettikirja on saatu tasapainoon pitämällä yllä korkeaa verotasoja ja ottamalla runsaasti uutta velkaa. Nykyisen hallituksen aikana velkaantumiskierre ei enää ole niin paha kuin edellisinä vuosina. Kun tämä hallitus aloitti, valtio velkaantui vielä 60 miljardia markkaa vuosittain, nyt velkaannutaan enää vajaat 30 miljardia markkaa, mutta siinäkin on 30 miljardia markkaa liikaa. Näinhän ei voi loputtomiin jatkua, sen kaikki tietävät. On siis saatava lisää tuloja tai vähennettävä menoja.

Valtion tulot muodostuvat pääsääntöisesti veroista ja veroluontoisista maksuista ja tietysti nyt esillä olevista omaisuuden myyntituloista. Jos näin ei saada riittävästi rahaa kasaan, on otettava lisäksi vielä velkaa. Huonoina aikoina on tietysti selvitettävä, voiko valtion menoja vähentää. Tällaisista säästöistä ja valtion menojen leikkauksista onkin puhuttu viime vuosina loputtomiin. Perusoikeusuudistuksen jälkeen viime kädessä perustuslakivaliokunnassa ratkaistaan, minkälaiset edut ja tulojen siirrot kuuluvat perusoikeuksiin ja kuinka paljon niitä voidaan leikata.

Rankalla talouskuurilla on vaikutuksia hyvinvointivaltion rakenteisiin ja sosiaaliturvaan. Toisaalta on syytä muistaa, että hyvinvointivaltio voi kestävästi perustua vain terveelle valtionaloudelle. Varmin tie tuhotta kansalaisten hyvää sosiaalinen turvallisuus on jättää leikkaukset tekemättä ja antaa valtionalouden rapautua. Jo edellisen hallituksen hallituspolitiikan katekismuksessa kerrottiin selkeästi, että harjoitetulla tiukan käden talouspolitiikalla on nimenomaan pyritty estämään hyvinvointivaltion pohjan romahdus. Samaa linjaa on joutunut jatkamaan eduskuntavaalien jälkeen nykyinen hallitus.

Kysymys on juuri siitä, että on arvioitava har-

joitetun talouspolitiikan ja hyvinvointivaltion etuuskien suhde. Kun kovasta säästölinjasta huolimatta valtion budjetti on vuodesta toiseen reilusti alijäämäinen, jotakin on edelleen tehtävä. Valtiolla on velkaa noin 400 miljardia markkaa. Velka on siirrettyä verotusta. Me suomalaiset maksamme tämän velan joka tapauksessa. Jos nykypolvi ei sitä maksa, niin jälkipolvet maksavat. Säästämisissä ei siis ole kysymys säästämisestä itsestään ja tästä päivästä, vaan itse asiassa lastemme edellytyksistä elää tässä maassa.

Valtio voi tosiasiaassa säästää vain vähentämällä menojaan. Suurten lukujen periaate onkin säästämisessä armoton. Suuria säästöjä saadaan aikaan vain suurissa menoissa ja sosiaalimenot muodostavat suurimman menoerän valtion budjetissa.

Hallituksen säästöesityksiä on kritisoitu väärin kohdennetuiksi ja epäoikeudenmukaisiksi. Toisaalta tulonsiirtoihin kohdistuvat leikkaukset voivat tuntua vain niissä kansalaisryhmissä, jotka tulonsiirtoja saavat. Tätähän ei kukaan tietenkään voi kiistää. Tosiasia on, että syntyneestä tilanteesta ei pääse ulos, etteivätkö kaikki suomalaiset joutuisi tinkimään. Sen takia niillä, jotka ovat työssä, on korkea verotus ja sen takia niillä, jotka ovat saaneet tulonsiirtoja, ovat markkamäärät pudonneet.

Kaiken keskellä on kuitenkin muistettava, että suomalaisen hyvinvointivaltion perusta on edelleen kunnossa. Kansalaiselle kyetään takamaan kaikissa tilanteissa välttämätön perustoiementulo. On edelleen muistettava, että suomalaisen sosiaaliturvan taso on korkea. Esimerkiksi työttömyysturvan taso on Euroopan huippuluokkaa. Suomen nousu voi perustua vain työlle ja sille, että kaikki kansalaiset osallistuvat talkoisiin. Lisäksi on todettava, että olipa hallituksessa mitkä puolueet tai poliittiset ryhmät tahansa, tälle talouspolitiikan pitkälle linjalle ei ole juuri vaihtoehtoja.

Paljon tulisi keskustella tai ehkäpä enemmänkin veroista. Tuloverotus on Suomessa länsimaiden korkeinta luokkaa. Melkein voi yhtyä siihen täälläkin esitettyyn mielipiteeseen, että verotus on monen kansalaisen osalta maassamme ollut lähes laillistettua ryöstöä.

Kun olemme kovasti huolissamme leikkauksista ja kansalaisten perusoikeuksista ja niihin puuttuminen on tehty eduskunnassakin erittäin vaikeaksi, niin kansalaisten tuloihin puuttuminen on helppoa. Eduskunta voi säättää verolakeja, joissa ei ole mitään ylärajaa, mikä on kohtuullista ja mikä ei. Onkin esitetty täälläkin, että

velan ottaminen tulisi tapahtua vaikeutetussa lainsäädäntöjärjestyksessä. Yhtä lailla voi esittää, että myös verojen korottamiseen tai ainakin niiden korottamiseen jonkin kohtuullisen rajan yläpuolelle tarvittaisiin vaikeutettu lainsäädäntöjärjestys.

Kun julkista taloutta hoidetaan leväperäisesti, se heijastuu kansantalouteenkin varsinkin sellaisessa maassa, jossa julkisen talouden osuus on suuri. On selvää, että esimerkiksi holtiton verojen lisääminen on yksi syy koko kansantalouden vaikeuksiin ja myös työttömyyteen. Nämä syytehtydet pitäisi nähdä. Tämän takia onkin tervehdittävä ilolla nyt tehtäviä tuloverojen 5 miljardin markan alennuksia ja myös on todettava tyydytyksellä, että nykyisellä hallituksella on selkeä ja luottamusta lisäävä ote valtionalouden kuntoon saattamiseen. Kaikki saavat sen käsityksen, että homma on ikään kuin hanskassa.

Arvoisa puhemies! Yleisesti kun keskusteluja täällä eduskunnassa on seurannut, täällä on oltu huolissaan tulonsiirroista. Hyvinvointiyhteiskuntaa luotaessa on olennaista ollutkin, miten tuloja tasataan. Ei ole lainkaan oltu huolissaan siitä, miten hyvinvoinnin taloudellinen perusta syntyy. Eli suomeksi: Kakun jakajia kyllä löytyy, mutta mistä saataisiin kakun kasvattajia?

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäen puheenvuoro oli erinomaisen ryhdikäs ja suoraselkäinen, itse asiassa se osoittaa hyvin sitä henkeä, jota niin edellisen eduskunnan aikana kuin tämänkin eduskunnan aikana eduskunnan enemmistö on osoittanut. Suomen pitkän jänteen talouspoliittinen linja on ollut kova ja vaativa, mutta sitä on jaksettu vastuullisen enemmistön toimesta kyllä kantaa.

Tuskin ed. Ihamäki tiesikään, kuinka oikeassa oli, kun hän totesi, että Suomen talouspolitiikan linja on saanut myös kansainvälistä luottamusta. Itse asiassa olen juuri saanut tiedon siitä, että reittauslaitos Standard & Poor's on nostanut Suomen luottokelpoisuutta: AA- nousi AA:han. Tunnustuksen eräänä perusteena muun muassa mainitaan, että luokituksen parantumiseen on antanut aihetta voimakas sitoutuminen jatkuvaan valtionalouden tasapainottamiseen.

Mitä merkitystä tällä on Suomen kannalta? Se on selkeä tunnustus, niin kuin sanoin, pitkäjänteiselle talouspoliittiselle linjalle. Se on myös selkeä tunnustus ymmärtääkseni tämän syksyn tapahtumille. On nähty, että talouspoliittista linjaa hyvin selkeästi ja sitkeästi jatketaan. Tämä selittää myös arvoisille kansanedustajille muun

muassa sen, miksi halusin olla hyvin tiukka valtionyhtiöitten myyntituloja käsiteltäessä täällä kolmannessa lisätalousarviossa. Tämä ratkaisu tarkoittaa paitsi imagopuolta myös suoraa rahaa suomalaisille. Meillä kansantaloutemme, valtiontalous, elinkeinoelämä, veronmaksajat, kaikki, saavat tästä Standard & Poor'sin tänään tekemästä ratkaisusta osansa.

Haluan myös viitata siihen, että välittömän taloudellisen hyödyn ohella, totta kai, jokainen sijoittaja maailmalla panee merkille sen, että Suomessa tilanne on mennyt jatkuvasti parempaan suuntaan, ja uskon, että Suomi sijoituskohteena ylipäättään saa tällä ratkaisulla lisää houkuttelevuutta.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voi onnitella valtiovarainministeriä luokituksen noususta. Samalla voi todeta sen, että eduskunnassa laajalti ollaan sitä mieltä, että valtion velka pitää ottaa hallintaan ja taittaa. Keskustaoppositiohan tukee säästölinjaa ja varmaan Standard & Poor's on sen diskontannut arvioonsa, kuvittelen näin.

Mutta mitä tulee säästölinjaan ja ed. Ihamäen puheenvuoroon, jota ministeri Niinistö kovin kiitteli, niin kyllähän, ed. Ihamäki, teidän puheenvuorostanne kuitenkin henkii tällainen aika kylmän oikeistolainen linja siinä, että te painotatte voimakkaasti veronkevennyksiä, toisaalta näette ongelmana sen, että Suomessa on tulonsiirtoja siinä määrin, kuin meillä on. Kyllähän meidän täytyy muistaa se, että tälläkin hetkellä Suomessa ovat leipäjonot aika pitkät ja meillä tietty yhteiskunnallinen epävarmuus lisääntyy. Eduskunnassa puhutaan, että pitää lisätä poliiseja, jotta voidaan puuttua eräisiin ongelmiin, joita on lisääntyvästi ilmenyt.

Me emme saa, ed. Ihamäki, mennä kylmän oikeistolaiseen yhteiskuntaan, jossa surutta leikataan tulonsiirtoja veronkevennyksien kustannuksella, mihin hintaan tahansa. Keskusta hyväksyy sen, että tuloverotuksessa voidaan tehdä tällaiset 5,5 miljaridin kevennykset, mutta katsomme, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja perusturva pitää kuitenkin koko ajan säilyttää. Toivon, että ed. Ihamäki, teillä myöskin tällainen aatteellinen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulma voisi säilyä, kun täällä kansanedustajaytötänne jatkatte.

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Ala-Nissilälle vain

todeta lyhyesti, että talouden on oltava kunnossa, jotta palvelut voidaan taata.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Budjettilait on hyväksytty pitkien tuskallisten neuvottelujen ja päätösten jälkeen. Uskon, että monelle edustajalle oli joidenkin lakien hyväksyminen vaikeaa, joskin aika suurta ymmärtämystä löytyi, koska talouden tasapainottaminen ilman säästöjä lienee tänä päivänä mahdotonta. Silti on vaikea hyväksyä sitä, että monien nyt tehtyjen ratkaisujen seurauksena rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät.

Se, mitä nyt säästämme sosiaaliturvassa erinäisissä leikkauksissa, jotka kohdistuvat pieni- ja keskituloiseen väestöön, joudumme maksamaan pian USA:n mallin mukaisesti erinäisiin turvajärjestelyihin uppoavina menoina. Tällä hetkellä USA:ssa käytetään entistä enemmän rahaa poliisien, vartiomiesten, lakimiesten palkkaamiseen, erillisten turvajärjestelyjen luomiseen. Eli se, mitä sosiaaliturvassa säästetään, maksetaan monin verroin suurempana yhteiskunnassa kärjistyvien ongelmien seurauksena.

Me olemme pitäneet maattamme lintukotona, mutta tänä päivänä se on turhaa harhaa. Ihmiset kokevat elämänsä yhä turvattommaksi. Ryöstöt, pahoinpitelyt, itsemurhat ovat huomattavasti lisääntyneet. Viime kuussa ilmestyi tutkimus, jonka mukaan nuorten alkoholinkäyttö on lisääntynyt ja sen seurauksena ovat itsemurhat lisääntyneet. Tamperelaisen dosentin Matti Rimpelän tekemän tutkimuksen mukaan 13—15-vuotiaiden nuorten alkoholinkäyttö räjähti yli kaksinkertaiseksi viime vuosikymmenen loppulla. Tällä perusteella ei voi sivuuttaa kysymystä, onko meidän säästölinjamme kaikilta osin oikea, kun suuri osa ihmisistä voi pahoin.

Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että Suomi on mukana Euroopan talous- ja rahaliitossa vuonna 1999. Taloudessa tehdyt ratkaisut tähtäävät siihen, että maamme täyttää Emun lähentymiskriteerit, jotka on määritelty perustamissopimuksessa artiklassa 109 j ja 104 c sekä pöytäkirjoissa N:o 5 ja N:o 6. Emu-kriteerinin mukaan määritellään muun muassa inflaation tason ja pitkien korkojen tason vaihteluväli sekä se, että julkisen talouden velan suhde bruttokansantuotteen ei saa ylittää 60:tä prosenttia. Jotta mainitut kriteerit täytyvät, on se edellyttänyt anka-raa talouskuuria.

Jokin aika sitten osallistuin Sitran talouspolitiikan johtamistaidon kurssille. Siellä esimerkiksi Euroopan instituutin professori Klaus Gretsches-

mann näki mahdollisena, että Emu-jäseniksi saatetaan hyväksyä maita, jotka eivät täytä Emu-kriteereitä kaikilta osin. Siispä jo lähtötilanteessa on mahdollista, että Emu hakevat maat asetaan eriarvoiseen asemaan. Entäpä miten on asia varsinaisten Emu-jäsenten kohdalla? Onko eri mailla erilaisia ehtoja asioita käsiteltäessä ja tehtäessä ratkaisuja?

Euroopan talous- ja rahaunioniin liittyminen tai sen ulkopuolelle jääminen on maamme kannalta todella mittava ratkaisu. Sen vuoksi on tärkeää, että eduskunnassa asiaa käsitellään perin pohjin, ennen kuin asiasta tehdään ratkaisu. Ruotsissa on Emusta tehty kymmeniä eri lähtökohdista lähteviä Emu-selvityksiä. Professori Lars Calmforsin mukaan käydään näiden selvitysten ja tutkimusten pohjalta kansalaiskeskustelu, ennen kuin ruotsalaiset tekevät lopullisen Emu-päätöksen.

Suomessa on pääministeri asettanut professoriryhmän selvittämään Emua ja sen seurauksia. Hyvä näin, mutta se ei mielestäni riitä, jos eri näkökulmat halutaan ratkaisussa ottaa huomioon. Olisi tärkeää, että tähän mennessä tehdyt Emu-selvitykset koottaisiin ja pohdittaisiin sen jälkeen, mitä muita selvityksiä Emusta vielä tarvitaan. Sen jälkeen tulisi näiden pohjalta käydä keskustelu Emun hyödyistä ja haitoista maaillemme ja siltä pohjalta päättää, haluammeko olla mukana Emussa vai emme.

Esimerkiksi tällä hetkellä ei ole vielä selvitetty, miten Emu mahdollisesti vaikuttaisi sosiaaliturvaamme. Kun olen asiaa eri tilanteissa tiedustellut, kysynyt, ovat vastaukset ykskantaan olleet sen suuntaisia, että sosiaaliturvasta tullaan päättämään kansallisella tasolla. Uskon, että näin varmaan on niin kauan kuin Emun jäsenmailla menee hyvin, mutta kun Emu-maille tulee taloudellisia ongelmia, näkemykseni mukaan joustoja etsitään palkoista, sosiaaliturvasta jne.

Tätä ajatusta tuki professori Gretschmannin visio siitä, miten Euroopan unioni tulevaisuudessa kehittyy. Hänen mukaansa liikkeelle lähdettiin aikoinaan kaupan liberalisoinnista yhteiseen markkina-alueeseen siirtyen ja jatkaen Euroopan talous- ja rahaunioniin. Seuraava vaihe olisi talousunioni, jota seuraisi sosiaalinen unioni ja federalistinen Eurooppa ja vihonviimeisenä Eurooppa globaalisenä pelurina. ”Peluri” on oma käänökseni, koska en löytänyt muuta sanaa hänen käyttämänsä englanninkielisen sanan kääntämiseen. Meidän viralliset visiomme ovat aina päätyneet talousunioniin, ja muut kehityskuvat on tyrmätty.

Erään professorin, historioitsijan, visio Euroopan unionin tulevaisuudesta on mielenkiintoinen. Hänen mukaansa muun muassa sosiaaliturva ja palkat yhdenmukaistuvat tulevaisuudessa Euroopan unionissa. Hän piti Euroopan unionia merkittävänä kehitysavun antajana tällä hetkellä köyhille EU-maille. Silti hänen tulevaisuudenvisionensa yhtenä osana oli se, että pitkällä tähtäimellä rikkaat Euroopan unionin maat haluvat irti Euroopan unionista.

Suomi on Euroopan unionin jäsen, ja siltä pohjalta tietysti meidän on rakennettava tulevia ratkaisuja, mutta otettava huomioon myös eri vaihtoehtoja. Senpä vuoksi näkisin, että ennen kuin Emu-ratkaisu tehdään, sen vaikutukset olisi todella selvitettävä perin pohjin, se mitkä ovat liittymisestä tai ulkopuolelle jäämisestä seuraukset maaillemme.

Puhemies! Jo tässä budjetissa ja tulevissa budjeteissa meidän tulee valmistautua Emu-ratkaisuun, tulipa se sitten tai ei. Olen keskittynyt puheenvuorossani pääasiassa Emu-kysymyksen, mutta toivon, että Emu-ratkaisun kohdalla ei käy niin, että aika loppuu kesken juuri silloin, kun Emun sisällöstä ja vaikutuksista pitäisi puhua. Joidenkin budjettiin liittyvien lakien kohdalla tuntui näin käyvän.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ihamäen vastauspuheenvuoron johdosta. Halusin vain todeta, että ed. Ihamäen esityksessä minäkin haistoin oikeistolaista opillisuutta, ja kun vastauspuheenvuoro tiivistyi suurin piirtein virkkeeseen, että talouden on oltava kunnossa, että palvelut voidaan taata, se on puoli totuutta. Näissä meidän pimeän ja kylmän oloissamme, harvan asutuksen oloissa, voidaan kysyä, mitä meillä täällä olisi, minkälainen meidän taloutemme olisi, jos meillä ei olisi peruskoulua, kansanterveyslakia ja järkevän turvaverkon takaavaa sosiaalipolitiikkaa. Toisin sanoen nämä seikat, jotka hyvin helposti lasketaan kansantalouden riesaksi, minusta ovat tuotannon tekijöitä, joista myös pitää huolehtia.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Budjetin palautekeskustelussa, ns. yleiskeskustelussa, on syytä ja tarvetta tarkastella myöskin poliittista tilannetta, sitä miten se tämän syksyn aikana on muuttunut ja kehittynyt. Meillähän käytiin maassa kahdet vaalit pari kuukautta sitten, kunnallis- ja europarlamenttivaalit. Voi sanoa, että molemmat vaalit olivat nykyiselle halli-

tukselle ja hallituspuolueille aikamoinen sokki. Kyllä vaalien jälkeen budjetin käsittely sai uusia näkökulmia sekä valtiovarainvaliokunnassa että ennen kaikkea budjettilakien osalta eri valiokunnissa tässä talossa. Kun keskusta selviytyi molemmissa vaaleissa voittajana, se kyllä on näkynyt ja tuntunut tässä talossa.

Vaalit aiheuttivat sen, että eräitä muutoksia valiokuntakäsittelyssä budjettilakeihin on tullut, mutta on helppo yhtyä siihen, että sama selkeä, kansaa kahtia jakava linja on jatkunut. Ed. Hurskainen juuri edellä totesi, että rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät. Näinhän se on, arvoisat sosialidemokraatit ja erityisesti vasemmistoliittolaiset. Näin on tapahtunut sekä alueellisesti, sosiaalisesti että taloudellisesti, kun budjettia on eduskunnassa käsitelty.

Muutenkin, arvoisa puhemies, hallitus on pelannut taitavalla ja ehkä uudenaikaisella tavalla, sillä poliittinen mielenkiinto syysistuntokaudella tarkoituksella ohjattiin sellaisiin lakeihin, joilla ei ole kovin suurta taloudellista merkitystä. Otan esimerkkinä paljon puhutun lääni- ja elinkeinokeskuskysymyksen, josta tehtiin uskomattoman tärkeä asia. Tuntuu, että oli kansakunnan tärkein asia se, mitä viime viikolla täällä käsiteltiin. Aluehallintolakien kansantaloudellinen ja budjettitaloudellinen vaikutus on erittäin pieni, mutta niistä tehtiin todella suuri tunnekysymys, jotta voitiin siinä sivussa viedä monia vaikeita ja erittäin merkittäviä lakiesityksiä lävitse.

Oli helppo hoitaa kuntien valtionosuusleikkaukset, jotka tavalliselle kansalaiselle ovat todella ikäviä. Valtiohan leikkaa keskimäärin noin 800 markkaa valtionosuuksia jokaista kuntalaista kohti. Samanaikaisesti on tehty merkittäviä suuria leikkauksia maatalouspääluokassa, kansallista tukipakettia on purettu, viljelijöiden tulot ovat putoamassa, sosiaaliturva heikkenee, maa-seudun peruspalveluverkostoa ajetaan alas ja viimeksi sitten viime viikolla tehtiin energiaveroratkaisu. Jokainen tietää, mitä tämä ratkaisu merkitsee eläkeläisille, lapsiperheille ja pienituloisille ihmisille. Näiden etuudet tulevat kaventumaan ja tilanne vaikeutuu.

Poliittisesti todella on mielenkiintoista, että sekä sosialidemokraatit että vasemmistoliitto ovat hyväksyneet nämä leikkaukset, jotka kohdistuvat nimenomaan pienituloisiin kansalaisiin. Ei tarvitse yhtään ihmetelläkään, että kokoomus hymistelee ja hyrisee nyt hyvää mieltä. He menestyivät kohtuudella vaaleissa ja ovat hahnan kokoomuslaiset saaneet meille hyvätuloisille merkittäviä verokevennyksiä ensi vuotta var-

ten. Totta kai siitä on syytä kokoomuksessa olla tyytyväisiä.

Arvoisa rouva puhemies! Budjettikirjan yleis- perusteluissa todetaan, että Lipposen hallituksen tavoitteena on Talous- ja rahaliiton lähtymiskriteerien täyttäminen, asia, johon ed. Hurskainen täällä myös puuttui. Osallistumisesta Emun kolmanteen vaiheeseen päätetään eduskunnassa hallituksen esityksen tai tiedonannon pohjalta. Näin on tähän saakka ilmoitettu.

On selvää, että Suomi on sidottu Emu-jäsenyyteen jo EU-jäsenyyden ja Maastrichtin sopimuksen nojalla. Nyt on kysymys vain siitä, millä menettelytavoilla meitä Rahaliittoon ollaan viemässä. Suuri keskuspankki EU:n piirissä on syntymässä 1.1.1999, eurorahaan siirryttäneen viimeistään vuonna 2002 ja ovathan jo uudet eurosetelit olleet Suomen kansainkävillä television välityksellä viime viikonlopun aikana. Lipposen hallitus onkin ottanut tavoitteen, että Suomi on ensimmäisten joukossa Talous- ja rahaliitossa. Nyt hallitus miettii vain keinoja, miten omasta markasta voidaan vähin äänin luopua.

Ruotsin valtiovarainministeri lähetti markkinoille aikanaan syksyllä selkeän viestin, jonka mukaan Ruotsi ei aio liittyä Rahaliittoon ensimmäisten joukossa. Ministeri perustelee kantansa sillä, että jäsenyys Rahaliitossa rajaisi Ruotsin mahdollisuuksia reagoida kansantalouden häiriöihin. Taloudellinen itsenäisyys vähenisi, kun vero- ja budjettipolitiikasta päätettäisiin EU:ssa keskitetysti.

Meidän maamme hallitus on eri linjoilla ja ajaa Emu-päätöstä eli yhteistä rahaa hyvin nopeasti, tiettävästi jo ensi vuoden aikana. Ruotsi näkee Rahaliiton ennen kaikkea taloudellisena kysymyksenä, mutta Suomen hallitus, tämä kuva minulla on, näkee sen hyvin vahvasti myös turvallisuuspoliittisena kysymyksenä.

Lipposen hallitus katsookin, että Emuun liittyvät maat muodostavat unionin ytimen ja Suomen on oltava mukana, koska ytimen ympärille muodostuu liittovaltio, jolla on yhteinen puolustus, ja tähän meidän on päästävä mahdollisimman nopeasti mukaan. Tästä voi tehdä tällainen rivikansanedustaja, kyläpoliitikko, johtopäätöksen: Onko Suomi suomettunut Brysselin ehdoilla? Olemmeko lähteneet arvaamattoman seikkailupolitiikan teille, jonka keskeisenä päämääränä on todellisen itsenäisyyden menettäminen?

On syytä tässäkin yhteydessä todeta, että samat tahot ovat sitomassa Suomea entistä lujemmin EU:n liittovaltiotavoitteeseen, jotka tänään-

kin väheksyvät sitä toimintaa, jolla Suomi säilytti itsenäisyytensä toisen maailmansodan jälkeisissä todella vaikeissa olosuhteissa. Tässä vaiheessa pääministerin asettama Emu-työryhmä, johon ed. Hurskainen täällä viittasi, ei anna suosituksia puolesta eikä vastaan, mutta hyvin selvältä näyttää, että omasta markasta pyritään luopumaan mahdollisimman pian.

On syytä todeta, että Emu-asian hoitaminen vippaskonsteilla ei ole oikeaa poliittista toimintaa. Kun Emu-asia tulee eduskuntaan, se tulee käsitellä perustuslain edellyttämällä tavalla ja omasta markasta ei mielestäni saa kevein perustein luopua, sillä jokainen tietää tutkimattakin, että Emu on markkinavoimien voitto, jossa yhteisvastuulla ei ole suurta sijaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tänä syksynä täällä eduskunnassa on vilissyt, ehkei täällä salissa, mutta ainakin salin ulkopuolella sana ”koplaus”. Hallitus onkin sitonut monia toisiinsa kuulumattomia asioita yhteen. Kolmatta käsittelyä vailla on vielä liikeaikalain muutos, joka on koplattu mitä ihmeellisimmällä tavalla siihen kuulumattomaan lainsäädäntöön. Kauppa on kauppa, mutta mielestäni liikeaikalaki, jonka hallitus on eduskuntaan tuonut, on hylättävä ja palattava lähtöruutuun.

Samoin hallitus koplasi läänit ja elinkeinokeskukset. Se oli erittäin ikävää. Asiakysymykset hukkuivat tässäkin politiikan jalkoihin. Oikean suuntainen ratkaisu syntyi maakuntien Suomelle, mutta ei ole parlamentarismille ja kansanedustuslaitoksen selkeälle johdonmukaiselle toiminnalle eduksi se, miten tässä asiassa meneteltiin.

Positiivista budjetin käsittelyn yhteydessä on se, että valtiovarainvaliokunta on tohtinut tälläkin kertaa tehdä muutoksia ja viedä ne myös läpi. Ed. Ihamäki täällä totesi, että eduskunnan budjettivalta on kaventunut. Se pitää varmasti paikkansa ja ennen kaikkea se, että budjettikirja on tullut sellaiseksi, että sitä on vaikea lukea ja siitä selvyyttä saada. Kaikki on isona könttäsömmäna. Tässä suhteessa toki olisi muutoksen paikka olemassa.

Mutta se, että valtiovarainvaliokunta pystyi tekemään nämä muutokset, pohjautuu siihen, että siellä löydettiin yksituumaisuus sekä hallituspuolueiden että opposition edustajien kanssa ja ne korjaukset, jotka nähtiin välttämättömiksi, myös tehtiin. On myönnettävä, että painostus hallituksen taholta oli välillä erittäin kovaa.

Ja niinhän se on, että hallitus tekee esitykset ja eduskunta päättää niiden muodosta lopullisesti.

Mikäli hallitus sitten katsoo, että eduskunta on poikennut kohtuuttomasti esityksestä, hallituksen tehtävänä on mielestäni pyytää eroa toimitaan ja jättää paikkansa eduskunnan käytettäväksi. Poliittisia perusteita tietenkin hallituksen vaihdolle tälläkin hetkellä olisi olemassa, koska nykyyhallitus noudattaa niin kylmää oikeistolaisista politiikkaa ja eriarvoistaa suomalaista yhteiskuntaa, että tähän maahan olisi todella saatava toisenlainen komento. Mutta hallitus istuu van-kasti niin kauan kuin se nauttii eduskunnan enemmistön luottamusta. Ja niinhän on sovittu, että tämä sateenkaarihallitus istuu vaalikauden loppuun, vaikka nytkin tässä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä yhden hallituspuolueen kansanedustajilla on oma vastalauseensa. Aika mielenkiintoista, että hallituspuolueen edustajat jättivät valtiovarainvaliokunnan mietintöön vastalauseen.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on todella tehnyt muutoksia budjettiin. Mielestäni ne ovat erittäin hyviä, mutta riittämättömiä, ja siksi onkin perusteltua toivoa, että kun keskusta esittää valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetystä III vastalauseesta selkeitä ja hyviä parannuksia, niin eduskunnan enemmistö hyväksyisi ne sitten, kun ne ovat pääluokittain käsiteltäviä.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälälle vastaan sen verran, että me olemme aika monesta asiasta yhtä mieltä Emun suhteen, huomasi minä. Ed. Vihriälä esitti, että Emu johtaisi liittovaltioon, ja siitäkin olen samaa mieltä. Lisäksi ed. Vihriälä esitti, että liittovaltion seurauksena ajaudumme yhteiseen puolustuspolitiikkaan. Tältä osin näen asian toisin. Esimerkiksi hvk:ssa käydään puolustuspolitiikasta keskustelua ja siihen ei sisälly se, että ajautuisimme Emun myötä yhteiseen turvallisuuspolitiikkaan.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minulla on kyllä se vahva käsitys, että silloin kun meillä on yhteinen raha ja siinä ovat valtiot mukana, niin sillä, jolla on taloudellinen valta, täytyy olla myös turvallisuuspoliittinen valta. Tämä on minun käsitykseni, joka voi olla täysin väärä, mutta minusta se johtaa automaattisesti hyvin lyhyellä aikavälillä siihen, että meillä on myös yhteinen puolustus- ja turvallisuuspolitiikka. Jos yhteisöllä on yhteinen raha, se on liittovaltio. Jo raha tekee siitä liittovaltion ja se johtaa vääjäämättömästi yhteiseen

puolustukseen. Minusta tämä meidän pitää tietää silloin, jos me tämän päätöksen aikanaan teemme.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puheemies! Olen aika usein esittänyt kriittisiäkin arvioita hallituspuolueen jäsenenäkin, mutta pyrkinyt aina rakentavaan kritiikkiin. Myös tässä puheenvuorossani ensiksi annan tunnustusta hallitukselle, mutta hyvin lievästi myös esitän kritiikkiä.

Tämä taloudellisesti tiukka aika ei ole helpottanut hallituksen työskentelyä ja se onkin joutunut tekemään ikäviä leikkaus- ym. päätöksiä, jotka eivät luonnollisesti ole herättäneet kovinkaan suurta myötätuntoa. Haluan ilmaista muutamia ajatuksia tästä käsiteltävänä olevasta asiasta, valtion ensi vuoden budjetista, ja todellakin ensin myönteisiä ja vähän tuonempana hieman kriittisempiä näkökantoja ehkäpä ohjeeksi seuraavia budjetteja laadittaessa.

Hallituksen tiukka linja on ollut välttämätön ja markkinoilla uskottavuutta lisäävä, kuten täällä varsin useasti ja yleisesti on todettu. Kotimarkkinoillakin uskotaan talouden nousuun ja sitä myötä kotimainen kysyntä on lisääntynyt ja lisääntyy edelleenkin. Se ei poista kuitenkaan sitä todellisuutta, että työttömyyden alentamiseksi on tehtävä hyvin laajalla rintamalla töitä kovasti.

Uskottava talouslinja on laskenut korkoja ja pitänyt niitä alhaisella tasolla. Myös inflaatio on ollut lähes nollassa. Nämä kaksi asiaa ovat ainakin velkaisten ja pienituloisten kannalta olleet erittäin hyviä asioita. Kun lainakorot ovat alhaalla, se edistää mahdollisuuksia selviytyä asioiden hoidosta, veloista ja päästä tietyllä aikataululla pois velkakurimuksesta.

Inflaation alhaisuus säilyttää työttömien, palkansaajien, eläkeläisten ja muiden pienituloisten ostovoimaa parempana niin, että on enemmän rahaa jokapäiväiseen toimeentuloon. Joskus aiemmin palkansaajat saivat varsin suuriakin palkankorotuksia, mutta välittömästi ennen ensimmäistä tiliä nousivat jo elinkustannukset. Inflaatio oli korkealla, joten se niistä palkankorotuksista.

Pidän erittäin positiivisena ensi vuoden budjetissa sitä, että kehittämisen painopisteenä on yliopistojen opetus- ja tutkimustoiminta, ammattikorkeakouluopetus sekä tietoyhteiskunnan kehitys. Se, että tutkimus- ja kehittämistoimintaan lisätään määrärahoja ja myöntämisvaltuuksia, on tulevaisuuteen satsaamista. Näillä asioilla on todella suuri merkitys myös alueellisesta näkö-

kulmasta. Alueellista kehittämistyötä tuetaan kansallisin budjettivaroin ja EU-tuin. Olen käsittänyt asian niin, että paneutumalla alueilla, kunnissa ja yrityksissä järkevien ohjelmien suunnitteluun ja rahojen hakuun sekä hankkeiden toteuttamiseen on runsaasti mahdollisuuksia estää niitä tulevaisuuden kannalta negatiivisia näkymiä, joita maan eri alueiden kehittymiseen tai kehittymättömyyteen liittyy.

Päätös maan jakamisesta viiteen lääniin ja työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisesta on tehty. Tappio tässä asiassa tuntui tietenkin pahalta, mutta kun demokratia, mukaan lukien sen eri vaiheet, on toiminut, on pulinat syytä jättää pois, nostettava pää pystyyn ja eletävä syntyneessä tilanteessa.

Itä-Suomi-työryhmän raportti on hyvä pohja kehittää itäisen Suomen elinoloja ja rakentaa työtä ja tulevaisuutta. Pelkkä pohjapaperi ei kuitenkaan vielä aiheuta merkittäviä parannuksia tuon alueen tasavertaisempaan asemaan suhteessa muuhun maahan. Se, mikä tuo konkretiaa, on raha. Hallituksen on syytä varata vuoden 1998 varsinaisessa budjetissa ja lisäbudjeteissa määrärahoja työryhmän raportin pohjalta Itä-Suomen kehittämiseen.

Talousarvion tekstissä todetaan, että hallitus tukee alueiden omaa itsenäistä kehittämistyötä ja edistää maan eri osien tasapuolista kehitystyötä, joka pohjaa eri alueiden osaamisvahuuksiin. Siis hallitus edistää maan eri osien tasapuolista kehitystyötä. Tämä on tekstinä varsin hyvä. Se asettaa haasteita hallituksen pyrkimyksille, jotka varmaankin ovat aivan todelliset. Ensi keväänä valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutumisesta liittäen siihen myös maaseutu- ja kaupunkipoliittisen tarkastelun. Hyvä!

Budjetissa todetaan myös, että liikenneverkostoa ylläpidetään ja kehitetään koko maamme liikennetarpeen mukaisesti elinkeinoelämän kilpailukykyä edistäen. Haja-asutusalueidenkin kannalta tieverkoston ylläpito ja parantaminen on ensiarvoisen tärkeää. Yksityistieavustusten palauttaminen vuoden 1998 budjettiin olisi mielestäni aivan välttämätöntä, sillä sivuteiden varilla asuu, tiedän sen, paljon muun muassa avohoitopalveluja tarvitsevia sairaita ja vanhuksia ja myös muita pienituloisia ihmisiä.

Ensi vuoden budjetissa tuloverotusta kevennetään yli 5 miljardilla markalla. Se on erinomaisen hyvä asia. Sen kohdentumisesta täällä on puhuttu paljonkin ja itsekin olen osallistunut tuohon keskusteluun. Siitä ei sen enempää. Tulo-

verotus on todellakin korkealla tasolla. On vaadittu sen alentamista ja korvaamista ympäristöveroilla. Olen ihan samaa mieltä yhdellä täydennyksellä. Ympäristöverot eivät saa entisestäänkin heikentää muun muassa harvaan asuttujen alueiden elämisen olosuhteita kalliimpina elämisen kustannuksina asumisessa ja liikenteessä.

Arvoisa rouva puhemies! Työttömyysluvut ovat liian korkeat ja pitkäaikaistyöttömiä on aivan liian paljon. Tiedän, että valtaosa työttömistä haluaisi työttömyyskorvauksen sijasta tehdä työtä ja nauttia palkkaa. Korvaani särähti ilta-päivällä ed. Kempin toteamus, kun hän työttömistä puhuessaan totesi jotenkin, että ”he joutilaina saavat korvauksia”. Toivottavasti, ja näin myös uskon, hänen tarkoituksenaan ei ollut syyllistää työttömiä, sillä sellaisiakin näkemyksiä on joskus esitetty.

Arvoisa rouva puhemies! Valtion ensi vuoden talousarviota on nimitetty valtiovarainministerin suulla luottamuksen budjetiksi. Itsekin toivon ja myös uskon, että markkinoiden luottamus hallituksen talouspolitiikkaan jatkuu ja että myös kansalaisten luottamus hallituksen oikeudenmukaisuuteen ja maan eri osien yhdenvertaiseen kehittämiseen vahvistuu. Siihen on tässä talossa mahdollisuus vaikuttaa tosi paljon.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Lakien säätämiseen sisältyy aina hallituksen tahto viedä maan kehitystä johonkin suuntaan. Lipposen hallitus on linjannut hallitusohjelmallaan ja säästöpäätöksillään suunnan, joka on merkinnyt tasa-arvoisuuteen tähtäävästä politiikasta luopumista. Hallitus on jatkanut tällä linjalla myös tämän budjetin osalta. Leikkauksien kohteena ovat edelleenkin sosiaalipolitiikan lohkot, työmarkkinatuki, työttömyysturva jne. ja leikkaukset koskevat eri ryhmien heikompiosaisia.

Hallituksen perhepoliittinen linja lähtee palkkatyöyhteiskunnan vaatimuksista eikä niinkään perheiden ja lasten tarpeiden huomioimisesta. Hallitus kaventaa perheiden valintaoikeutta pienten lasten hoidon järjestämisessä. Eduskunta teki joitakin parannuksia hallituksen esitykseen, mutta muutokset jäivät kuitenkin puolittihen, sillä suurin virhe, vuoden 1996 alussa toteutettu kotihoidon tuen leikkaaminen yli 22 prosentilla, jäi edelleen korjaamatta. Tämän leikkauksen myötä on tapahtunut vuoden kuluessa yli 20 000 kotihoidon tuen saajan poistuminen tuen piiristä yhteiskunnan muihin järjestelmiin vastoin perheiden omia toiveita. Todellisuudessa muutos on merkinnyt yhteiskunnan kokonais-

kustannusten nousua muun muassa kunnallisen päivähoiton käytön lisääntymisen sekä työttömyysturvan menojen ja toimeentulotukien kasvun kautta.

Sosiaalipolitiikan lohkoon liittyy myös maatalouden lomitusjärjestelmän muutokset. Hallitus päätti hallitusohjelmassaan leikata maatalouden lomitusjärjestelmän menoja 250 miljoonalla markalla. Jo vuosi sitten keskusta esitti, että säästö voidaan toteuttaa jakamalla säästösumma koko hallituskaudelle. Jos näin olisi menetelty, olisi lomitusjärjestelmä voitu sopeuttaa niin, että järjestelmä olisi säilynyt toimivana kaikilta osin. Nyt on uhkana se, että ammattitaitoinen lomittajakunta siirtyy syrjään ja lomitustoimintaa joudutaan ylläpitämään tilapäisillä ja osittain ammattitaidottomilla lomittajilla. Pahimmillaan koko lomitustoiminnassa menään 10—15 vuotta taaksepäin. On arvioitu, että ammattitaitoisia lomittajia joudutaan sanomaan irti viidennes koko nykyisestä lomittajakunnasta eli noin tuhat lomittajaa. Toimeentulon hakemisen kohteena on tämän jälkeen valtaosaltaan työttömyyskorvausluokku ja rahat korvauksiin tulevat valtaosaltaan valtion budjetin kautta.

Arvoisa puhemies! Valtion budjettiin liittyy myös leikkaus maatalouden muihinkin menoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa hallitus poikkeaa Suomen tekemästä EU-sopimuksesta. Samalla se murtaa säästöpäätöksillään sitä pohjaa, johon maatalouden ja elintarviketalouden siirtymäkauden sopeutus perustuu. Hallituksen tekemät säästöpäätökset tulevat vaikuttamaan nimenomaan perustuotannon mahdollisuuksiin tilatasolla. Maatilojen kannattavuutta heikennetään olennaisella tavalla ja näin välilliset vaikutukset sekä elintarviketaloudessa että maaseudulla ovat erittäin suuret.

Merkittävin leikkauksista on kansallisen tukipaketin leikkaaminen 750 miljoonalla markalla. Edellisessä budjetissa leikkaus hoidettiin vielä vanhoilla säästöillä, mutta nyt leikkaus kohdistuu maatalouteen täydellä voimalla. Leikkaus merkitsee tilatasolla noin 10—15 prosentin alennusta viljelijän palkkaan eli noin 600—800 markkaa kuukaudessa keskimääräistä tilaa kohti. Voidaan kysyä, löytyykö muita ammattiryhmiä, joiden ansiotasoa olisi eduskunnan päätöksillä leikattu samalla tavalla.

Hallitus toteaa valtioneuvoston elinkeinopoliittisessa ohjelmassa 7/96 seuraavaa: ”Suomen pohjoisesta sijainnista johtuen valtion keskeisenä maatalouteen liittyvänä tehtävänä on huoleh-

tia siitä, että suomalaisen maatalouden pysyvä, olosuhteista johtuva kilpailuhaitta kompensoidaan.” Nyt ei näytä siltä, että hallitus näin toimisi.

Hallitus epäonnistui A- ja B-alueiden ns. 141-neuvotteluissaan jääden kauaksi alkuperäisistä tavoitteistaan. Tämä liittymissopimukseen liittyvä optio loppujen lopuksi mahdollisti sen, että yleensäkin liittymissopimus tuli hyväksytyksi ja Suomesta tuli EU:n jäsen. Option tarkoituksena ja tavoitteena oli, että A- ja B-alueille ulotettaisiin 62 leveyspiirillä oleva pohjoinen tuki. Sopimuksen tuloksena oli vain olemassa olevien tukien laajentaminen. Tuloksena oli pääsääntöisesti investointituet, jotka asettavat tilat eriarvoiseen asemaan niin A- ja B-alueen sisällä kuin myös eri tukialueiden välillä. Täysin avointa on se, miten olosuhteista johtuva kilpailuhaitta kompensoidaan vuosituhannen vaihteen jälkeen. Joka tapauksessa epävarmuus maataloilla jatkuu edelleen, ja tämä on uhka koko suomalaiselle elintarviketaloudelle ja sitä myötä sadoilletuhan sille työpaikoille.

Arvoisa puhemies! Otan esille vielä asian, joka on herättänyt hämmennystä hyvinkin laajasti. Luonnonsuojelulakiin liittyy esitys rakennuslain muuttamisesta, joka tuli hyväksytyksi eduskunnassa, joskin keskusta hyvin laajasti sitä monelta osin vastusti. Kysymyksessä on rantarakentamisen säätely, joka ei sinällään kuuluisi luonnonsuojelulain yhteyteen, onhan kysymys alueiden käytön säätelämisestä eikä luonnonsuojelusta. Tarkoituksena on säädellä rantojen rakentamista ja tätä kautta vaikuttaa luonnon yleiseen kuvaan. Pelkään luonnontuomaisen puolesta, että tässä tulee niin sanotusti karhu vastaan.

Suomessa on rantaviivaa ehkä enemmän kuin missään maailman kolkassa. Tämä tiedetään. Rannat ovat suurimmalta osaltaan tällä hetkellä rakentamattomia. Yksityinen maanomistaja pitää pääsääntöisesti tärkeänä, että rannoille ei turhia rakenneta, korkeintaan oma mökki. Siellä, mihin mökkihdyskuntia on syntynyt, rannat ovat pääsääntöisesti eri firmojen ja yhteisöjen omistuksessa. Nyt laki on johtanut kiivaaseen rakennuslupien hakemiseen ns. yksityisellä sektorilla eli kaiken varalta, jos joskus rakentaisi. Jatkoksa kiinnostus rantojen kaavoitukseen kasvaa vain sillä ajatuksella, että tulevaisuudessa viedään viimeinenkin mahdollisuus rakentamiseen. Kun lain tarkoituksena tältä osin oli maiseman suojelu, saattaa laki johtaa päinvastaiseen tilanteeseen.

Ed. S a v e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä, mitä ed. Holopainen sanoi luottamuksesta, tukevat myös viimeiset tutkimukset, joista osa on vielä ehkä julkaisemattomiakin. (Ed. Väistö: Ja tekemättömiä!) Tutkimuksista myös käy selvästi ilmi käsitys siitä, että yrittäjien luottamus yhteiskunnan toimivuuteen on kasvanut selvästi viime aikoina, ja vielä se, että investointeihin näyttää tänä päivänä olevan myös aikaisempaa suurempi halukkuus, kun rahoitukseen ei tunnu olevan yrityksille enää sellainen este kuin se oli jokin aika sitten.

Ed. H o l o p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pidän erittäin hyvänä, että luottamus on olemassa ja että yrittäjillä on luottamusta. Se merkitsee hyvää työpaikkojen kannalta, ja jos sillä saataisiin työttömyyttä pienennettyä, se olisi erinomainen asia. Investoinnit tuovat myös työllisyyttä. Eniten minua on pelottanut nimenomaan se, että meillä on 400 000 työtöntä. Heilläkin pitäisi olla jonkinlainen luottamus yhteiskunnan toimivuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Varmaan on meidän yhteinen haasteemme se, että suurta työttömien armeijaa saataisiin pienennettyä. Se varmasti on meidän yhteinen tavoitteemme, sekä yrittäjien että muiden kansalaisten.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Savela totesi, että luottamus on palautunut tai kasvanut. Sehän on sinänsä erinomaisen hyvä asia. Kiinnitän kuitenkin huomiota samaan asiaan, mihin ed. Holopainen äskeisessä vastauspuheenvuorossaan, että meillä on kahtiajakaisuutta. Sitä on alueellisesti. Viimeisinkin kuntabarometri muun muassa osoitti hyvin selkeästi, että Itä-Suomi ja varsinkin Pohjois-Karjala on tässä suhteessa aluetta, jossa luottamusta tulevaan myönteiseen kehitykseen ei näytä olevan, ja se on valitettavaa. Samoin varmasti on paljon niitä pienyrittäjiä, palvelualan yrittäjiä ja eritoten nuoria tai jo vartuneempiakin työttömiä, jotka edelleen näkevät tulevan tilanteen hyvin huolestuttavana. Mitä heille hallitus on tarjonnut tai tarjoaa selaista, joka vahvistaisi luottamusta, tai mitä selaista alueellisesti myönteistä, joka vahvistaisi Pohjois-Karjalan tai muun itäisen Suomen luottamusta tulevaisuuteen? Nyt pitäisi näihin asioihin todella paneutua.

Ed. Holopainen totesi myös, että Itä-Suomi-työryhmä, jonka työ valmistui hiljattain, tarjoaa hyvän pohjan myös näille toimille. Puheet eivät riitä, eivät työryhmän esitykset, vaan tarvitaan

tekoja ja tarvitaan sellaisia toimenpiteitä, joilla näilläkin alueilla luottamus voi palautua.

Arvoisa puhemies! Kansantaloudessa on todella seesteisempi ja myönteisemmän kehityksen vaihe, ja se on ollut todella tarpeenkin. Jos lähdetään siitä tavoitteesta, jonka hallitus asetti työttömyyden osalta, niin tätä talouden suotuisaa kehitystä ei kuitenkaan ole kyetty alkuunkaan riittävässä määrin hyödyntämään työllisyyden paranemiseen. Se on erittäin valitettavaa.

Nyt on keskitytty, mikä sinällään on tarpeen, valtiontalouden tervehdyttämiseen. On katsottu, että edellytykset veronalennukseen, tuloverojen alentamiseen, lähinnä hyvätuloisille ovat olleet olemassa, ja on sanottu, että se luo edellytykset myös kotimaisen kysynnän kasvulle ja sitä kautta paremmalle työllisyydelle. Toki varmasti osittain näin onkin. Se on varmaan osaltaan lisäämässä myös luottamusta hallituksen politiikkaan ja erityisesti kokoomuksen politiikkaan niillä alueilla, missä kokoomuksella on vahva kannatus ja missä muutoinkin tilanne on muuta maata tai osaa maasta parempi.

Kuitenkin, jos ajatellaan verohelpotusten suuntaamista ja ostovoiman lisäämistä ja tavoitteeksi asetetaan työllisyyden paraneminen, minä pitäisi meidän kaikkien keskeisin huoli tässä salissa olla, niin eikö ostovoimaa pitäisi lisätä juuri niiden osalta, jotka varmimmin käyttävät sen työllisyyttä tukevaan kotimaisten tuotteiden tai kotimaisten palvelujen ostoon, elintarvikkeiden ostoon ja tätä kautta parhaiten myös toimeilaisuutta ja tuotannon elpymistä edistävät?

Arvoisa puhemies! Tämän kuun alussa käynnistyi paikallishallinnon uudistus, kun nykyiset nimismiespiirit ja ns. vanhojen kaupunkien erillisorganisaatiopiirit ja kihlakunnat korvattiin uusilla kihlakunnilla. Tämä uudistus ajoittui aikaan, jolloin monella tapaa turvallisuuden lisääminen yhteiskunnassa on tullut entistä ajankohtaisemmaksi. Valitettavaa on, kuten valtiovainvaliokunnan mietinnössäkkin todetaan, rikollisuuden kasvu ja monilla alueilla paheneva huumeongelma. Yhteiskunnan keskeinen tehtävä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Sen vuoksi, kuten eduskunta aikanaan edellyttikin, kihlakuntauudistuksen toteutusta on seurattava hyvin tarkoin. On otettava huomioon erityisesti palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus kaikissa osissa maata. Tähän liittyy myös poliisihallinnon tavoitteiden toteutumisesta ja poliisien vakanssien riittävydestä ja muista voimavaroista huolehtiminen.

Samaan uudistukseen kytkeytyy nyt myös

suurläänihankkeen toteutuminen, jonka hallitus, niin kuin täällä edelläkin jo todettiin, ajoi läpi vastoin monien alueiden vahvaa omaa tahtoa kytkemällä sen työvoima- ja elinkeinohallinnon uudistamiseen. Nyt on vaarassa, että hallinnon uudistukset, niin paikallishallinnon kuin aluehallinnon uudistuksen toteutus, ajoittuvat sillä tavoin päällekkäin, että se lisää ongelmia ja turvatomuutta ja heikentää palvelujen saatavuutta, mitä tässäkin salissa on kaikissakin ryhmissä epäilty ja jopa oltu siitä huolestuneita. Toivottavasti kaikkiin niihin hankkeisiin, jotka liittyvät ihmisten turvallisuuteen ja palvelujen tasapuoliseen saatavuuteen, hallitus tulevana budjettivuotena kiinnittää erityistä huomiota ja tarvittaessa suuntaa myös sinne lisää resursseja niin, että maan eri alueet tulevat tasapuolisesti huomioon otettua.

Arvoisa puhemies! Alueiden kehitys, niin kuin alussa totesin, käy aika lailla epätahtia. EU-jäsenyys sinällään on ollut vauhdittamassa keskittyvää kehitystä, lisäämässä alueiden kehityksen eriarvoisuutta, ja siitä syystä valtiovalle yli-päättänsä kuuluisi entistä suurempi vastuu maan tasapainoisen kehityksen turvaamisesta. Valitettavasti ne ratkaisut, joita hallinnon osalta on tehty, ja valitettavasti myös ne ratkaisut, joita maa- ja metsätalouden määrärahojen osalta on tehty, ja valitettavasti myös ne leikkaukset, joita on tehty aluepoliittisten määrärahojen osalta, mukaan luettuna maakunnan kehittämISRaha tai yksityisteiden valtionavustukset tai muut liikennepoliittikkaan, liikenneväylien kehittämiseen suunnattavat rahat, valitettavasti kaikki nämä toimet ovat kuitenkin toimineet väärään suuntaan.

Sen vuoksi minusta pitäisi hyvin tarkoin nyt Suomen kokonaisuutta katsoa myös hallituksen pöydän takaa, ja Itä-Suomi-työryhmän tavoin ja siinä esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen suhteen lähteä ripeästi liikkeelle ja huolehtia siitä, että tasapainoisen kehityksen edellytykset koko maassa turvataan. Se on tämän kansakunnan kannalta hyvin tärkeää myös siitä syystä, että meidän keskeiset voimavaramme, metsävaramme ovat edelleenkin maakunnissa. Ja jos ajatellaan tärkeintä ongelmaamme, työttömyyden pienentämistä, se voi onnistua vain niin, että koko maata viedään tasapuolisesti eteenpäin ja taloudellisia voimavaroja suunnataan myös niin, että me selviämme vääjäämättä edessä olevista vaikeammista ja tiukemmistakin ajoista, joita EU-jäsenyyden myötä hyvinkin voi meille koittaa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistön sinänsä hyvän puheenvuoron johdosta haluan puuttua yhteen asiaan, kun täällä keskustan edustajien puheenvuoroissa toistuu jo liturgisesti, että kansaa jaetaan jatkuvasti kahtia. Tätä samaa teemaa käytti puolueen silloinen puheenjohtaja, nykyinen valtioneuvos Virolainen 70- ja 80-luvulla, kun piti saada aikaan SDP:n ja maalaisliitto-kepun yhteisiä hallituksia. Silloiset hallitukset piti saada aikaan, ettei kansaa olisi jaettu kahtia. Kun kokoomus jätettiin 20 vuodeksi hallituksen ulkopuolelle, ei silloin oltu huolissaan maalaisliitto-kepusta kansan jakamisesta kahtia, kun jakoviiva kulki siten, että keskusta kuului sisäpiiriin. Tämä on poliittista liturgiaa, jonka teema on keksitty jo aikoja sitten tarkoituksenmukaisuussyistä.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Väistö kyseli, mitä hallitus on tehnyt luottamuksen lisäämiseksi taloudessamme. Hallituksen toimenpitein muun muassa korkotaso on saatu laskemaan. Itse asiassa korko taitaa olla alempana kuin koskaan itsenäisyytemme aikana. Myöskin palkansaajien reaaliansiot ovat kehittyneet kohtuullisen hyvin. Jo oikeastaan nämä kaksikin asiaa ovat lisänneet kuluttajien luottamusta, mikä on näkynyt muun muassa siten, että yksityinen kulutus kääntyi selvään nousuun tämän syksyn aikana. Tämä on näkynyt myöskin siten, että kuluttajien tulevaisuuden odotukset ovat hyvin myönteisiä. Luottamuksen lisääntyminen on näkynyt lisäksi teollisuuden suhdanneodotuksien kirkastumisena, investoinnit ovat selvästi lisääntyneet, asuntotuotantokin on alkanut elpyä. Niinpä myös odotukset paremmasta työllisyyskehityksestä ovat tällä hetkellä täysin realistisia.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki kaiveli historiaa. Varmasti silloinkin on ollut ongelmia ja varmasti silloinkin on ollut tarpeen kiinnittää huomiota siihen, että yhteiskunnan kehitystä viedään mahdollisimman tasapainoisesti eteenpäin. Silloinhan meillä todella terävöitettiin myös kehitysaluepolitiikkaa ja alueellista kehittämistä lainsäädännön, erilaisten määrärahojen, kuljetuskien, yritystoiminnan tuen ja monien tällaisten hankkeiden avulla, mukaan luettuna myös keskeiset liikennehankkeet. Varmasti niillä on ollut myönteistä vaikutusta tämän maan tasapainoiselle kehitykselle. On tarpeen nostaa ongelmat esiin. Jos joku tässä salissa väittää, että näitä

ongelmia ei tänä päivänä ole, kahtiajaon, miten sitä nyt kuvataankin, mukanaan tuomia ongelmia sekä alueiden että väestöryhmien välillä, ei ole seurannut ajankohtaista tutkimus- tai muuta tietoa. Nämä ongelmat ovat kasaantuvia.

Ed. Kalliolle totean, että mainitsin puheenvuorossani sen, että taloudellinen kehitys on mennyt myönteisempään suuntaan. Siihen liittyy minusta juuri korkotason aleneminen, mutta on muistettava, että inflaatiokin on hyvin alhaalla. Reaalikorko edelleenkin lainanottajalle on varsin korkea, niin kuin ne, jotka lainaa ovat eri tarkoituksiin ottaneet, hyvin tietävät.

Ed. A n t v u o r i : Arvoisa puhemies! Tämän päivän aikana on varsin laajasti ja kattavasti jo käsitelty budjettia, joten mitään uutta sanottavaa ei kauheasti enää ole. Haluan kuitenkin lyhyesti korostaa ihan paria asiaa.

Ensinnäkin työttömyys. Se on, kuten niin monen suulla on todettu, vaikein ongelmamme. Jatkuva suurtyöttömyys vaikuttaa kaiken aikaa hyvin voimakkaasti ja haitallisesti kaikkiin maamme menestyksen taustaoletuksiin. Työtön kansanosaa on hyvin suuria kustannuksia aiheuttava ja käyttämätön voimavara, jonka ammattitaito kaikesta kouluttamisesta huolimatta saattaa kadota lopullisesti. Työttömät ja heidän läheisensä voivat huonosti. Työttömistä on tulossa syrjäytynyt luokka, jonka piirissä radikaalikin liikehdinnät ovat pian mahdollisia. Työttömyys yhdistyneenä julkisen velan kasvuun ja rahoitusvajeesen muodostaa niin mittavan kansallisen kehityshäviön, että niiden poistamiseen olisi pitänyt ryhtyä usuin, aivan ennennäkemättömin keinoin.

Poliittisen järjestelmämme olisi jo pitänyt osoittaa, että se pystyy kovissa paineissa radikaaleihin ratkaisuihin ja päätöksiin. Toisin on valitettavasti käynyt, vaikkakin hallituksen tavoitteissa on ollut paljon oikeaa oivallusta ja yrittämistä. Työhönottokynnystä on pyritty pienentämään, kannustinloukkuja on pyritty purkamaan, ansiotulojen verotusta on hieman kevennetty, säästöjä on tehty kautta linjan jne. Tuossa kaikessa olisi aineksia rakenteellisiin uudistuksiin, mutta pieni fiiläus ei yksin riitä. Itse asiassa tämän kokoisilla ratkaisuilla, joihin nyt olemme päätyneet, ei juurikaan ole tekemistä työllisyyden hoidon kanssa.

Etujärjestöt tuntuvat edelleen jyräävän kaikki vähänkin merkittävät aloitteet, joilla voitaisiin madaltaa olennaisesti työhönoton kynnystä ja sitä kautta työttömyyttä. Työttömyyteen ei pidä

tottua. Se on niin monessa mielessä ja monella tavalla koko kansakuntaa raastava kysymys.

Jos aivan vakavasti puhutaan työttömyyden puolittamisesta, on kaikki mahdolliset tahot valjastettava sen ja vain sen asian eteen. Aika on ajanut perinteisen vanhakantaisen ay-politiikan ohi. Mistään ei kerta kaikkiaan tule mitään, jos tästä talosta jokainen pienikin liikahdus käydään kysymässä järjestöjohtajilta. He elävät auttamattomasti menneisyydessä. Työpaikat ovat pitkälle jo nyt kansainvälisiä. Pääomatkin ovat yhä enemmän ja tulevat olemaan kansainvälisiä, mutta Suomessa kansalliset etujärjestöt määräävät hyvin pitkälle tahdin.

Työmarkkinoilla tehtiin viime syksynä poikkeuksellisen laaja tulo- ja palkkatarkistus, joka käytännössä kattoi koko työmarkkinakentän. Siitä huolimatta suomalainen työmarkkinajärjestelmä vaikutusvaltaisine keskusjärjestöineen on nykymuotoisena väistämättä syvällisen muutoksen edessä. Kansainvälinen muutospaine vie kohti järjestelmää, jossa kotimaassa palkkoihin ja muihin työehtoihin liittyvät päätökset siirtyvät kohti yritystasoa. Keskusjärjestöjen tehtäväksi tulee hakea uusia vaikutuskanavia eurooppalaiselta tasolta.

Jos työmarkkinajärjestöt haluavat säilyttää osan perinteisestä vaikutusvallastaan sekä yhteiskunnallisen legitimitteettinsä, tulee niiden ryhtyä purkamaan järjestelmän ilmeisiä jäykkyyksiä hyvin nopeasti osana suomalaisen kansainvälisen kilpailukyyn palauttamista. Siitä on mahdollista sopia kolmikantaisesti yhteistyössä poliittisen vallan kanssa, jonka tehtäväksi jää lainsäädännön säätäminen. Mutta jos kolmikanta ei vie tulokseen, on poliittisen johdon tehtävä johdopäätökset ja toteutettava lainsäädäntöratkaisut. Tämä on tulyä puhetta varmasti monen mielestä, mutta eduskunnalla on lainsäädäntövalta, ja vain eduskunta on vastuussa työttömyydestä ja esimerkiksi siitä, että työeläinlainsäädäntö edelleen on kehityksen jarruna.

Vanhakantainen vastakkainasettelu työnantajan ja työntekijän kesken on turhaa. Tänä päivänä on nähtävä työnantaja tai yrittäjä enemmänkin työmahdollisuuksien organisoijaksi kuin työntekijää riistäväksi tahoksi. Työelämän uudistaminen on ollut tuskallisen hidasta. Suuryöttömyys ei purkaudu itsestään vaan vaatii syvälle käyviä uudistuksia ja kaikkien osapuolien sitoutumista niihin. Hallituksen on käynnistettävä työelämän uudistukset ja haettava niille laaja kansallinen tuki, ja se on ihan mahdollista. Tavalliset ihmiset ovat enemmän kuin valmiita mer-

kittäviin uudistuksiin, kunhan kansakunnan tila saadaan kohennettua.

Itse asiassa ilmeisesti hyvinkin paljon on ilmassa jo nyt mielialaa, ettei haluttaisi enää kuulua edes ammattijärjestöihin, koska ne koetaan kehityksen jarruiksi. Toisaalta niissä on pakko olla mukana, ovathan ajat edelleen sen verran epävakaa ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa kun ei saa, ellei kuulu liittoon tai ole ainakin kassan jäsen. Siis vaihtoehtoja ei juurikaan ole. Sanomani ei tarkoita sitä, ettei työmarkkinajärjestöjä edelleenkin tarvittaisi. Kyllä, mutta pääasiassa sopimaan työntekijöiden minimiturvas-

ta. Paitsi joustamattomat sopimuskäytännöt suuren esteen työpaikkojen synnylle muodostavat liian suuret tulonsiirrot, jotka nostavat liian paljon työvoimakustannuksia. Edelleen liian korkea ansiotulojen verotus vähentää kotimaista kysyntää, jonka kasvattaminen olisi tavattoman tärkeää. Pelkkä vientiteollisuus ei pysty synnyttämään uusia työpaikkoja. Sehän on nyt jo nähty.

Työn tekemisen kannustamiseksi on nyt verotusta hieman korjattu mutta ei riittävästi. Itse kuulun niihin, jotka uskovat, että merkittävä verotuksen uudistaminen ja ansiotulojen verotuksen keventyminen toisi työpaikkoja juuri tätä kautta. Kotitalouksilla on valtavasti kulutustarvetta. Lapsiperheet, jotka ovat joutuneet viime vuosina kaikkein tiukimmille, kuluttavat ihan taatusti kaiken, minkä voivat. Turha pelätä, että verotuksen jälkeen jokin liikenevä osa menisi sukanvarteen, ei taatusti.

Jos on aikansa elänyt työnantaja — työntekijä-vastakkainasettelu, olisi jo korkea aika kuopata ja unohtaa samantapainen vastakkainasettelu suhteessa kotitalouksien mahdollisuuksiin luoda uusia työpaikkoja. Vieläkin elämme henkisesti piikakeskustelutasolla. Itse en ainakaan ketä hyvänsä palkkaini lastani ja kotiani hoitamaan. Sitä paitsi kokemuksesta tiedän, että kotitaloustyö on vaativala ja hyvin arvokasta työtä. Siis olisi jo vihdoin korkea aika saada kotitalouksien maksamista palkoista ja sosiaalikulusta verovähennyskelpoisia.

Vielä yksi antiikkinen harha yhteiskunnassa on se, ettei ns. matalapalkka-ammattaja saisi olla eikä niitä enää vuosikymmeniin ole ollutkaan eikä niitä saisi syntyäkään. Realiteetti lienee kuitenkin se, että palkkatasojen ero tulee suurenevan ja ns. matalapalkkatyöt tulevat olemaan todellisuutta, halusimme tai emme. Miksei mieluummin niin kuin niin, että suuri osa ihmisistä

on tekemättä yhtään mitään ja se osa, jolla on työtä, tekee vähintään kahden ihmisen työt, mistä taas seuraa ties mitä? Eihän kaikilla voi olla korkeasti palkattu työ, kun ihmisillä on niin erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet.

Sen sijaan sellaista tasapuolisuutta voisi odottaa yhteiskunnalta, että työ voisi olla kuitenkin suurimmalle osalle kansalaisista oikeus, tyydytyksen ja ilon aihe. Yhteiskunnan ja siinä toimivien yksilöiden on tunnettava itsensä turvatuiksi, ja yhteiskunnan on voitava luottaa jäseniinsä ja jäsenten yhteiskuntaan. Jokaisen pitäisi voida uskoa itseensä ja arvostaa kanssaihmiään. Mutta kaikkien kansalaisten on myös oivallettava, ettei mitään voi saada ilmaiseksi. Jos haluaa jotakin yhteiskunnalta, on myös itse oltava valmis panostukseen yhteiskunnan menestymisen puolesta.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla muun muassa ed. Antvuoren puhetta. Hyvin on ed. Antvuori oppinut uusioikeistolaisen läksynsä, joka lähtee siitä, että työpaikat syntyvät, kun joustetaan ja muutenkin noudatetaan hyvin työnantajaystävällistä ja oikeistolaista politiikkaa. Valitettavasti minä en usko samalla tavalla tähän uusioikeistolaiseen talousoppiin, eivätkä siihen tunnu oikein luottavan myöskään kansantaloustieteilijät maailmallakaan.

Minun tulkintani on se, että Suomen jättityöttömyys lähti liikkeelle meidän raha- ja talouspolitiikkamme romahduttamasta kansantaloudesta eikä se lähtenyt liikkeelle siitä, ettei ollut joustoja tarpeeksi. On aivan selvää se, että me tarvitsemme ostovoimaa, johon ed. Antvuori viittasi, verotuksen kautta muun muassa, mutta me tarvitsemme sitä aivan eri tavalla kuin hallitus nyt esitti. Me tarvitsisimme juuri pieni- ja keskituloisille lisää ostovoimaa. Niin kuin ed. Antvuori sanoi, he käyttäisivät jokaisen markkansa kotimaiseen kulutukseen ja palvelujen kysyntään.

Mutta mitä tulee todelliseen ratkaisuun, minusta aivan liian vähän puhutaan siitä, että koulutus on todellinen ratkaisu, se että me suomalaiset lisäämme yksilötasolla osaamistamme ja että lisäämme kansakunnan tasolla osaamistamme. Minä palaan siihen myöhemmin, jos on tilaisuus, opetusministeriön pääluokassa.

Esimerkiksi Saksassa ja Tanskassa, joissa on duali ammatillinen koulutusjärjestelmä, joka tähtää nimenomaan ammatillisen taidon aikaansaamiseen jo koulutuksen aikana, on nuoriso-

työttömyys alempi kuin yleinen työttömyys. Sen sijaan Ranskassa, Italiassa ja Suomessa me olemme noin 30 prosentin nuorisotyöttömyydessä, koska meidän ammatillinen koulutuksemme ei ole aikansa tasalla. Sieltä meidän pitää lähteä hakemaan näitä ratkaisuja, ei, ed. Antvuori, mistään joustoista tai muualta. Se ei sieltä lähde. Niitä nyt on jo kokeiltu. Suomalainen työelämä joustaa aivan riittävästi jo tällä hetkellä. Se ei ole ongelman ratkaisu.

Eräs asia vielä piikatyöpaikkaan. Ed. Antvuori, kolme kysymystä: Minkälaisia työpaikkoja syntyy, onko kysymys esimerkiksi 5 000 markkaa tai alle kuukaudessa olevista työpaikoista? Minkälaisia perheitä ne ovat, jotka pystyvät maksamaan tämän 5 000 markkaa ja 3 000 markkaa sosiaalimaksuja, kuinka rikas perheen tulee olla? Ennen kaikkea, minkälaiset esimerkiksi nuoret naiset menisivät näihin työpaikkoihin?

Hallitus on asettanut tavoitteekseen 60 prosenttia ikäluokasta korkeakoulutukseen ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on mennyt jo kauan sitten, ed. Elo!

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Antvuori totesi jossakin vaiheessa puhettaan, että aika on ajanut ay-liikkeen ja ay-politiikan ohi. Kuitenkin hän korjasi sitten, että työmarkkinajärjestöjä tarvitaan minimisäännösten sopimiseen ja turvaamaan minimisäännökset. Jos ed. Antvuori tuntee, mitä ay-liike tekee, siellähän juuri pyritään siihen, että turvataan minimisäännökset eli paikallisesti voidaan aina sopia paremmistakin ratkaisuista, eli pyritään saamaan eri tehtävissä sellainen palkka- taulukko, joka kuuluu siihen, ja sitten siellä on tietysti erinäköisiä sairausajan pykälä ja vuosilomaan liittyviä säännöksiä, jotka osin jo johtuvat laistakin.

Ei aika silloin olekaan ajanut ay-liikkeen ohi, niin kuin ed. Antvuori totesi, vaan sehän jatkuu samalla tavalla, ja toivoisi yhä edelleen, että jatkossakin kolmikantayhteistyö olisi voimassa, koska se on meille voimavara yhä edelleen. Emme me sillä tavalla yhteiskuntaa pelasta, että me menemme halpatyövoima-asioihin ja vedämme alas sosiaalista turvallisuutta. Kyllähän meidän pitää lähteä siitä, että ei halpatyövoimalla pärjätä vaan osaamisella ja korkeatasoisilla tuotteilla. Niistähän meillä on tavallaan puute, me emme valmista sellaisia tuotteita, jotka menisivät kaupaksi ulkomaille. Ei ole hinnasta kysymys,

vaan meillä ei yksinkertaisesti ole sellaista tuotetta olemassa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Antvuori äskeisellä puheenvuorollaan sai eräänlaisen ennätyksen niminsä talousarviodebatin aikana. Niin suuria ristiriitaisuuksia, kuin tässä puheessa oli, en ole havainnut yhdessäkään edellä kuulemassani 35 varsinaisessa puheenvuorossa. Välillä hän vaati joustoja palkkoihin, ja ne joustothan voivat olla siinä katsannossa, kuin hän sanoi, vain alaspäin. Heti perään hän totesi, että rahaa ei riitä lapsiperheille. Sukanvarteen ei jää mitään.

No eihän tästä tule yhtään mitään. Kysymyksen, arvoisa ed. Antvuori, on siitä, että yhteiskunnassa on olemassa erilaisia potentiaalisia valtoja. Viisas hallitus osaa käyttää omassa vallankäytössään niitä, joilla sitä valtaa on. Te sanoitte puheenvuorossanne, että on pahasta, että ammattiyhdistysliikkeellä on valtaa. Viisas hallitus käyttää sitä valtaa sillä tavalla, että se palvelee sen omia etuja.

Ajatelkaapa, ed. Antvuori, joka olitte huolissanne, niin kuin te sanoitte, teollisuuden kilpailukyvyyn palauttamisesta, että ensi vuonna Suomi on ainoa maapallon valtio, jossa ei minkäänlaisia palkankorotuksia ole, ei penninkään palkankorotuksia, ja teidän tuomitsemanne työehtosopimuksen yleissitovuus pitää huolen siitä, että näin on. Tämän tehokkaammin ei mikään muu valtio maapallolla pysty hoitamaan näitä asioita. Se on Lipposen hallituksen aikaansaannos. Te olette sen taustahenkilö. Teidän pitäisi olla. Te ette näytä ymmärtävän lainkaan, missä veneessä te olette mukana.

Ed. Ihämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon leimakirves nimittelee tarpeettomasti. Hän nimitti ed. Antvuoren mielipiteitä uusoikeistolaisiksi. Vastaavasti voisi kaikessa ystävyydessä nimittää ed. Elon mielipiteitä vanhasemmistolaisiksi. Mutta tällainen nimitys nyt tuskin auttaa ketään, puhutaan mieluummin asioista.

Ed. Antvuoren tavoin itse uskon verotuksen keventämisen tuovan kulutuskysyntää ja sitä kautta työtä ja työpaikkoja. Meillä on ollut länsimaiden korkeinta luokkaa oleva tuloverotus ja sen keventäminen on mielestäni kovasti paikallaan.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa, oltakoon mitä miel-

tä tahansa, ed. Antvuori kyllä puuttui yhteen olennaisimmista kysymyksistä eli meidän työttömyytemme. Kun minulla on sellainen käsitys, että pysyvät työpaikat tulevat tässä vaiheessa pääsääntöisesti avoimen sektorin puolelta, niin sille puolelle meidän pitää keskittyä myös lainsäädännössä ja niissä toimenpiteissä, joita me teemme.

Minä en kiistä opintojen ja yleensä koulutuksen merkitystä myöskään. (Ed. Elo: Se on keskeistä!) — Se on keskeisiä asioita, mutta meidän pitää keskittyä myös niille puolille, joista ne työpaikat syntyvät. Meidän pitää luoda niitä edellytyksiä. Lainsäädännöllä pitää pystyä rakentamaan sellainen yhteiskunta, että meillä on onnistumisen edellytykset luoda näitä työpaikkoja. Nimittäin työvoimapoliittiset erityistoimet ovat kyllä tänä päivänä kutakuinkin maksimissaan. Sillä puolella ei ole kovin paljon mahdollisuuksia, vaikka me syydämme kuinka paljon rahaa, koska, niin kuin valtiovarainministeri sanoi, ei sieltä uutta työtä löydy ja sitä me tarvitsemme.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ihan odotettua, että täältä tulee juuri näin konservatiivisia puheenvuoroja kuin nämä vastauspuheenvuorot olivat. (Ed. Pulliainen: Luojan kiitos Suomi on näin konservatiivinen ensikin vuonna!) — Ehkä näin on. — Totta kai voin olla väärässä, mutta kyllä minulla on se käsitys, että verotus on yksi asia, mikä jarruttaa työpaikkojen syntyä, samoin työelämän joustot ja työläinsäädäntö. Näitä on paljon tutkittu ja kyllä palautetta tulee hyvin paljon. Kun kysyy esimerkiksi yrittäjiltä, jotka tekevät valtavasti työtä, ja ihmisiltä, jotka tekevät kahta kolmea työvuoroa, että miksi ette palkkaa työvoimaa, niin kyllä sieltä tulevat aina ne samat vastaukset. Kysymys on silloin työläinsäädännön ehdoista.

En minä tiedä. Mahdollisesti olen väärässä, mutta johonkin täytyy luottaa ja itse näen, että tässä oli vain osa asioista. Ehkä vähän kärjistin puheenvuorossani, mutta myös ihan tarkoitukseksella. Mutta kyllä tämäkin pieni debattikeskustelu osoitti, että aika kaukana olemme toisistamme ja tällä tavalla kun asioita pannaan vastakkain, niin tuskin tähän yhteiseen tavoitteeseen pääsemme, että puolitetaan työttömyys.

Ed. Ranta-Mutio: Arvoisa rouva puhemies! Keskustan vaihtoehtoiset budjettilinjaukset ovat täällä jo tulleet hyvin esille, joten en ryhdy niitä enää kertamaan. Ed. Puiston esittä-

mä sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoro sen sijaan kirvoitti tämän puheenvuoron, oikeastaan tämän puheenvuoron alkuosan käyttämisen. Ed. Puisto totesi, että maatalousvaltaiset kunnat vain rahastoivat EU-tukirahojaan eivätkä työllistä. Kun tulee Etelä-Pohjamaalta runsaan 7 000 asukkaan maalaiskunnasta, tuntuu, että ed. Puiston täysin väärän arvioinnin kohteena ovat juuri tämän kaltaiset kunnat. Siinä väittämälauseessa oli suurin piirtein joka kohta totuuden vastainen.

Ensinnäkään en ymmärrä, kuinka kunnille voi kertyä EU-tukirahoja rahastointiin asti. Jos ed. Puisto tarkoitti maatalousyrityksille tulevia EU-tukia, voi todeta, että niillä koko Euroopassa pidetään ruuan hintaa tuotantokustannuksia ihan selvästi alemmalla tasolla. Esimerkiksi Suomessa maatalouden tuottajahinnat laskivat ensimmäisenä Euroopan unionin jäsenyyssuonna 1995 keskimäärin 40 prosenttia ja tuotantokustannukset vastaavasti keskimääräisesti 18 prosenttia. Osa tästä liikevaihdon lähes puolittumisesta korvataan viiden vuoden siirtymäkauden ajan EU-tuilla. Silti maatiloilla on kaikilla tuotantosuunnilla tapahtunut selkeä, jopa useiden kymmenien prosenttien tulojen alennus. Tämä kannattavuuden heikkeneminen tulee osaltaan väistämättä vaikuttamaan myös kuntien saamiin verotuloihin ja nimenomaan verotulojen laskuun.

Toinen väittäjä ed. Puiston puheenvuorossa oli, että kunnat rahastoivat varoja. Luultavasti juuri Turku, josta ed. Puisto on kotoisin, pystyy rahastoimaan, koska verotulot kasvavat leikkauksia enemmän. Tyypillisessä maaseutukunnassa joudutaan sen sijaan ensi vuonna mahdolliset vähäiset rahastot purkamaan alijäämän katteeksi. Syynä ovat ylimitoitettut leikkaukset ja samaan aikaan tapahtuva valtionosuuksien järjestelmän muutos. Vaikka tässä Kosken mallissa todettiin, että näillä on tietyt rajat tästä järjestelmän muutoksesta johtuen, niin käytännön budjettien teossa valtuustojen budjettikokouksissa on jouduttu toteamaan, että vaikutukset ovat suuremmat kuin rajat ja säästöleikkaukset yhteensä. Aika monessa kunnassa tapahtuu näin, vaikka näin ei pitäisi tapahtua. Tällaisia yllätyksiä sattuu.

Siis joudutaan tekemään täysin päinvastoin kuin ed. Puisto sanoi, ei keräämään rahastoja vaan purkamaan. Tämä on valitettavasti todellinen tilanne. Kuntien valtionosuusjärjestelmässä on syöllistytty juuri siihen, että puhutaan keskirvoisesta tilanteesta. Mehän tiedämme, että jos

ihmisellä on toinen jalka jääkylmässä vesiastiasa ja toinen kiehuvasa, niin matemaattisesti keskimäärin voi olla hyvä olla, mutta käytännössä ei kuitenkaan.

Arvoisa puhemies! Puutun tässä lyhyessä puheenvuorossani vielä joihinkin budjetin yksityiskohtiin.

Vaasan läänistä tulevana edustajana on heti aluksi todettava, että Pohjanmaata tämä budjetti todella puraisee. Valtiontalouden leikkaukset kohdistuvat vielä nykyisen Vaasan läänin alueelle keskimääräistä kovempina. Toisaalta valtion investoinnit jäävät budjettiesityksen mukaan varsin vähäisiksi.

Mikkelin läänin maakuntayhtymässä on tehty selvitys valtiontalouden säästöjen vaikutuksista maakunnittain. Selvityksen perusteena on valtiovarainministeriön ilmoittamat menoleikkaukset, mitä ensi vuodelle on tiedossa. Lisäksi laskelmissa on otettu huomioon maa- ja metsätalouden kansalliseen EU-sopeutuspakettiin kohdistuva 750 miljoonan markan leikkaus. Leikkausten kokonaisvaikutus on koko maassa keskimäärin 1 000 markkaa per asukas. Tarkasti ottaen sen selvityksen mukaan 1 001 markkaa per asukas. Suurin se on Keski-Pohjanmaalla 1 147 markkaa, toiseksi suurin Etelä-Pohjanmaalla 1 118 markkaa. Pohjanmaan liitonkin alueella leikkaus on keskimääräistä suurempi, 1 017 markkaa.

Vähimmillä leikkauksilla selviytyvät maakunnat ovat Ahvenanmaa 380, Päijät-Häme 843 ja Kymenlaakso 900 markkaa. Vaasan läänissä leikkausten määrää nostaa maa- ja metsätalouden suuri osuus ihmisten toimeentulolähteenä. Myös työttömyysturvaan kohdistuvat säästöt ovat tämän selvityksen mukaan siellä keskimääräistä suuremmat.

Valtion ensi vuodeksi suunnittelemaat investoinnit eivät myöskään lupaa mitään lisäpiristystä Vaasan lääniin. Koko lääniin on suunnitteilla 143 miljoonan markan valtion investoinnit. Siis vain 143 miljoonaa markkaa koko läänin alueelle. Tiedämme, että valtakunnassa on paljon kohteita, joissa yhdessä kohteessa valtion investoinnin osuus on satoja miljoonia. Etelä-Pohjanmaan liiton alueelle näistä rahoista tulee vain 22 miljoonaa markkaa. Suurimmat hankkeet läänissä ovat Kokkolan laivaväylä, Raippaluodon silta ja Tuomarniemen metsäoppilaitoksen rakennushanke. Oikeastaan mitään muita merkittävimpiä investointikohteita ei olekaan.

Itse olen tehnyt pari talousarvioaloitetta. Kaskisten laivaväylän syvennystöihin ehdotan

5 miljoonaa markkaa. Tämän hankkeen kustannusarviohan on 9 miljoonaa markkaa ja paikallista rahaa sinne on sovittu jo kerättäväksi varsin hyvin, mutta valitettavasti valiokunta ei ole tätä aloitetta noteerannut. Se olisi sikäli ollut järkevää, että Kokkolan väylän syventämisen jälkeen tämä kalusto ollaan siirtämässä Suomenlahden rannikolle. Jos pitkään tähtäimen suunnitelman mukaan toimitaan, niin seuraavana tai sitä seuraavana vuonna se kalusto sitten taas rahdataan pohjoiseen varsin pieneen työkohteeseen.

Myös energiaveroratkaisu tuntuu Vaasan läänissä varsin voimakkaasti. Voisi lyhyesti pelkistää, että Seinäjoella, jossa poltetaan turvetta ja ihmisiä työllistetään varsin paljon turvetöissä, vähennetään tätä toimintaa ja sama yhtiö ryhtyy polttamaan Vaasassa kivihiiltä, joka rahdataan sinne ulkomailta ja saastuttaa ilmaa vielä pahemmin, niin kuin tiedetään. (Ed. H. Koskinen: Polttaneet tähänkin saakka!) — Mutta polttavat lisää tämän veroratkaisun johdosta.

Toisena asiana haluan puuttua vielä poliisin määrärahoihin, jotka täällä ovat olleet esillä. Valiokunta toteaa, että turvallisuuskehitys vuosina 1991—1996 indeksillä mitattuna on ollut koko ajan laskeva. Momentin määrärahaso tarkoittaa, että noin 400 poliisin virkaa joudutaan pitämään ensi vuonna auki eikä poliisi voi saavuttaa asetettuja tulostavoitteita. Myös hallintovaliokunta lausunnossaan kiinnitti tähän asiaan eli poliisiin riittäviin resursseihin huomiota. Mielestäni, kuten esimerkiksi keskustan vastalauseessa esitetään, näitä määrärahoja olisi lisättävä. Kansalaisten turvallisuuden tunne heikenee, kun kehitys menee tähän suuntaan. Käytännössä myös turvallisuus, ellei näitä määrärahoja voida lisätä.

Budjettiteknisesti olisi varmaan selkeämpää, että poliisin kaikki määrärahat olisivat saman pääluokan alla. Nyt niitä on ripotettu hyvin monen pääluokan alle. Siitä seuraa vain sekaannusta ja sisäistä kiistaakin näiden määrärahojen käytöstä.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä maatalouspääluokan kahteen kohtaan kiinnittää huomiota. Maatalouslomituskia uusittiin, mikä on sinänsä hyvä systeemi verrattuna aiempaan. Kuitenkin tämä leikkauslinja tuntuu tänä aikana järjettömältä, koska hakemalla haetaan uusia työpaikkoja työllisyyskoulutuksessa, erilaisilla projekteilla, miljoonia, kymmeniä miljoonia löytyy niihin, mutta lomitusrahoista nipistetään, vaikka siellä olisi todellista työtä tarjolla. Tämän vuo-

den aikana on jo tuhat kokopäiväistä lomittajaa joutunut työttömäksi, ja ensi vuonna on tulossa toiset tuhat. Eli määrärahojen vähennyksen olisi pitänyt tapahtua paljon pitemmän aikavälin kuluessa sitä mukaa, kun tämän alan yrittäjät vähitellen vähenevät ja loppuvat.

Toinen asia maatalouspääluokan sisällä on maitokiintiöleikkaus. Keskusta esittää vastalauseessaan, että leikkauksesta luovuttaisiin ja esimerkiksi Maatalouden kehittämisrahaston varoja käytettäisiin niiden pois ostamiseen. Tämä keskustan esittämä on aivan eurooppalainen malli. Olin joku aika sitten kuuntelemassa englantilaista Euroopan maidontuottajien puheenjohtajaa, ja kun häneltä asiaa kysyttiin, hän suosittelee samaa käytäntöä, mitä on viime vuosikymmenen lopulla muun muassa Saksassa toteutettu, eli yhteiskunta on ostanut pois lisäksi kiintiöt. Se on ollut kaikkein yksinkertaisinta. Tämän esityksen vuoksi ajaudutaan siihen, että ihmisiltä leikataan omaisuutta korvauksetta.

Ministeri Niinistö puheenvuorossaan peräänkuulutti maataloudenharjoittajiltakin yrittäjyyttä, että pitäisi saada elinkeinoon yrittäjyyttä. Ehkä Salon seudun maataloudessa ei ole yrittäjyyttä, mutta olen huomannut, että Pohjanmaalla sitä kyllä on, koska maitokiintiöitäkin kovin ostetaan ja kalliilla hinnalla. Mutta on kohtuutonta, että yhteiskunnan toimesta ne leikataan korvauksetta pois. Maa- ja metsätalousvaliokunta onneksi otti leikkausta vastustavan kannan, mutta kuitenkin järkevää tapa olisi keskustan vastalauseessaan esittämä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tunnen ed. Ranta-Muotion erittäin tasapuoliseksi ja järkeväksi edustajaksi, ja sillä tavalla hän esiintyi nytkin. Yhdyn hänen kantaansa siinä, miten hän käsittelee niitä ongelmia, joita Vaasan läänissä on. Hänen puheenvuoronsa kuitenkin innoitti minut tekemään hänelle kaksi huomautusta tai kysymystä, kuinka hän ne ottaakin.

Ensinnäkin valtionvelka on noin 80 000 markkaa per asukas. Meillä hyvin toimeen tulevan Teuvan kunnan vieressä on maatalousvaltainen Kauhajoen kunta, jonka työttömyys on jo vuosia ollut 25 prosenttia. Verotulokehitys kuitenkin kunnassa on ollut niin hyvä, että tänä vuonna

kunta on maksanut kaikki velkansa pois, eli Kauhajoen kunnalla ei ole penniäkään velkaa. Toki kuntaa rasittavat nämä suuret leikkaukset, mutta näen, että valtion taloudellisen tilan kuntoon saattamiseksi leikkauksiin on pakko mennä. Voiko ed. Ranta-Muotio antaa selvityksen, mikä on syynä esimerkiksi Kauhajoella, että he ovat pystyneet näin suuresta työttömyydestä huolimatta maksamaan velkansa kokonaan pois.

Toinen kysymys koskee Vaskiluodon voimalaitosta kontra Kristiinankaupungin voimalaitos, jotka molemmat käyttävät kivihiiltä. Molemmat voimalaitokset ovat jo aikaisemmin kuin verouudistus tuli tiedoksi tehneet päätöksen pyrkiä laajentamaan voimalaitoksiaan. Eli kivihiilen lisäksi ei energiaveroratkaisu vaikuttanut mitään, vaan ne on jo aikaisemmin tehty. Toki olen samaa mieltä, että ei ole hyväksi hiilidioksidimääriä kivihiililaitosten kautta lisätä, mutta veroratkaisu ei ollut syynä siihen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ranta-Muotio puheensa loppuosassa käsitteli maitokiintiöiden mahdollista leikkausta ja puhui, ikään kuin joku olisi tehnyt päätöksen, että niitä korvauksetta leikataan. Hän kaksi tai kolme kertaa totesi näin. Hän ei näköjään usko eduskunnan voimaan tässä asiassa ollenkaan. Tästä ei ole monta minuuttia aikaa, kun eduskunta yksimielisesti, ed. Ranta-Muotio, teidän ollessanne siinä mukana, päätti, että maitokiintiöiden korvauksettomaan leikkaukseen ei saa ryhtyä. Uskokaa, ed. Ranta-Muotio, edes itseenne ja eduskuntaan älkääkä tuollaisia höpöjä puhuko.

Edustamanne Teuvan kunnan tilanne on aika jännä juttu, juuri niin kuin ed. H. Koskinen jo kerkisi väliin vastauspuheenvuorossaan toteamaan. Tehän toitte, ed. Ranta-Muotio, hallintovaliokuntaan asiallisen muistion Teuvan kunnan tilanteesta. Jo silloin tuli mieleeni, että eduskunnalla pitäisi olla sellainen niin sanotusti valta, että kun tämän laatuinen tapaus tuodaan tällaisessa valtiosuus uudistusvaiheessa esille, me voisimme käskyttää tutkimuslaitoksen selvittämään välittömästi historian esimerkiksi niin, kuin ed. H. Koskinen totesi: vertaamalla Kauhajoen ja Teuvan kuntien historiaa vähän taaksepäin, kuinka tämän laatuisen konstellatio voi olla mahdollinen. Sille saattaa löytyä luonnollinen selitys tai voi olla löytymättä, mutta olisi hyvä edustajien vain tietää, kuinka asianlaita on.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ranta-Muotio pahoitteli, ettei erästä hänen sinänsä hyvää raha-asia-aloitettaan ollut valiokunnassa hyväksytty. Voin lohduttaa ed. Ranta-Muotiota sillä, että hänellä on kyllä kanssakärsijöitä, sillä valtiovarainvaliokunnalla meni aikaa kaikkien 441 raha-asia-aloitteen hylkäämiseen vain muutaman hetken verran.

Sinänsä saattaisi olla harkinnan paikka, onko oikein, että eduskunta itse ja edustajakollegat eivät noteeraa tuon enempää toistensa aloitteita. Kaikki aloitteethan eivät tietenkään ole hyväksyttävissä eivätkä hyviä, mutta kyllä niitä voitaisiin vähän pitempään harkita, jotta ns. hyvä aloite voisi edes tällä tavalla edetä valtionhallinnossa.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ranta-Muotio otti ed. Puiston puheenvuoroon viitaten kuntatalouden esille. Kyllä on varmaan niin, että ensi vuonna kuntien rahoitusasema tulee jo aika lailla heikkenemään keskimäärin. Erityisesti vuosi 98 näyttäisi monin tavoin vielä vaikeammalta.

Minua, arvoisa puhemies, tässä huolestuttaa juuri ensinnäkin se, että kuntien erot syystä tai toisesta näyttävät myös tämän uuden valtiosuusjärjestelmän myötä kasvavan. Kuten ed. Pulliainen totesi, tietysti olisi tarpeen mahdollisimman reaaliaikaista tietoa saada, mistä ne pulmat ja ongelmien kasautumiset johtuvat.

Mutta toinen ja huolestuttavampi asia tähän liittyy ihan ihmisten näkökulmasta. Kun taloudellinen tilanne kunnissa heikkenee, siellä joudutaan tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka kohdistuvat suoraan palveluihin. Tässäkin salissa on käyty keskustelua hyvin paljon siitä, miten erityisesti pienten erityisryhmien tilanne on muuttunut ja muuttumassa. Ennen muuta joutuvat ne, joilla ei ole vahvaa puolustajaa kunnan päätöksenteossa, kun määrärahoja karsitaan, kärsimään, juuri nämä palveluja tarvitsevat pienryhmät, erityisryhmät. Tämä on hyvin huolestuttava asia. Minusta nyt se linja, mitä keskusta esittää, että harkinnanvaraista määrärahaa voitaisiin tuntuvasti lisätä budjettiin, olisi hyvin tärkeä tässä vaiheessa.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pieni kommentti ja pari asiaa yksityiskohtaisemmin.

Ensinnäkin totean ihan kommenttina, että on mielenkiintoista, että hallituspuolueet oikealla ja

vasemmalla vähän roiskivat toisiaan yli oppositiosektorin. Mutta johan tässä pääsi viimeismässä, ed. Ranta-Muotio puheessa, vähän keskustakin mukaan.

Ed. Elo käytti aika vahvan vastauspuheenvuoron ed. Antvuoren puheenvuoron jälkeen ja kysyi, millaiset nuoret menisivät näihin palvelusuhteisiin, kun puhuttiin tällaisista vähän edullisemmista palvelusuhteista, joissa joustojakin voisi noudattaa. Minä toteaisin edelleenkin, niin kuin olen puhunut täällä kohta kaksi vuotta, että harjoittelupalkalla oli aikaisemmin aika hyvä suosio ja ihan varmasti moni nuori menisi mieluummin harjoittelupalkalla töihin kuin roikkuisi toimeentulotuen taikka työttömyysturvan varassa. Näitä harjoittelupaikkoja voisi olla yhtä lailla yksityisellä puolella sekä palvelualalla että teollisuudessa ja myös julkisella sektorilla. Miksi ihmeessä kunnat voivat paremmin työllisyysvaroin palkata kuin jollakin harjoittelupalkalla? Jos nuorten työllisyyttä haluttaisiin edistää, niin kyllä tällainen menetelmä olisi tarpeen. Samaten oppisopimuskoulutusta, jota on lisättykin, toivoisi lisättävän edelleen.

Ed. Ranta-Muotio mainitsi turvallisuusasian. Poliisin rooli on korostunut tänä päivänä. Kansalaiset eivät koe oloaan turvalliseksi. Meidän pitäisi taata se, että turvallisuus säilytetään.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hyvin mielenkiintoinen tämä kuntien rahoitusasemaa koskeva kysymys, jonka ed. Ranta-Muotio otti esille. Joku päivä sitten julkistettiin kuntien vakavaraisuutta koskeva selvitys, ja sen mukaan meidän läänissämme, myös tulevassa läänissä, oleva Pudasjärven kunta, joka on maaseutukunnista varmasti yksi maaseutuisimpia, oli vakavaraisin kunta. Eli minusta tässä olisi nyt perusteita kyllä tonkia vähän syvemmälle, mistä tällainen johtuu. Minä en yhdy siihen yksisilmäiseen ajatukseen, että maaseutukunnat sellaisenaan kaikki kärsivät. Kyllä on joitakin muitakin syitä tässä asiassa. Sen vuoksi selvittäminen olisi paikallaan. Kuntien eroja varmasti on, mutta niille löytyy varmasti oikeita ja hyviä selityksiä myös.

Mitä tulee poliisien tilanteeseen, 400 viran täyttämiseen, totta kai se on rahakysymys toisaalta. Mutta kyllä täytyy olla itsekritiikkiäkin. Edellinen hallitus taisi tehdä sellaisen päätöksen jossakin vaiheessa, että jätetään pari kurssia pois välistä vai oliko se kurssi, jolloin miehitysvajaus tuli selkeästi olemaan sellainen, että nyt se näkyy tämän päivän tilanteessa.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskiselle näihin kahteen kysymykseen vastaisin.

Ensinnäkin Kauhajoki, joka on todella vakavarainen, suhteellisen iso maalaiskunta, noin 15 000 asukasta, on maksanut velkansa pois, mutta tämä ei ole kyllä koko totuus. Siellä on yhtiötetty kunnan toimintoja todella paljon, ja näillä yhtiöillä on velkaa. Kunta sinänsä on velaton. Minä luulen, että siellä on kuitenkin huomioiden yhtiöiden velat aika monta tuhatta markkaa velkaa per asukas.

Kun Kauhajoen kunnanjohtajan kanssa olen keskustellut, tämä valtionosuusjärjestelmä vaikuttaa meillä ja heillä esimerkiksi koulupuolella täysin eri lailla. Meiltä menee useampi miljoona tämän remontin takia, kun ovat olleet nämä ammatillisen koulutuksen kustannukset keskimääräistä alemmat. Kauhajoki taas ei menetä siinä asiassa. Nämä olisi juuri niitä tutkittavia asioita nämä ihmeellisyudet.

Energia-asiassa en ole ihastunut hiilivoiman lisäämisestä. Minun mallini olisi kyllä ydinvoima plus kotimainen energia. Tämä olisi puhtaampi vaihtoehto ja vielä puuhun painottuva kotimaisen puolella, vaikka tulenkin turvealueelta.

Ed. Pulliainen kysyi, enkö usko tähän, mitä eduskunta päätti. Juuri tämän Etelä-Suomen paketin yhteydessä todella tällainen ponsi hyväksyttiin, että kiintiöitä ei korvauksetta leikata. Mutta tässä talossa uutena edustajana on tottunut epäilemään vähän kaikkea, mikä ei ole lakiin kirjoitettu.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Tuntui tässä viimeisen puolen tunnin aikana, arvaako tänne tullakaan, kun tuntui siltä, että yhdellä ja toisella on vähän huono päivä. Vastauspuheenvuorot ovat niin kärkkäitä olleet, kukaan ei ole osannut puhua mitään sinänsä oikein. Sinänsä tätä budjettia pitää nyt välttämättä haukkua, se on ensimmäinen lähtökohta. Se on vähän samanlainen tilanne kuin vastauspuheenvuoroisakin edellytetään, että edellisen puhujan puhetta ja ajatuksia moititaan ja arvostellaan. Aika kummallisen päätöksen olette täällä aikananne tehneet, koska ei saisi kehua, ei saisi kiittää, että joku osaa jotakin asiaa hyvin kertoa, vaan pitäisi ehdottomasti vain sitä moittia, se jotenkin on erikoista. Tämä on melkein kuin sanomalehdissä, joissa vain huono uutinen on uutinen ja siitä ei kerrota ollenkaan, mitä jotain hyvää sattuisi, on vain kamalia otsikkoja. Ed. Pulliaisella on varmasti ennen joulua muutama kymmenen vas-

tauspuheenvuoroa käyttämättä, joten odotan, mitä sieltä kuuluu kohta. Kiitos vain etukäteen.

Joka tapauksessa, onko Suomessa tosiaankin niin huono olla, onko meillä todellakin niin kamalaa, että kaikki asiat ovat päin mäntyä? Jos katsotaan naapureihin, niin siellä jopa valtion hallintokeskus ammuttiin hajalleen ihan tuon tuosta. Meillähan on täällä ihan turvallista ja lämmintä kaikilla. Ei meillä ole mitään hätää. Jos katsomme Viroon tai Latviaan tai Liettuaan päin, eikö sielläkin ole ilmeisesti vähän onnettomammin asiat kuin meillä itsellä? Ruotsissa saattaa olla suurin piirtein samalla tavalla ja Norjassa samaa tyyliä. Euroopasta löytyy ehkä parempiakin oloja kuin meillä on, mutta löytyykö Aasiasta, Afrikasta, jos niin kauaksi mennään? Meidän pitää joka tapauksessa hakemalla hakea moitteita.

Nyt pitää hakea tästä budjetista moitteita. Sen verran pitää koettaa varoa, että jos seuraavalla kerralla olisi oma puolue hallituksessa, niin pystyisi sen toteuttamaan. Saattaa mennä joskus niin, että moittii liikaa eikä pysty sitä hyvää asiaakaan toteuttamaan enää seuraavassa hallituksessa, vaan joutuu sitä huonontamaan sitten. En halua tätä todella kehuakaan, kyllä moitteita-kin löytyy, mutta lähtökohta on aina sillä tavalla, että kun jotkut muut jotakin asiaa keksivät, niin se on huono ja sitä pitää moittia. Onko se ihan välttämättä näin? Meidät on oikein tänne valitsemalla valittu, että saataisiin ruveta moittimaan toisiamme. Kaveria on keuhuttu ja haukuttu, että päästäisiin tänne, valitut kansalaiset, ja mitään hyvää ei saa toisesta löytää. En oikeastaan sitä varten minäkään tänne tullut, että minä nyt keuhuisin hallitusta välttämättä, mutta jollakin tapaa me olemme erikoisia.

Moitteista jos lähtisi listaa hakemaan ja tikulla kaivamaan, niin puolustusmäärärahat ovat kyllä tietenkin sellaiset, ettei tämä voi tällä tavalla jatkua kovin kauaa. Varuskuntia tulee kohta suljettavaksi sen vuoksi, että me emme ole riittäviä määriä rahaa osoittaneet niille. Muutamia vuosia sitten yhteisesti on sovittu eduskunnassa, että 50 000 miestä käytetään kertausharjoituksissa. Nyt on ollut noin 12 000 tai 10 000 viime vuonna, kertausharjoitukset joudutaan ehkä loppettamaan kokonaan. Ei tämä voi tällä tavalla jatkua, kyllä meidän pitää pitää kuitenkin kunnon puolustusvoimat. Ei voi näin olla.

Täällä puhuttiin poliisin määrärahoista; minäkään poliisina en voi olla tähän puuttumatta. Se ei nyt johdu kyllä siitä, ettei olisi riittävästi koulutettu väkeä, ehkä jokunen puuttuu, mutta

sieltä puuttuu 300—400 henkilön palkat. Nyt todellakin ollaan menossa ensi vuonna siihen, että on lomautettava väkeä. Eivät kerta kaikkiaan riitä enää rahat. On kyllä aika hämmästyttävää, kun samanaikaisesti kuitenkin esimerkiksi talousrikostutkintaan, joka on tärkeää, on annettu lisää rahaa, mutta sitten joudutaan vastavasti peruspoliisipuolelta rahaa vähentämään. Ei se voi ihan oikea systeemi olla. Kyllähän meillä nyt aika turvallista Suomessa on, ei kai muutaakaan voi sanoa, mutta eivät kaikki asiat joka paikassa ihan hyvin ole.

Kiinnittäisin vielä yhteen yksityiskohtaan poliisipuolella erikoisesti huomiota, taitaa olla momentti 23; ei kukaan muukaan sitä varmasti muista sen tarkemmin kuin minäkään, mutta sanotaan, että se on 23. Se on sellainen momentti, joka käsittää rahoja, muutamia kymmeniä miljoonia taitaa kuitenkin sillä kohtaa olla, mutta se on ollut arviomääräraha tähän saakka. Nyt se on muutettu kiinteäksi, ja sen momentin alla on esimerkiksi pakolaisten maastakarkottamiskuljetukset, siellä on ruumiinavaukset ja erilaiset kalliit tutkimukset. Nyt kun se raha jaetaan kiinteästi lääneihin ja jos se jaetaan vielä kihlakuntiin saakka, niin kuka voi tietää, mihin yhtäkkiä meille tulee 10 pakolaista, jotka joudutaan maasta aikanaan poistamaan? Se maksaa 70 000 markkaa parhaimmillaan, kun yksi pakolainen poistetaan maasta. Oulun kaupungissa on tällä hetkellä 40 somalia, joiden päätöstä paraikaa odotetaan, ja on laskettu, että karkottaminen tulee maksamaan 2 miljoonaa. Kuitenkin rahaa vain muutama satatuhatta korkeintaan voidaan antaa. Tämä on kiinteä määräraha ja sen jälkeen eduskunta joutuu päättämään tämän asian erikseen joka kerta, kun rahat loppuvat kesken kaiken. Aika omituisia.

Ed. Aittoniemi puhui harmaasta taloudesta eikä tietenkään turhaa. Hän on siinä harmaantunut itsekin vuoden aikana, niin kuin tässä itse kukin. Mutta ei tässä tarvitsisi välttämättä ehkä lakejakaan muuttaa. Me muutimme ulosottolakeja sillä tavalla, nimenomaan budjettia varten tietosuojahommaa, joka on sinänsä hyvä moneltakin alueelta. Se aiheuttaa kyllä meille lisäkustannuksia. Ulosottolain puitteissa kun poistettiin tietosuojaa, se tulee tietysti edistämään asiaa.

Mutta niin kuin sanotti, ei välttämättä tarvitse lakiakaan muuttaa. Otetaan esimerkiksi ulosottomiehen tehtävät. Siellä saattaa jollakin henkilöllä olla 200 000—300 000 ulosotossa perittäviä. Kun hän kuitenkin sitä maksaa jollakin tapaa, jonkinlaisen sopimuksen tekee, niin ulosot-

tomies ei ilmoitakaan tätä mihinkään luottorekisteriin. Sen jälkeen kun tämä velallinen, jolla on 200 000—300 000 velkaa, menee pankkiin ja takaajaksi jollekin toiselle, pankki ei saa mitään tietoa, että tässä on joka tapauksessa tällainen henkilö, jolla on näin paljon velkoja, ja myöntää sen lainan. Lopputulos saattaa olla velkasaneeraus, jonka vuoksi sitten tulee taas kuluja valtiolle. Jopa velka joudutaan pankkituen kautta maksamaan ja ainakin joka tapauksessa tulee toimeentulotukia ja tällaisia. Tuon tyyppinen rahoituksen antaminen voitaisiin estää, kun olisi kunnolla käytetty tietosuojaa, luottotietoihin olisi mennyt tällainen asia. Tämäkin on vain semmoinen tapa, ei varmaan mikään lakiin perustuva, ettei ulosottomies voisi velkaa ilmoittaa, mutta näin vain ei haluta tehdä.

Kuinka paljon meillä tulee maksamaan lastenhoito? Laki on tietenkin tehty täällä tai liekö jo aikaisemmin. Työttömien kohdalla ei haluta missään tapauksessa heitä vastaan olla, mutta onko ihan varmasti oikein tässä taloudellisessa tilassa se, että myös jos molemmat vanhemmat ovat kotona, heidän lapsillaan on oikeus kokopäiväiseen päivähoitoon? Eikö riittäisi, että olisi esimerkiksi vain puoli päivää, 3—4 tuntia? Kyllä toki näillä lapsilla pitää olla ihan oikeus olla hoidossa päiväkodissa, jotta virikkeitä siellä saavat, etteivät kotona aivan liiaksi ole, mutta miksi koko päivä? Jopa sillä tavalla vielä, vaikka laissa ei ole sanottu, mutta kunnat aika lailla sillä tavalla menettelevät, että he pääsevät lähimpään päiväkotiin. Ne, jotka ovat töissä, joutuvat viemään, hankkivat jopa ehkä ajoneuvon tai saavat muita vaikeuksia, voivat joutua viemään lapset kauemmaksi. Voisi kuvitella, että jos ovat työttöminä molemmat, he ehtisivät viedä lapset vähän kauemmaksi ja vähän myöhemmin. Tätä kautta joka tapauksessa tulee kuntatalouteen ja sitä kautta valtiolle myös lisää kustannuksia. Se laki ei ole ehkä kaikista parhain. Ehkä sitä pitäisi jollakin tapaa purkaa.

Nuorten koulutuksesta on puhuttu. Ed. Elo täältä on poissa, mutta hän puhui sinänsä aika lailla oikeaan suuntaan ja ed. Rehn myös. Oppisopimuskoulutuksesta tietenkin täällä on puhuttu jo aikaisemminkin. Todellakin olisi sillä tavalla, että jos oppisopimuskoulutusta vähän enemmän suositaisiin ja olisi koulutuspaikka ja työpaikka toisiinsa yhteydessä jo siinä vaiheessa, kun ruvetaan opiskelemaan, niin olisi huomattavasti varmempaa työnsaanti kuin aikaisemmin. Saksan maalla, mitä nyt siellä olen vierailut tämän eduskunnan aikana, näyttää tämä asia aika

hyvin pyörivän. Onhan se tietenkin paremmin Suomessakin menossa, mutta sitä kautta voisi työllisyys toteutua paremmin ainakin kuin tähän mennessä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Myllyniemi arvosteli sitä, että meillä arvostellaan. Kyllähän kriittinen arvostelu on kaiken kehityksen pohja ja nimenomaan opposition tehtävä poliittisessa elämässä on se. Minä huomautan hänelle siitä, kun hän puhui Virosta, yleensä Virosta, Latviasta ja Liettuasta siihen suuntaan ja sama se on Venäjällä, että siellä tilanne johtuu juuri siitä, että siellä ei ole ollut oppositiota viime vuosikymmenien aikana. Sen takia siellä on niin huonosti asiat. Jos siellä olisi ollut oppositio, silloin siellä olisi ollut myös kehityksen pohja, mikä on arvosteleva oppositio.

Mitä tulee poliisiin asiaan, kyllä minä olen oikein vähän hyvilläni. Poliisia arvostetaan tänä päivänä kovasti. Jos katsotaan yhteiskunnassa instituutiota, joka on arvostetuin myös esimerkiksi nuorten ihmisten joukossa, se on poliisi. On yleensä aina niin, että mitä on vähän, kaviaaria-kin, sitä arvostetaan. Poliisille on vain hyvä, että heitä on mahdollisimman vähän, silloin poliisi on arvostettu ja pidetty ihminen tässä yhteiskunnassa. Kyllä poliisia on aikanaan potkittu päähänkin. En minä tietysti tarkoita tällä ihan tosissani näin, mutta kun täytyy vastauspuheenvuorossa olla eri mieltä kuin edellinen puhuja, niin minä haluan toteuttaa tämän asian.

Mitä tulee somaleihin, niin minähän olen 80 miljoonaa esittänyt määrärahaa karkotukseen. Kyllä sillä muutama lyhyttukkainen viedään täältä. Olen vielä esittänyt, että annetaan 15 000 markkaa taskuun rahaa, että saa perustaa kenkäliikkeen Mogadishun keskusta. Rahasta se on kiinni. Mutta kyllähän niitä pois pitäisi viedä, jotka ovat karkotusmääräyksen saaneet. On suomalaista huonoutta, jollei se onnistu.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemi puheensa alussa kehui oloja Suomessa. Näinhän tietysti on. Kiitos kaikki kuuluu tälle hyvälle hallitukselle, joka panee kiitoksella merkille nämä hyvät sanat opposition taholta.

Sitten nuorten koulutuksesta, mihin täällä on kiinnitetty hyvin paljon huomiota. Totta ihmeessä se on tarpeellista, mutta koulutus nuorille ei sinänsä luo uusia työpaikkoja, vaan se luo nuorille mahdollisuuden päästä työpaikkoihin. Sitten

kun he ovat olleet työpaikoissa, totta maar hyvin koulutetun nuoren yhteiskunnalliset valmiudet, innovaatiokyky ja tuotekehittelykyky ovat paremmat. Tätä kautta saadaan markkinoille sellaisia tuotteita, joita ed. Lahtela peräänkuulutti, jotka menevät maailmanmarkkinoille ja joita ihmiset ostavat, mitä kautta meille kyllä tulee uusia työpaikkoja.

Ed. S a v e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä varsinaisessa ryhmäpuheenvuorossani mainitsin, että budjettikäsitely on tällaista perinteistä menoa, jossa hallitus kehuu ja oppositio ei kehu. Minä en puhunut ainakaan haukkumisesta siinä vaiheessa mitään, mutta ed. Myllyniemi käytti erinomaisen puheenvuoron. Tässä mielessä politiikan hapatus ei ole vielä päässyt sillä tavalla vaikuttamaan, että on tällaista tervettä itsekritiikkiä olemassa.

Minä yhdyn myös siinä mielessä ed. Myllyniemen puheenvuoroon, että kun valtiollan ensimmäinen tehtävä on huolehtia kansalaistensa turvallisuudesta laajassa mielessä, niin siihen kuuluu myös puolustuspoliittinen näkökohta. Tässä mielessä meidän kyllä tulee kantaa huolta tästä asiasta. Se ei ole ollenkaan poissa päiväjärjestyksestä. Minä hyvin moniin niistä asioista, joita ed. Myllyniemi toi esille, lämpimästi yhdyn ja kannan varmasti samaa huolta, mutta kannan myös kokonaisvaltaista huolta, missä me menemme suomalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä, niin kuin varmasti myöskin ed. Myllyniemi tekee.

Toinen varapuhemies: Kehua saa, mutta ei vastauspuheenvuorossa.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tosiaan halua kehua sitä, mutta kyllä minuun tämä hapatus on aika lailla jo tarttunut siinä mielessä, kun eilenkin äänestin edustajien Vistbacka ja Virtanen hyviä aloitteita vastaan, kun he olivat pankkeja vastaan. Minä olin kaikkien muiden mukana ja olen sitä kyllä kovasti katunut, koska he olivat ihan oikealla asialla.

Ed. Aittoniemi valitettavasti lähti täältä pois. Hänelle olisin vastannut siihen, kun hän sanoi, että niitä, joita on vähän, arvostetaan. Kun poliiseja on vähän, niin jos sallittaisiin sen verran sanoa, että meitä kumpaakin, kun me olimme 20 kiloa köykäisempiä, myös arvostettiin enemmän poliiseina, niin Aittoniemeä kuin minuakin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Aloitetaan paremmasta päästä. Tässä kiitos kuuluu ainakin jaostolle, valtiovarainvaliokunnan jaostolle. He lisäsivätkin yksityistierahoja. (Ed. Saarinen: Liikennejaosto!) — Liikennejaosto. — 17 miljoonaa, edes sen verran varoja siihen saatiin. Laki saatiin jäämään voimaan vuosi sitten, ja nyt laki, jos siihen ei ole rahaa, ei hyvin pitkälle pötki. Jaosto sentään näki tämän tarpeelliseksi, vaikka pohjaesityksessä ei valtioneuvoston tasolla ollut koettukaan tätä tarpeelliseksi. Toivon mukaan tämä on sen tyyppistä rahaa, että tämä kasvaisi tulevina vuosina, sillä tällä ei hirveän paljon yksityistieverkostoa ja haja-asutusalueen liikennekulttuuria ylläpidetä eikä tiestöä kovin hyvässä kunnossa.

Toinen myönteinen seikka, jonka voi todeta, on metsäkeskusten varojen lisääminen, onko sinne nyt 18 miljoonaa markkaa lisätty, joka on ihan huomionarvoinen asia, koska hiljattain eduskunnassa säädettiin metsälait ja sieltä kautta lisätehtäviä kuitenkin metsäkeskuksille on tullut aikamoinen määrä. Tällä hetkellä siellä on Etelä-Suomenkin osalta lomautukset kuulemma käynnissä, mikä tarkoittaa sitä, että se ei ainakaan hyvin pitkäjänteistä politiikkaa ole metsien hoidon osalta, joka on kuitenkin vahva tukijalka koko suomalaisessa yhteiskunnassa.

Sitten otan esille verotuksen, kun täällä on puhuttu lähinnä salin oikealta puolelta täältä katsottuna, ed. Antvuori totesi sen ja lienevät muutkin puhujat tämän päivän aikana todeneet, että veronkevennysten kautta työllisyys paranee. Jos se olisi autuaaksi tekevä asia, että sieltä kautta saadaan lisää työtä, niin sittenhän meidän pitää alentaa veroja oikein rutosti. Minä en usko siihen temppuun olleenkaan, vaan se on uusioikeistolaista tai oikeastaan vanhaa oikeistolaista ajattelua, koska jos yhteiskunnasta loppuvat varat, joita kerätään veroilla, niin silloin loppuvat myös tulonsiirrot heikompiosaisille. Sehän tarkoittaa sitä linjaa, että heikompiosaisilla ei ole ostovoimaa tässä yhteiskunnassa.

Kyllähän ne heikompiosaiset, ne joilla vähän on, käyttävät kaikki rahansa viimeisen päälle. Sitä ei jää sukanvarsiin eikä pankkitileille karttumaan. Sen takia aina, jos puhutaan verohelpotuksista, pitää puhua siitä myös ja esittää, mistä kerätään sama summa takaisin, millä tavalla valtiontalous ei heikkene siten, että joudutaan leikkaamaan niiltä kurjilta, jotka ennestään ovat jo huonossa asemassa.

Tätä temppua lienee joissakin maissa kokeiltu, että veroja on alennettu, mutta siellä ei kovin

hyviä ennusteita näytä olevan, missä näin on tehty. Se voi hetkellisesti näyttää hyvältä, mutta pitkän päälle se johtaa eriarvoistavaan yhteiskuntaan, jossa luokkaerot tulevat esille. Jos tänä päivänä voi sanoa, ettei ole luokkaeroja, mutta sitten niitä on. Tänä päivänä on tietysti varallisuus- ja tuloeroja, mutta ei ainakaan paljon luokkaeroja, ja jotkut ovat varoittaneetkin, että älä puhu luokkaeroista.

Tähän veropoliittiseen linjaukseen kokonaisuutena sisältyy se kummallisuus, että joskus keksällä, kun luki lehtiä, niin monet ministerit totesivat, että nyt ei ole isojen verohelpotusten aika, ei ainakaan siinä mitassa, mitä sitten aikanaan tehtiin. Kyllä minulle ainakin yllätys oli se, kun sai lehdestä lukea, että nyt valtioneuvosto onkin tehnyt tällaisen päätöksen, että yli 5 miljardia markkaa noin suit sit vain pudotetaan veroja, vaikka hiljattain muutamia viikkoja aikaisemmin oli todistettu, että nyt ei ole sen aika, koska valtion velka kasvaa yhä, niin kuin se kasvaakin.

Maalaisopin mukaan, se ei ole Ojalan oppia, vaan se on opittu ilmeisesti metsien kätköissä, silloin, jos velka kasvaa, tulopuolta ei ainakaan pitäisi pienentää ennen kuin saataisiin semmoinen tasapaino, että ei tarvitse enää omaan talouteenkaan ottaa velkaa. Niin minä ainakin tekisin ja samalla tavalla olen kuvitellut, että ei valtion kukkaro sen kummempi ole kuin oma kukkaroakaan. Sitä pitäisi kohdella samalla tavalla. Meillä on jo huonot housussa, meillä on kirjattu nämä asiat, mutta toivoisin, että jatkossa voitaisiin hyljätä sitä ajatusta, että eivät suurituloiset ja suurituloisten edustajat olisi niin ahkeria vaatimaan suuria helpotuksia, vaan tunnettaisiin solidaarisuutta ja vastuuta valtiontaloudesta ja samalla vastuuta myös siitä, että tulonsiirtoja on mahdollisuus jatkossakin tehdä ja huonommista pitää huolta.

Sitten isompaan linjaukseen, joka on tapahtunut, jos miettii hallituksen alkumetrejä. Silloinhan lähdettiin siitä, että elvytetään. Siihen ajatuksen kuului semmoinen lähtökohta, että kuntia edesautetaan peruskorjaamaan kouluja ja muita rakennuksia, valtion omia rakennuksiaan eli elvytetään, jotta saataisiin työllisyyttä lisää. Nyt tässä yllättäen on linja muuttumassakin siihen suuntaan, kun työministeriön hallinnonalan tekstejä lukee, että nyt on yhä vaikeampi saada tämän tyyppisiin rakentamishankkeisiin enää varoja. Täällähän mainitaan siitä, että pyritään käyttämään varat siten tehokkaasti, että luodaan pysyviä työpaikkoja. Se on hyvä ajatus, erittäin hyvä ajatus sinällään. Mutta siirtymävaihe on

niin nopea, että tällä hetkellä meillä ei ole semmoisia hankkeita vielä näkyvillä, että työministeriön varoilla saataisiin luoduksi pysyviä työpaikkoja. Se näkyy niissä EU-projekteissa, joita maassa tehdään. Luin hiljattain raportin, jonka Jyväskylän yliopisto tai joku sieltä päin oli tehnyt, että nämä ovat nollaprojekteja. Ensinnäkään ne yritykset ja yhteisöt, jotka olivat mukana, eivät olleet sitoutuneet näihin päätöksiin. Ne oli tehty vähän huitaisemalla, tehty vain projekti, ja lopputuloksena ei ollutkaan työllistävää vaikutusta, vaikka työpaikkojen aikaansaaminen alunperin on ollut johtoajatuksena. Projektiin tietysti saatiin rahat, mutta se oli vain projekti, joka ei johtanut lopputulokseen.

Työministeriön hallinnonalan ajattelussa on se paha puoli, että tämä muutos pitäisi tehdä vähän hitaammin. Tällä hetkellä, kun kunnissa ei nyt kuitenkaan ole uusia pysyviä työpaikkoja luovia asioita, niin nyt vielä pitäisi käyttää varoja rakentamishankkeisiin. Teksteissä muun muassa tapahtui jo varsinaisessa talousarviokirjassa suuri muutos, joka tietysti pysyy mietinnössä, koska sitä ei ole muutettu, että jatkossa työllisyysperusteisia valtionapuja investointeihin ei enää voisi myöntää kuntien omistamille kehitysyhtiöille. Tämä on huono asia, koska kehitysyhtiöt ovat pyrkineet rakentamaan edellytyksiä, että yritykset voisivat tulla kuntiin. Kehitysyhtiöiden kautta on rahoitusta hoidettu, ja nyt työllisyysperusteiset varat eivät olisi enää tämän tyyppisessä käytössä.

Tässä on ajatuksena se, että raha tulee KTM:n kautta, mutta kun sielläkin ovat varat kavenneet, niin sitä kautta ei todennäköisesti tämän tyyppiin asioihin riitä varoja. Ainakaan niitä ei ole lisätty, päinvastoin vähennetty, jolloin tämä ongelma tulee olemaan edessä. Siinäkin toivoisi järkevää ajattelua ministeriön taholta, etteivät työministeriön investointivarat jäisi sen takia käyttämättä, kun olisi järkeviä hankkeita.

Kaivoin esille ihan tähän liittyen koulujen korjauksista esimerkin, jonka otin ihan esimerkiksi. Kunta ei pysty yksin hanketta toteuttamaan, mutta se pystyisi rahoittamaan sitä 3 miljoonalla markalla. Hanke sattuu olemaan kehitysalueella, ja sinne valtion enimmäistuki voisi olla 50 prosenttia eli 6 miljoonaa. Mutta kun hanke ei ole läänin ohjelmassa vielä ensi vuodelle vaan vuodelle 99, niin sitä ei työministeriö voi lähteä kuten entisen systeemin mukaan toteuttamaan yksin, vaan se odottaa, että opetusministeriö lähtee tätä tukemaan 99. Sitten hanke toteutuisi. Kunta olisi

kuitenkin valmis toteuttamaan sen 3 miljoonan osuudella. Toivoisi, että tässä voisi työ- ja opeusministeriön hallintorajojen yli katsoa, mikä on valtiontalouden kannalta edullisin ratkaisu. Tämä hanke nimittäin lähtisi 25 prosentin valtionosuudella liikkeelle. Eli samanlaisilla hankkeilla, jos kaikki olisivat rinnakkain, saataisiin puolet enemmän työllisyyttä hoidettua. Kaikki kunnat eivät ole samanlaisia, mutta karkeasti rinnastettuna näin.

Sitten työministeriön hallinnonalan kohdalla todetaan, että myöskään esimerkiksi lyhyitä työsuhteita koskeva lainsäädäntö ei ole ajan tasalla. Tämä on hyvin todettu. Ne edustajat, jotka olivat kaatamassa lyhytaikaisten alle kuukauden työsuhteiden sairausajan palkkaetuksuuksia, jotka nyt olisivat tulleet jollakin tavalla huomioiduksi epätyypillisiä työsuhteita koskevassa lainsäädäntöpaketissa, toivon mukaan nyt kokevat jonkinlaisen piston sydämessään. Ilmeisesti saman puolueen ihmiset ovat hyväksyneet lausuman, joka pääluokassa 34 mietinnössä on mukana.

Tämähän pitää myös sisällään sen, että meillä on siirretty pätkätyöyhteiskuntaan, lyhyisiin työsuhteisiin. Niitä aktiivisesti markkinoidaan kuulemma uutisten perusteella myös työvoimatoimistoissa, mikä on hyvä asia sinällään, että kaikki saatavissa ole työ otetaan irti. Mutta siihen kuuluu eläketurva sairausturvan lisäksi, eli ihmisille pitää kertyä eläke, vuosilomat, samat sosiaaliset etuudet kuin pitempiäaikaisissa työsuhteissa. Toivon mukaan hallituspuolueiden edustajat ovat tästä yhtä mieltä ja tuovat aikanaan valtioneuvoston taholta lakiesityksen, joka ottaa huomioon pätkätyösuhteissa olevat, että heilläkin on ihmisarvoinen elämä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä toistan aikaisemmin illalla esittämäni näkemyksen siitä, että kun tässä talossa olivat lähes kaikki aikanaan veronalennuksen eteenpäin ajajia eri muodoissa, niin nyt täältä ei tahdo löytyä ketään sellaista, joka tyydytyksellä ottaisi vastaan veronalennukset. Minä en nytkään puutu siihen, ovatko ne kohdistuneet oikein. Eivät ne ole kohdistuneet oikein. Se on toinen asia. Mutta nyt vastustetaan veronalennusta, että se oli muka virhe, eikä huomata ollenkaan sitä, että jos yhteiskunnassa halutaan päästä kansantalouden nousuun, niin tällainen elvytys saattaa vaikuttaa niin, että tulosmoninkertaisesti tulee takaisin valtion kassaan, koska tämä vaikuttaa siihen, että talous merkittävästi elpyy ja pyörät lähtevät liikkeelle. Se saattaa monin-

kertaisesti, jopa velkaelvytys, aiheuttaa sen, että se on positiivinen. Nyt riitelemällä tästä veronalennuksesta ja sen epäoikeudenmukaisuudesta saattaa olla, että yhteiskunnassa on annettu sellainen vaikutelma, että se on negatiivinen eikä se vaikutakaan sillä tavalla elvyttävästi kuin me olemme toivoneet. En ymmärrä oikein sitä, että tänään puolletaan asiaa ja huomenna ... En tiedä sitä, kuinka ed. Lahtela aikanaan on suhtautunut asiaan.

Joka tapauksessa se, että pelkästään vain tähdätään loppujen lopuksi velan pois maksuun, se on sitä Ceausescun politiikkaa. Hän maksoi Romanian kaikki velat. Perunatkin myytiin naapurimaahan, että saatiin rahaa ja maksettiin velat pois. Kuinkas nyt on käynyt? Talous on mennyt aivan kuivaksi, lattiatasolle, eikä lähde nousuun siitä millään sen vuoksi, että pelkästään Ceausescu katsoi kunnia-asiakseen maksaa yhteiskunnan velat pois.

Homman täytyy olla järkevää, millä tavalla eri yhteiskunnan alueita viedään eteenpäin, kysyntää, tuotantoa, velanmaksua, ja tällä tavalla, ei se ole niin yksiselitteinen asia.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta haluan todeta, että mielestäni tuloveron alennus ei ole virhe. Se lisää kulutuskysyntää, työtä ja työpaikkoja. Se lisää niitä nimenomaan tällaisena aikana, jolloin taloudellista elpymistä on näkyvissä, mutta tarvitaan vielä potkua yhteiskunnan pyörien sujuvaan pyörimiseen.

Muistutan ed. Lahtelaa siitä, että kyllä kesällä tuloverojen kevennyksestä puhuivat nimenomaan SDP:n ministerit. Kokoomuslaiset olivat hiljaa valtiovarainministerin pitäessä lankoja tiukalla.

Haluan vielä todeta, että nimenomaan valtiovarainministeri Viinanen ei halunnut aikoinaan tuloveron alennuksia valtiontalouden silloisen tilan takia, ja oli tässä kysymyksessä kovasti eri mieltä silloisen puolueen puheenjohtajan Salolaisen kanssa. Nyt valtiovarainministeri Niinistö tukee valtion tuloveron alennuksia, kun talouden tilanne näyttää hieman elpymisen suuntaan menevän. Nytpähän sitten nähdään, kumpi linja on parempi ja kumpi linja vetää.

Haluan vielä lopuksi korostaa, että tuloveron alennus on hallituksen yksimielinen esitys.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi käytti saman puheenvuoron, ei ihan sanonut minua Ceausescu-

cuksi, mutta joskus aikaisemminkin saman tyyppisen, kun käytin puheenvuoron maalaisnäkökulmasta eli sellaisesta talousopista, joka on tuolla metsässä opittu.

Kyllä minä kuitenkin näen kokonaisuuden sillä tavalla, että jos suurituloiselle annetaan jopa kymmeniätuhansia vuodessa verohelpotusta, ne eivät tule sitä käyttämään kulutukseen. Jos mahdollisesti käytetään, niin se voi olla johonkin ulkomaanmatkailuun tai tämän tyyppiseen, mutta välttämättä sillä ei elvyttävää vaikutusta ole. Sen sijaan kaikki mitä veroalesta pienempituloiselle tulee, menee todennäköisesti kulutukseen. Sen tyyppistä pitäisi suosia.

Kysymys on kokonaisuudessaan kuitenkin siitä, että jos mitä alennetaan, niin tällä hetkellä otetaan enemmän velkaa tai leikataan, ei se sen kummemmaksi muutu. Jos meillä olisi niin päin, että oltaisiin plussan puolella tässä hommassa, niin okei, sitten pitää helpottaa reilusti ja katsoa, miten paljon rahkeet sietää. Mutta koko ajan ollaan velkaantumassa lisää, se on tosiasia.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Itsekin olen maalaispoika ja puhun sillä kokemuksella. Arvostan sitä tervettä maalaisjärkeä, josta täällä kerran, taisi olla ed. Kokkonen, puhui perheemmän järjellä. Jos sillä järjellä olisi tätä budjettiakin enemmän laadittu ja maan asioita hoidettu, varmaan tilanne olisi huomattavasti parempi. Olen ainakin elämäni aikani oppinut, että terveessä maalaisjärjessä, tai talonpoikaisjärjessä oikeastaan, on kyllä paljon eväitä pohtia näitä valtion talousasioitakin. Tietysti on hyviä teorioita, joilla voi selittää, mutta ei ne hienot teoriat enempää selitä, ja kansantaloustieteilijöillekin, jotka teorioita laativat, tekisi joskus hyvää miettiä omia kokemuksiaan ja käyttää myös maalaisjärkeä tieteellisten oppien lisäksi. Olen toki, selvyden vuoksi, suorittanut kyllä kansantaloudenkin jonkinlaisen arvosanan yliopistossa enkä missään määrin aliarvioi sen merkitystä.

Veroista ja työllisyydestä kun puhutaan, niin itse ainakin ilmoittaudun veronalennusten lämpimäksi kannattajaksi. Oikeastaan hallituksen tuloveroalennuksessa ei ollut muuta vikaa, kuin että se oli kymmenen kertaa liian pieni, jotta sillä saavutettaisiin mitään. Pilkku oli väärässä paikassa, kun puhutaan tuloveroalennuksesta. Tietenkin on näin, että kun valtion taloudellinen tilanne on tämä, ei meitä veronmaksajia kyllä yhtään vähemmällä voida päästää, me olisimme joutuneet maksamaan ne verot muussa muodossa. Mutta tuloveroja on kyllä pitäisi alentaa.

Emmekä kaikki ihmiset voi olla niin tyhmiä, että pelkästään kateuden vuoksi ei tehdä järkeviä päätöksiä. Vaikka kateus on iso tekijä, niin kyllä päättäjien ja kansanedustajien pitäisi muitakin motiiveja nähdä. Sitä paitsi, jos kateudesta puhutaan, tiedetään hyvin, että kaikkein suurituloisimmat ovat tämän ongelman ohittaneet, niin kuin kaikkein suurituloisimmat tai parempiosaiset pystyvät omin voimin ilman poliitikkoja sivuuttamaan kaikki yhteiskunnan ongelmat. Rahalla on taivaallinen valta ja sillä, kellä on rahat, on kaikki valta yhteiskunnassa, ja sitä poliitikotkin enemmän ja vähemmän tosiasiasa nöyristelevät. Eli pääomatulovero 28 prosenttia pitää huolen siitä, että ei tule liian kärjekästä epäkohtaa. Korkeasta verotuksesta kärsivät vain ne, jotka ahkerasti palkkatyötä tekevät ja joilla ei ole mitään mahdollisuuksia tulojaan järjestellä. En tiedä, minkä vuoksi se kansanedustajista on niin erinomainen asia. Minusta se ei ole. Sitä paitsi se on maan kannalta tyhmää.

Jos ajatellaan, että meidän pahin ongelmamme eli työllisyys pitäisi ratkaista, niin ei sitä voida ratkaista muuten, sen sanovat asiantuntijat, kuin ensimmäiseksi olennaisesti verotuksen rakennetta muuttamalla ja tuloverotusta alentamalla. Vain sitä kautta valtionvelkakin voidaan ratkaista. Siis asioiden tärkeysjärjestys on yksinkertaisella maalaisjärjellä se, että kun ensin pannaan veroja alas, niin työnteke tulee kannattavaksi. Nythän meillä satasen nettotuloista tulee 320 markan bruttomenot, ja sehän on järjetöntä. Se tappaa kaiken työn, ei se työmiehen palkka, joka on vain satanen, vaan se 320 markkaa, mikä menee byrokratialle, sinänsä hyviin tarkoituksiin.

Jos pannaan verot alas, työllisyys paranee, työn kilpailukyky palautuu, ja kun työllisyys parantuu, niin valtion velka häviää itsestään. Valtion menot ensinnäkin vähenevät sillä 30—40 miljardilla, joka työllisyyden hoitoon vuosittain menee, ja toisaalta tietysti työtuloista voidaan kerätä valtiolle ne puuttuvat verotulot. Itse asiassa nythän sillä velalla, mitä otamme, korvataan ne menetykset, joita työttömyydestä aiheutuu sen takia, että ihmiset eivät tee työtä. Jos joutuisimme pelkästään korvaamaan työttömyysturvamenot, olisi paljon helpompi tilanne kuin nyt. Mutta mehän otamme velkaa sen välin, mikä jää tuloja kansantalouteen ja sitä kautta julkiseen talouteen tulematta, kun osa työkykyisistä kansalaisista on jouten.

Onhan se aika pyöristyttävää, että valtiovarainministerikin sanoo, juu, juu, verojahan täy-

tyy alentaa, mutta sitten vasta, kun valtiontalous on kunnossa. Mitä vielä, ei sitten tarvitse enää mitään veroja alentaa. Luulen, että sitten se on enemmän poliittinen kysymys. Nyt on pakko alentaa, että saadaan valtion talous kuntoon. Kyllä tämä on niin nurinkurista ajattelua.

Ymmärrän hyvin Viinastakin. Hän oli erinomainen kamreeri, hoiti valtion kassaa ihan erinomaisesti. Niin tekee Niinistökin, hänellä on hie-man avarampi ajatus, hän pikkusen uhraa ajatuksia kansantaloudellekin, muttei riittävästi, eikä se ole hänen tehtävänsäkään. Muiden, pääministerin ja muiden poliitikkojen, tehtävä olisi tuoda muukin näkökulma kuin valtiontalous. Kyllä Niinistön toiminta valtiontalouden hoitamisen kannalta on aivan erinomaista, mutta on tässä yhteiskunnassa muutakin kuin valtiontalous. Kansantalous on tärkeämpi, koska valtiontalouskin joutuu kaikki ottamaan kansantaloudesta. Sitä pitäisi meidän muiden painottaa, että valtiovarainministerinkin täytyy ottaa huomioon muutkin näkökohdat. Eikä tarvitse sinänsä tinkiä valtiontalouden eduista. Sen takia veronalennus pitää toteuttaa.

En itse hae enkä halua suurituloisille mitään veroalennuksia. Kiistämättä on hyvin vaikeaa veroalennuksia toteuttaa niin, etteivätkö he niitä saisi. Mutta itse asiassa, jos otetaan huomioon, että on 28 prosentin pääomaverokanta, kaikkein suurituloisimmat eivät välttämättä mitään alennuksia saisikaan. Jos he saavat, niin ei se ole kovin suuri yhteiskunnallinen epäkohta. Suurituloisia on niin vähän ja meillä jokaisella on vapaus pyrkiä suurituloiseksi, jos se on niin erinomainen asia. Siinäähän on tavoitetta, jos kyllästyy kansanedustaja-poliitikon rooliin. Jokainen meistä voi yrittää tehdä rahaa, tämä on vapaa maa, jos on kykyjä. Ja pätevä mies sitä varmasti tekee. Ei kannata kadehtia. Tai jos kadehtii, niin suuntaa tarmonsä siihen, että hankkii sitä rahaa. En usko yhtään, etteikö rahaa saisi.

Ed. Kuosmanen, jota tituleerataan eduskunnan rikkaimmaksi mieheksi, istuu tuolla takapenkillä. Opiskelimme yhtä aikaa, tentimme keskikoulua Kouvolassa 60-luvulla, ja hän oli rakennusmestari Kymen tiepiirissä. Hän ihmetteli kovasti, miksi Kuisma, kun olet fiksu mies, politiikkaa harrastat — olin jo silloin kunnallispolitiikassa aktiivisesti mukana — tee rahaa, minä aion ainakin sitä tehdä. (Ed. Ihamäki: Ja nyt olette molemmat täällä!) — No, nyt olemme molemmat täällä, mutta tässä on pieni ero. Ed. Kuosmanen on tehnyt rahaa välillä ja minä olen vain parantanut maailmaa. Enkä epäile lain-

kaan, että jos olisin lähtenyt rahantekoon, enkö olisi tehnyt enemmän kuin ed. Kuosmanen. Mutta rahanteko ei vain minua motivoinut. Minua motivoi enemmän maailmanparantaminen, mitä lähinnä ammattiyhdistysliikkeessä tein. Miksei, joskus on harmittanut, että ensin olisi pitänyt tehdä rahaa, niin olisi taloudellinen vapaus. Mutta jokainen meistä tekee itse valintoja ja voi tehdä. Kysymyshän on siitä, mikä on motiivi ja mitkä ovat kyvyt ja ennen kaikkea miten paljon on ahkeruutta. (Ed. Tiilikainen: Täällä pitäisi valtion budjetista eikä henkilökohtaisesta puhua!) — Valtion budjetti ja henkilökohtainen budjetti ja kansantalous ovat kyllä hyvin sama asia. Yritän sanoa, että valtion budjetti voi olla vain osa koko kansantaloudesta.

Eikä voida, niin kuin yritin tällä esimerkillä sanoa, pelkästään sen takia ratkaista verotusta, että kiistatta aina, tehdäänpä mitä hyvänsä ratkaisuja, ne eivät ole täysin neutraaleja eri ihmisten kohdalla. Minusta se on kestämaton syy tämän suuren ongelman hoitamisen esteeksi. Ensin on pakko verotuksen rakennetta muuttaa, jotta työttömyys poistuu, ja kun työttömyys poistuu tai vähenee merkittävästi, valtiontalous tulee kuntoon. Tätä yhtälöä ei voi toteuttaa toisessa järjestyksessä, esimerkiksi niin, että ensin hoidettaisiin valtion velka ja sitten laskettaisiin veroja, tai ensin hoidettaisiin työllisyys kuntoon ja sitten laskettaisiin veroja, vaan ainut järjestys on tämä, minkä esitin ja minkä kannalla lienevät kaikki asiantuntijatkin. (Ed. Ala-Nissilä: Ei se ihan noin yksinkertaista ole!) — Eiväthän asiat ole yksinkertaisia. Minä olen näistä kirjoittanut kymmeniä, jos en satoja sivuja, enkä tietysti yksityiskoh-tia tässä puheessani voi valaista.

Niin kuin sanoin, kysymys on tuloveroalennuksesta. Meidän täytyy korvata, sanotaan selvyden vuoksi, verot muilla veromuodoilla, välillisillä veroilla. Omaisuusveroa, kiinteistöveroa, perintöveroa, kaikkia näitä ikäviä, on pakko korottaa vastaavasti. Kyllä niitä suuntaamalla, esimerkiksi omaisuusveroa korottamalla ja panemalla esimerkiksi verotettavan omaisuuden raja aika korkealle, saadaan kateusmomenttiin tähän mukaan, että varmasti ne rikkaat kärsivät, jos se on päätarkoitus. Ei sitä varten tarvitse koko työntekoa tappaa ryöstöverotuksella. Sillä saadaan aikaan myös se, että omaisuuksia ei viedä maasta pois. Esimerkiksi kiinteistövero. Maata kun verotetaan, niin ei varmasti, vaikka on kuinka suuri verokanta, sitä viedä mihinkään mukavuuslippumaahan tai mihinkään veroparatiisiin, se pysyy Suomessa. (Ed. Ala-Nissilä: Siitä

ei paljon kerry!) — Kyllä monessa maassa kertyy hyvin paljon. Jos ajatellaan esimerkiksi Englantia, niin kuntien taloushan on kokonaan kiinteistöveron varassa, kyllä siitä melko paljon kertyy. Tosin kiinteistöverothan ovat esimerkiksi Englannissa osittain niin korkeita, että kukaan ei halua omistaa määrättyjä kiinteistöjä, koska vero on niin korkea, että kiinteistöistä ei saada niin paljon tuottoa. Sehän on kiinteistöveron yläraja, jos verotus ylittää tuoton. Meillähän on päinvastoin, maata haluavat kaikki omistaa, koska se on niin hirveän edullista, ja sehän johtuu siitä, että sitä ei veroteta juuri lainkaan.

Tietysti perinnöt on toinen. Se jos mikä ylläpitää tällaista väärää luokkarakennetta, että omaisuudet siirtyvät. Puhun nyt isoista omaisuuksista, en mistään tavallisen ihmisen omakotitalosta. Sanotaan nyt esimerkiksi yli miljoonan markan omaisuus, jossa pitäisi olla, niin kuin esimerkiksi Englannissa. Siellä perintövero on 90 prosenttia yli miljoonan markan omaisuuksissa. Tämähän on sen takia, ettei ole syntymän perusteella oikeutta saada varallisuutta. Sitten on toinen syy myös, että hyvin harvoin se viisaus ja älykyys ja tarmo, jolla se edellinen sukupolvi on omaisuuden luonut, periytyy seuraavalle sukupolvelle. Suurempi vaara on, että seuraava sukupolvi haaskaa sen ei pelkästään omalta vaan myös kansantalouden kannalta.

Haluan tällä vain sanoa, että ikävää veronmaksua riittää. Tietenkään meidän taloudellinen tilanteemme ei ole niin hyvä kuin budjetissa ja budjettipuheenvuoroissa on esitetty. Jatkuvastihan me otamme kymmeniä miljardeja velkaa. Kyllähän ovat utopistisia ne puheet, joita oman ryhmänikin ryhmäpuheenvuorossa sanottiin, että säästäminen ja leikkaukset ovat loppu. Uskooko siihen kukaan?

Jos me olemme 20 miljardia leikanneet ja me otamme 30 miljardia velkaa, jokainenhan meistä tietää, että meidän pitää vielä se 30 miljardiakin leikata eikä taida sekään riittää, kun vanhatkin velat pitää maksaa. Jostakinhan sekin pitää leikata. Tietysti, vaikka tulotkin nousevat, jos työttömyys hoidetaan, ei sillä pelkästään selvitä. Ei meidän tilanteemme niin hyvä ole, mutta onhan se tietysti hieman parempi kuin pahimpina päivinä, kun otettiin 70 miljardia vuodessa velkaa. On se vähän suhteellisesti parantunut. Tilannehan on huono niin pitkään kuin yleensä valtio velkaantuu lisää. Sitten olisi hyvä tilanne, jos meidän velkamäärämme rupeaisi vähenemään.

Olen melko varma, että me joudumme vielä leikkauksiakin tekemään. Mistä niitä tehdään, se

on varmaan poliittinen kysymys. On varmasti niin, että niistä, joissa tämän hallituksen aikana on leikkauksia tehty, esimerkiksi työttömyysturva ja eräät muut menot, työmarkkinatuki jne., ei voi mitään leikata. Tai voihan niistä leikata, muttei niistä mitään säästöä tule. Kun työmarkkinatuesta on leikattu, vastaavastihan ovat toimeentulotukimenot lisääntyneet ja siinä ei mitään todellista säästöä ole tullut. Tällaisessa leikkauslinjassahan ei ole mitään järkeä, eikä se tuota mitään tulosta. Täytyy katsoa sieltä, mistä on mahdollisuus vielä ottaa.

Siinä mielessä voi hallituksen leikkauslinjaa arvostella, että kaikkein huono-osaisimmilta on leikattu. Mitä huonompiosainen on, sitä heikommat etujärjestöt hänellä on ja sitä vähemmän poliitikotkin hänen puoltaan pitävät. Eiväthän kaikkein huono-osaisimmat yleensä äänestäkään.

Me olemme keskituloisilta kaikkein vähiten leikanneet. Keskituloisille on jopa annettu lisääkin rahaa tulonsiirroilla. Esimerkiksi miksei ole leikattu ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta, pantu katto, ja miksei ole eläkkeistä leikattu keskituloisilta ja yläpäästä, jos kerran ollaan huolisaaan sosiaalisesta tulojaosta? Samoilla ihmisillä, jotka ovat arvostelleet näitä leikkauksia, ei ole ollut mitään valmiutta leikata vahvojen etujärjestöjen alueelta. Sieltä olisi pitänyt leikata, jos on pakko leikata. Se olisi ollut oikeudenmukaista. Sitä paitsi siitä ei olisi tullut suurta vahinkoa. Olisi tullut todellista säästöä.

Mutta mehän pelkäämme. Meillä on entinen konsensus, nykyinen kolmikanta, jonka taakse arat poliitikot voivat mennä ja vetäytyä toimettomuuteen. Mutta se johtaa vääryyteen. Mehän olemme siitä vastuussa, eivät etujärjestöt. Etujärjestöt tietysti ovat sitä varten olemassa, että ne puolustavat omia jäseniään. Eiväthän ne ole sitä varten olemassa, että ne katsovat koko kansantaloutta. Jokainen etujärjestö on omia jäseniä varten, ja tietysti se henkeen ja vereen puolustaa jäseniään. Sen takiahan jäsenet maksavat jäsenmaksunsa. Sehän on luonnollista. Meidän pitää tehdä kokonaisarvio, kun on monia etuja ristiriidassa, mikä on oikea ratkaisu, eikä sellaiseen oikeaan ratkaisuun tietysti voi saada siunausta. Aina se, jolta otetaan, huutaa. Ei suinkaan ole niin, että ne, joilta väärin otetaan, huutavat eniten vaan ne, joilla on hyvät ja vahvat järjestöt ja joiden ääni kuuluu. Heikompiosaisuuteen kuuluu se, että heillä ei ole edes etujärjestöjä minäkäänlaisia, ja jos on, hyvin heikkoja. Ei heillä ole poliittista valtaakaan, eikä poliitikkojen siinä

mielessä ole pakko heitä lyhyellä tähtäimellä ottaa juuri huomioon.

Perusongelma on se, että kun työnteko ei kannata, eihän maakaan voi menestyä. Yksinkertaisesti tietysti voi sanoa niin, että kun yksityinen etu, yksilön etu on yhdensuuntainen yhteiskunnan edun kannalta, silloin yksilö ja yhteiskunta voivat hyvin. Nythän meillä on monta kertaa se tilanne, että yksityisen ihmisen, kansalaisen, joka toimii, kannalta on edullista toimia sillä tavalla, että koko yhteiskunnan kannalta se on järjetöntä. Tämä ristiriitahan on poliitikkojen luomaa. Se meidän pitäisi poistaa.

On paljon tilanteita, niin kuin täällä salissa on monta kertaa sanottu esimerkki siitä yliopistollisesta tutkimuksesta, että helsinkiläisen neljälapsisen perheen bruttotulojen pitäisi olla noin 20 000 markkaa, ennen kuin kannattaa mennä töihin. Siihen asti saa sosiaaliturvalla yhtä hyvän tai paremman toimeentulon. No, sehän on selvä, että yksilö, jos hänen perheensä tulo on alle tämän 20 000 markan ja hän tämän asian ymmärtää, ei mene töihin. Ei hänen etunsa ole sen mukainen. Yhteiskunnan kannalta tämä on täysin mahdoton tilanne. Nekin rahat, joita tämä perhe tai kuka hyvänsä saa sosiaaliturvana, jokainen pennihän otetaan jonkun työpalkasta pois tai lainataan. Eihän täällä ole mitään ilmaista rahaa. Jos minä saan markan, joltakulta toiselta sama markka otetaan. Samahan koskee kaikkea sosiaaliturvaa, kaikkea sitä rahaa, jota yhteiskunta jakaa.

Syylisiä eivät tietenkään ole missään mielessä, ei moraalisessa eikä muussa mielessä, ne ihmiset, jotka käyttävät yhteiskunnan tulonsiirtoja tai palveluja tai mitä hyvänsä, tekevät valintoja. Hehän tietysti joutuvat tekemään niitä omasta ja perheensä näkökulmasta. Poliitikkojen tehtävä olisi sitten toimia niin, että kun he tekevät niitä valintoja, ne ovat myös koko yhteiskunnan kannalta hyödyllisiä. Siinä mielessä kaikki vastuu on poliitikoilla. Mutta täällä itse asiassa on näitä valintoja viety vääreänkin suuntaan. Esimerkiksi lasten päivähoitokeskustelussa päinvastoin on jossakin määrin yksityiskohdissa jopa lisätty tällaisia valintoja, jotka ohjaavat yksilön kannalta edulliseen suuntaan mutta eivät välttämättä yhteiskunnan kannalta.

Aika laillahan, kun puhutaan työstä ja jos itse ajattelen työtä, perinteisesti olen ollut koko ikäni työväenliikkeessä ihan järjestäytynytkin. Ehkä se työ on ollut, joka on minut sinne vienyt, kun olen työtä arvostanut kovasti ja nähnyt sen työn arvon, oikeastaan se ainut arvo, jolla vähäosai-

nen ihminen voi omaa asemaansa parantaa. Olen kokenut sen itse, olen 13-vuotiaasta asti ollut töissä muutamaa lyhyttä työttömyyskautta lukuun ottamatta, ja olen voinut parantaa asemaani yhteiskunnassa. Ei tämä siinä mielessä huonoma ole ollut. Mutta tänä päivänä niitä mahdollisuuksia on vielä vähemmän kuin silloin, kun itse aloitin vuonna 60 työelämän.

Nyt on siirretty pois tästä työn yhteiskunnasta. Tavallaan työväenpuolueet ovat unohtaneet hyvin pitkälle työ-sanan työ-merkityksen ja ehkä ennemmin voisi puhua rahanjakajien puolueesta. Sekin on ihan hyvä, jos ne olisivat omia rahoja, mutta kun jaetaan toisten rahoja, siinä ei paljon kunniaa ole. Voisi sanoa, että perinteisellä oikeisto — vasemmisto-jaolla meillä ei muita puolueita olekaan kuin vasemmistopuolueita. Meillähän kaikki puolueet hyväksyvät tämän, että yhteiskunnan osuus kansantaloudesta on näin iso, ja perinteisesti oikeistolaista tai vasemmistolaista yhteiskuntaa mitataan sillä, mikä julkisen sektorin osuus on koko kansantaloudesta.

Mutta sinänsä oikeisto — vasemmisto-jako, olen itse ollut monta vuotta jo sitä mieltä, ei selitä enää mitään muuta kuin historiaa. Se kuuluu teollisuusyhteiskuntaan, palkansaajayhteiskuntaan. Nyt on yhteiskunta muuttunut aika lailla toisenlaiseksi, onko tämä nyt äly-yhteiskunta tai tietoyhteiskunta, mikä on sitten oikea nimi, joka tapauksessa sellainen, joka ei perustu enää mihinkään massateollisuuteen eikä massatyöpaikkoihin.

Nämä monet muutokset ovat sellaisia, ettei voida palauttaa vanhaa aikaa, vaikka olisi kuinka kovat poliittiset voimat. Vaikka täällä olisi vasemmistoliitolla tai ed. Tennilän ryhmällä 200 paikkaa, ei tämä maailma siitä miksikään muutu. Ne ovat reaali maailman asioita, ei poliittisilla päätöksillä sitä historian pyörää käännetä. Minä luulen, että jokaisen pitäisi se uskoa sen jälkeen, kun Neuvostoliitto romahti ja Berliinin muuri yhdessä yössä sortui. Ne eivät olisi koskaan sortuneet, jos poliittinen voima olisi riittänyt estämään. Ne poliittiset voimat olivat kovat, niin kuin monet tietävät, mutta ei poliittikkakaan ulotu reaali maailman ohi. Poliittiset päätökset ja poliittiset voimat voivat hidastaa ja jarruttaa kehitystä tai nopeuttaa, eivät ne voi sitä kokonaan estää.

Tähän liittyy se, että ei varmasti minulla niin kuin ei monella muullakaan suinkaan ollut työ ainut, minkä takia sitten meni työväenliikkeeseen, vaan oli myös se, että työväenliike oli 60-luvulla ajasta edellä, se oli sitä aikaa edellä ja se

edistykseellisyys houkutteli. Se oli pitkään, 60-luvulle, 70-luvulle, ehkä 80-luvulle asti. Nyt on valitettavasti niin, että työväenliike on paljon takanapäin. Siinäkin mielessä historia on vaihtanut paikkaansa, että tavallaan vasemmisto on ottanut sen paikan, joka oikeistolla oli 60- ja 70-luvulla. Tosin täytyy sanoa, että ehkä oikeistokaan ei ole aikaansa edellä, se on hädin tuskin ajassa, ehkä sekin hieman jäljessä. Mutta sinänsä ehkä puolueet ovat nyt paljon laajempia eivätkä ole niin yhtenäisiä kuin aikaisemmin, ja ehkä enemmän erot ovat yksilöiden välisiä. Kaikissa puolueissa on ihmisiä, jotka ovat ajassa ja aikaansa edellä, ja myös niitä ihmisiä, jotka ovat yhä enemmän aikaansa jäljessä ja menevät vielä kauemmaksi taaksepäin kuvittelemalla, että niillä ratkaisuuilla, jotka sieltä löytyvät, voidaan hoitaa tämän päivän ongelmia.

Tietysti tässä taloudellisessa tilanteessa on myös aatteellisia näkökohtia, tänä päivänähan yksityinen ihminen ei todellakaan voi kovin paljon työllä parantaa omaa asemaansa tai millään rehellisillä keinoilla, siitä pitää verotus huolen. Täytyy turvautua vippaskonsteihin. Onko se terve yhteiskunta, jossa rikastuminen on mahdollista vain harmaalla taloudella tai lottovoitolla tai pääsemällä NHL:n pelaajaksi tai Formula 1-kuskiksi, ne ovat realistiset haaveet, joita meidän jälkikasvumme voi ajatella, millä tulee parempi huomen?

Muut kansalaiset sitten ovat riippuvaisia siitä, mitä viisaat poliitikot täällä päättävät, otetaanko markka työttömyysturvasta pois vai pannaanko 2 markkaa lasten päivähoitokuluihin lisää. Vuosisadan alussa torpparit ja mäkitupalaiset inhosivat sitä, että he olivat kartanon isännästä riippuvaisia ja siitä, kuinka paljon hän määräsi torpan veroa. En tiedä, onko tämän päivän suomalaisilla sitten sen parempi kohtalo. Nyt eduskunta, hallitus, koko tämä julkinen järjestelmä, joka tekee ihan samanlaisia päätöksiä, on paljon kovempi, tehokkaampi ja armottomampi. Useimmilla kartanon isännilläkin ilmeisesti jokin inhimillinen piirre oli, ja siihen voi vedota, mutta vetoapas eduskuntaan, että otettaisiin humaanius huomioon. Emmehän me sitä voi tehdä, vaikka haluaisimme. Me olemme aika kovia ja armottomia. Sen takia on vaikea pitää yhteiskuntaa tasa-arvoisena ja oikeudenmukaisena, vaikka kiistatta aineellinen elintaso on kohonnut huomattavasti.

Vielä pari yksityiskohtaa, vaikka puheeni venyy, mutta sana. Itse asiassa minullahan oli puheenvuoro pyydettyä aikaisemmin, mutta se

meni ohi. Olin alkoholisteille puhumassa. Ehkä sekin sitten vaikutti, että taas oli reaali maailmassa, siellä todella huono-osaisten parissa, joiden suurin ongelma ei ole se työttömyys, mitä he myöskin ovat.

Kyllä tuli mieleen, kun sattui taas näin, että täällä näistä isoista rahoista puhutaan. Siellä ei tietysti rahalla niin paljon pelkästään tehdä, mutta kyllä esimerkiksi päihdetyöhön ja terveystyöhön käytetään valtavat rahamäärät. En ole laskenut edes, miten paljon. Satoja miljoonia varmaan. Mutta ne menevät siihen, että ylläpidetään niitä järjestelmiä ja laitoksia, jotka eivät ketään raitista eivätkä auta ongelmia.

Se todellinen työ, missä ihmisiä raitistuu ja jossa itsekin olen raitistunut, tehdään vapaaehtoisvoimin ja almuilla. Onko se sitten järkevää? Eikö yhteiskuntakin edes muutaman miljoonan tai muutaman kymmenen miljoonaa rahoista voisi käyttää sinne, mistä tulee tulosta. Mitattaisiin sitä tulosta, mikä siitä työstä tulee, mutta eihän sitä. Järjestelmät ovat armottomia. Eivät ne ota tällaisia huomioon. Kuitenkin tässä maassa, niin kuin joskus sanoin, kuolee joka päivä juoppoja kuin russakoita, mutta ei se meitä koske. Mutta se on totta, olen nähnyt niitä kuolemia, ettei se ole teoriaa.

Kyllä meillä yhteiskunnan taholta kannattaisi vähän näihin asioihin ottaa toisenlainen asenne eikä olla niin puhdasoppisia, että mitä julkinen valta suuressa viisaudessaan toteuttaa, sen pitää sitten kansa raitistaa, sen pitää hoitaa terveys ja kaikki muut. Siinä mielessä on positiivista esimerkiksi presidentti Ahtisaaren puhe ns. kolmannelta sektorista eli siitä sektorista, joka on julkisen sektorin ja yrityssektorin välissä, jota vapaaehtoisjärjestöjen työ on. Jos tämä sektori saa kantavuutta ja sinne osoitetaan voimavaroja, lähinnä sillä tavalla, että julkinen sektori ostaa palveluja ja vaatii niiltä tietysti vähintään samaa ja mieluummin kovempaa tehokkuutta kuin omilta tuottamiltaan palveluilta, niin paljon saadaan aikaan, ei pelkästään työllisyysmielessä, ei pelkästään taloudellisessa mielessä vaan sen takia, että todella ehkä se apu niihin yhteiskunnan ongelmiin tätä kauttakin menee. Tällä tarkoitan myös sitä, ettei vanhojakaan systeemejä kannata tietysti romuttaa eikä täysin uusilla korvata, mutta täytyy antaa elinmahdollisuuksia myös vaihtoehtoisille keinoille, niille, jotka osoittavat oman tehokkuutensa. Kyllähän näitä yhteiskunta tukee, mutta se on hyvin marginaalista ja sitä kautta edistyminen on hyvin vähäistä.

Toinen yksityiskohta. Minäkin voin antaa valtiovarainvaliokunnan liikennejaostolle kiitosta. Vaikka rahamäärä on pieni, tiedän hyvin, miten tiukassa sekini rahamäärä oli sinne talousarvioon. Itse pidän yhtenä suurimpana virheenä, vaikka se sinänsä on pieni asia, yksityisteiden valtionavun lopettamista. Se on hyvin pienen suuruusluokan asia, mutta sillä tavalla — kysymyshän on ns. kyläteiden valtionavusta — se oli hyvin taloudellinen järjestelmä, millä yhteiskunta pystyi hyvin halvalla hoitamaan maaseudun kylätiet. Ei siitä pitäisi luopua. Ei se ole taloudellisesti järkevää.

Itse asun tällaisen ns. yksityistien varrella, kaikki naapurinikin asuvat, ja tiedän myös käytännössä, mitä se on. Vaikka useimmat yksityistien asukkaat, niin kuin mekin, ovat pystyneet ihan hyvin maksamaan ne korotetut tiemaksut, kyllähän se on valtion kannalta sellainen osoitus, miten suhtaudutaan, etteihän täällä haja-asutusalueella niitä yhteiskunnan palveluja ole mitään eikä niitä tietysti edellytetäkään kovin paljon. Itsehän sinne on vapaaehtoisesti muutettu. Siinä mielessä toivoisi, että tässä mitkään arvovaltasyyt eivät estä sitä, että yksityisteiden valtionapukysymystä vielä enemmän tarkistettaisiin tulevissa talousarvioissa.

Muutenkin minusta tässä harvaan asutussa maassa on realismia se, että julkista liikennettä ei voida joka paikkaan ulottaa. Se tulee liian kalliiksi. Erityisesti ratoja ei jokaiseen maalaistalon nurkkaan ja kylään ei voida tehdä. Meillä on hyvin laajoilla alueilla tässä maassa yksityisautoainoa mahdollisuus liikkumiseen. Se on taloudellisin keino ja myös ympäristönäkökulmat huomioon ottaen se paras keino, koska bussi saastuttaa enemmän. Jos bussissa on yksi tai kaksi matkustajaa, eihän siinä ole mitään järkeä päästökään huomioon ottaen. Tämä pitäisi myöntää ja sitten katsoa, mitkä ne alueet ovat, joissa liikkuminen voidaan ratkaista vain autoilla, ja sillä perusteella sitten myös mitoittaa nämä valtiovalan toimenpiteet. Siellä käy näiltä alueilta paljon ihmisiä töissä ja sitä kannattaa tietysti rohkaista, että tämä aktiivisuus säilyy.

Lopuksi voisi yleisesti todeta, että meillähän on tapa, näitä perinteisiä talouspoliittisia konsteja, joilla maan ongelmat on aikaisemmin hoidettu. Vuonna 1968 oli Liinamaa ykkönen ja 1977 oli Korpilampi, Sorsan pääministeriaikaa, joilla silloiset ongelmat ratkaistiin. Nyt meillä on koko 90-luvun ollut käsitys, että niillä samoilla keinoilla, jotka tehosivat 60- ja 70-luvulla, voidaan tämäkin ongelma ratkaista. Minusta viimeistään

nyt, kun on 5—6 vuotta ja kahden hallituksen toimin kokeiltu niitä konsteja, voisi myöntää, että ehkä kannattaisi kokeilla toisiakin keinoja, että ehkä nämä perinteiset vanhat keinot eivät pure.

Ne eivät pure sen takia, ettemme voi palauttaa sitä mennyttä aikaa. Tämä on uusi aika. Muutokset ovat pysyviä ja lisääntyvät. Niin mukavaa kuin olisi esimerkiksi, että epätyypilliset työsuhteet, joista tänäänkin täällä keskusteltiin tai äänestettiin, olisivat tällainen ohimenevä ilmiö, mutta kyllä se näin on, että lähes riippumatta siitä, minkälaista lainsäädäntöä me täällä teemme, niin kyllä ne vain lisääntyvät.

Päivittäin teen vielä tätä lakimiehen työtä ja ratkon työriitoja, ja siinä näkyy, mihin se kehitys on mennyt ja miten vähän itseasiassa enää työ-lainsäädännöllä on käytännön työelämässä merkitystä. Hyvin harvoin siellä enää vedotaan niihin, vaan elävä elämä on kyllä mennyt ihan toiselle tasolle kuin eduskunnassa viime päivinä pidetyt puheet. Puhun sillä kokemuksella, että olen tällä viikollakin monta tällaista riitaa hoitanut työntekijöiden asiamiehenä. Näin se on. Tämä olisi syytä ottaa huomioon. Aika muuttuu ja se tuo ongelmia ja se tuo ennen kaikkea työntekijöille ongelmia, mutta ei tämän tyyppisillä ratkaisuilla, niin kuin täällä helposti kuvitellaan, niitä ongelmia voida ratkaista.

Ydinkysymys minusta on se, että vahvat voimat vastustavat muutosta. Se on luonnollista. Meidän yhteiskunnassamme on vahvat etujärjestöt ja ne haluavat ajan pysäyttää, ja monet haluavat, että ne vanhat hyvät ajat, 80-luku ja 70-luku palaisivat. Itsekin saattaisin hyvin mielelläni elää uudelleen ne ajat vähän viisaampana, mutta eivät ne palaa. Maailma muuttuu. Ja jos nämä vahvat etujärjestöt ja muu muutosvastarinta hidastavat tätä kehitystä, niin on vaikea nähdä, että missä muualla voidaan mennä eteenpäin kuin siellä, jossa se muodollinen valta valtiotähtönsä mukaan on eli eduskunnassa. Jos täällä ei pystytty sitten murtamaan sitä muutosvastarintaa ja asettumaan mieluummin vähän edelle ajasta kuin jälkeen ajasta, niin mitä muuta paikkaa ei ole.

Syvimmillään tällä tavalla jatkaen kyllähän nämä ongelmat kärjistyvät sitten yhä enemmän siihen, onko tämä meidän kehuttu ja tämän vuosisadan elänyt edustuksellinen demokratiamme tässä muodossaan sitten se oikea järjestelmä, joka pystyy nämä asiat hoitamaan. Kyllä ennen pitkää kansalaiset ihan aiheellisesti asettavat koko järjestelmän ja meidän kansanedustajien

todellisen vallan koetteelle, jos me emme pysty yhteiskunnan ongelmia ratkaisemaan.

Ed. Saarnio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti varsin kohtuutonta kahden minuutin vastauspuheenvuoro yli puolen tunnin puheenvuoron jälkeen, mutta näinhän on tähän alistuminen.

Olisin puuttunut ed. Kuisman puheenvuorosa siihen, että hän puhuessaan nykyajasta minusta puhui kyllä melkoisella menneisyyden äänellä, kun hän puhui esimerkiksi siitä, että ammattiyhdistysliike tänä päivänä ajaisi pelkästään jäsenten etuja ja vain jääripäisesti jäsenten asioita. Minusta tänä päivänä ammattiyhdistysliikettä kuvaa hyvin se, että se on suhtautunut hyvin myönteisesti leikkauksiin, kärsinyt aika kipeitäkin leikkauksia ja ymmärtänyt aika pitkälti kokonaiskansantaloudellisia näköaloja tässä yhteiskunnassa.

Siksi olisin tietysti toivonut hallituspuolueen edustajana myös hallitukselta hieman radikaalimpaa veropolitiikkaa kuin vain lähteä tuloveron yksinkertaiseen alentamiseen. Näyttää siltä, että pelkät tuloveron alennukset tällä lailla tehtynä siirtävät verotuksen painopistettä välillisiin veroihin eivätkä välttämättä kohdistu niin kuin niiden pitäisi, kokonaisedun kannalta oikein.

Tässä mielessä voidaan sanoa, että tänä päivänä meillä pitäisi kaikki asiat olla erittäin hyvin. Meillä on markkinataloudessa toteutettu ne toiveet, mitä on aina esitetty silloin, kun on lama ollut aikaisemmin: vienti vetää, yrityksille kunnat ja valtio antavat erilaisia helpotuksia, verojen, tonttien, energian ynnä muun muodossa. Siitä huolimatta ei tunnu työtä syntyvän. Myös lainakorko on alempana kuin koskaan aikaisemmin sodan jälkeen ja siitä huolimatta ei tunnu tuotanto vetävän. Myöskään työn kustannukset ja työvoimakustannukset eivät ole muuta eurooppalaista tasoa korkeammat Suomessa. Tässä mielessä meillä pitäisi asiat olla todella hyvin.

Minä luulen, että samalla, kun ed. Kuisma penäsi näitä uusia keinoja, hän puhui aika paljon menneisyyden äänellä.

Ed. Ihmaki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Kuisman puheenvuoro oli niin hyvä, että se ansaitsee useampiakin vastauspuheenvuoroja.

Täällä eduskunnassa ja varmasti työhuoneissa kuunnellaan ed. Kuisman puheita aika tarkkaan, koska niissä on viisautta ja ajantajua. Minusta lähtökohta on hyvä eli tosiasioiden tunnustami-

nen on kaiken viisauden alku. Kansantaloudessa ei voida syödä enempää kuin kansantaloudessa hankitaan. Työnteko on saatettava kannattavaksi ja ensimmäinen keino tässä on tehdä näin, kuten hallitus on tehnyt, että tuloveroa on laskettu.

Sen sijaan oli mielenkiintoinen termi tämä ”rahanjakopuolue”, jota en ole aikaisemmin aikanaan kovin suuresti kuullut käytettävän. Se saattoi sattua moneen puolueeseen, toisiin enemmän, toisiin vähemmän!

Ed. Kuisma (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Enhän minä väittänyt, mitä ammattiyhdistysliike tekee tai ei tee, minä totesin vain, mitä sen sääntöjen mukaan pitää tehdä. Itse, niin kuin tiedätte, olen 16 vuotta ollut yhden vahvan ammattiliiton puheenjohtajana ja en ole koskaan väittänytkään, että teen enkä saanutkaan tehdä mitään muuta kuin ajaa AKT:n jäsenten etuja. Tietysti monet ammattiyhdistysjohtajat pitävät kauniita puheita ja se heille sallitaan. Mielellään, jos heillä on liikkumavaraa, he ovat solidaarisia jne ja ottavat yhteiskunnan edun huomioon, mutta tietysti, kun tulee se tiukka paikka, että omien jäsenten edut ovat vastakkain muiden etujen kanssa, omista eduista pidetään kiinni, jos se on mahdollista. Ei se aina ole mahdollista ja joudutaan sitten tekemään erilaisia lehmänkauppoja, niin kuin täälläkin. Tämähän on se tosiasiallinen tilanne. Eihän siinä ole pienintäkään arvostelua ammattiyhdistysliikettä kohtaan.

Halusin tuoda siitä esiin vain sen ongelman. Olen edelleenkin ammattiyhdistysliikkeessä sisällä, että en siinä mielessä voikaan ulkoapäin sitä arvostella, mutta kritikoida kyllä muutoin.

Ed. Saarniohan vahvisti sen, että todella jos nämä Liinamaan ja Korpilammen konstit pätsivät, niin meillähän olisivat kaikki asiat loistavasti eli minähän tarkoitin juuri, että se vanha talouspolitiikka ei päde. Pitäisi olla uutta ja vaikei uskoisi siihen uuteenkaan, niin kannattaisi ehkä kokeilla, jos se tepsisi.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ensiksi lyhyt mutta painokas kommentti äskeiseen keskusteluun harjoittelu- ja oppisopimuspaikeista. Näistä harjoittelu- ja oppisopimuspaikeista käytännön kokemuksen perusteella tulee erittäin usein vakainaisia työpaikkoja. Se siitä niille, jotka epäilevät näiden hyvyttä.

Sitten edelleen työllisyyteen viitaten. Palvelualojen arvonlisävero olisi kyllä lähinnä kotimarkkinoihin suuntautuvilla palvelualoilla alen-

nettava pikaisesti 12 prosenttiin nykyisen 22:n sijasta. Tästä on puhuttu myös moneen kertaan, mutta en tiedä, onko hallitus tehnyt mitään asiale. Tiedän aivan hyvin, että siinä on EU takana ja muuta, mutta EU:n kanssakin voi keskustella ja ainakin pyrkiä asiaa hoitamaan työllisyyden parantamiseksi ja harmaan talouden estämiseksi.

Myös energiavero, joka äskettäin päätettiin, olisi pitänyt saada palvelualoilla alemmaksi eli samalle tasolle kuin teollisuudessa.

Muutama sana Itä-Suomen ongelmista, jotka, kuten maan keskiarvoa pahempi työttömyys, ovat meidän kaikkien tiedossa. Ne tunnustettiin perustamalla työryhmä selvittämään Itä-Suomen ongelmia. Loppuraportissa luetaan monia keinoja, mutta budjettiinpa niistä ei ole päässyt paljon mitään. Itä-Suomen yritysille olisi pitänyt myöntää määräaikainen poisto-oikeus, jotta työpaikkoja olisi saatu luoduksi ja tällä tavalla lisäpotkua alueen elinkeinoelämälle ja sitä myöten parannetuksi työpaikkatilannetta.

Itä-Suomen tie- ja rataverkko tarvitsee korjausta, esimerkiksi Viitostie Lusista pohjoiseen. Rataosuudella Kouvola — Pieksämäki radan kunto on jo sellainen, että pian siellä tarvitaan nopeusrajoituksia, ellei korjausta saada aikaan. Näillä peruskorjauksilla olisi työllistävä vaikutus ja infrastruktuuria parannettaisiin.

Toinen varapuhemies: Jos ed. Rehn haluaa jatkaa, pyydän siirtymään puhujakorokkeelle. Kaksi minuuttia on ylittynyt.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Sitä aina arvioi aikansa vähän väärin.

Muutama sana vielä koulutuksesta, johon tässä budjetissa on satsattu ihan hyvin, samoin tutkimukseen ja tuotekehitykseen, mitkä sinänsä edistävät kyllä elinkeinoelämää ja työllisyyttä, niin kuin tarvis on. Budjetti ohjaa lisävaroja koulutukseen mutta koulutuksen laatuun ja sen tulosten ohjautuvuuteen elinkeinoelämän käyttöön on kiinnitettävä entistä tarkempaa huomiota.

On ilmennyt tapauksia, jolloin yritykset ovat jopa antaneet itse oman ideansa kehitettäväksi korkeakouluun. Korkeakoulu on tämän yrityksen varoja, Tekesin varoja ja korkeakoulun resursseja käyttäen halunnut käyttöönsä sen keksinnön. Siellä on tehty innovaatio tämän yrityksen omien laitteistojen pohjalta, mutta sitten kun on pitänyt lunastaa se, onkin törmätty mahdottomiin hintoihin. Tällaisia esimerkkejä on enem-

män kuin yksi, ja toivoisin todella, että tähän kiinnitettäisiin huomiota.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toki me kaikki olemme täällä eduskunnassa sitä mieltä, että Itä-Suomen asiat täytyy hoitaa kuntoon ja Itä-Suomea ilmeisesti täytyy tukea elinkeinojen puolesta. Mutta kyllä totuuden ja rehellisyyden nimessä, ed. Rehn, täytyisi myös tunnustaa, että esimerkiksi Itä-Suomessa oleva Kuopion yliopisto on saanut varsin hyvin tukea valtiolta, huomattavasti paremmin kuin muut vastaavat yliopistot, ja tämä on juuri koulutukseen ja innovaatioon semmoista tukea, joka parhaalla mahdollisella tavalla mielestäni tukee joitakin alueita ja tässä suhteessa nimenomaan Itä-Suomea.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tunnustettakoon, että Kuopio on kyllä aika hyvässä asemassa siinä ja Joensuussakin on yliopisto, joka saa hiukan vähemmän varoja kuin Kuopio. Sen sijaan siellä on laaja maaseutu ja pieniä kaupunkeja, joilla ei ole yliopistoja, oma kaupunkini Mikkeli mukaan lukien. Varat kaiken kaikkiaan ehkä eivät mene Itä-Suomen keskenkään tasaisesti, siellä on laaja maaseutu.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Puutun tässä yleiskeskustelussa vain yhteen asiaan, valtaan ja vallankäyttöön, ja kun on kysymys valtion talousarviosta, niin erityisesti budjettivaltaan ja budjettivallan käyttöön. Yritän myös pohtia asioita, niin kuin ed. Kuisma edellä, mutta ilmoitan heti, että en pysty yhtä syvälliseen pohdintaan, mutta en aio käyttää täällä yhtä paljon aikaakaan.

Olen lukenut tyytyväisenä valtiovarainvaliokunnan mietintöä yhdestä syystä, ja se on se, että valtiovarainvaliokunta ja sen myötä nyt eduskunta aikovat käyttää niille kuuluvaa budjettivaltaa. Olin itse aikoinaan yhden vaalikauden valtiovarainvaliokunnan jäsenenä ja muistan, kuinka vaikeata on hallituksen talousarvioesityksestä täällä eduskunnassa poiketa. Ymmärrän, että tietynlainen ryhmäkuri näissä asioissa täytyy ollakin. Jos me kaikki olisimme yksityisajatteliijoita, ehkä tätä paksua kirjaa ei koko vuoden aikana saataisi päätetyksi. Joskus niinä aikoina kuvasin hallituspuolueen kansanedustajan roolia budjetista päätettäessä tutulla Sylvian joulululun kohdalla että laulaa saa mutta lentoon ei pääse. Siksi olen ollut tyytyväinen, että vaikkakin vaatimattomasti, niin kuitenkin eräissä yksi-

tyiskohdissa eduskunta nyt aikoo poiketa hallituksen talousarvioesityksestä, muun muassa siinä yksityiskohdassa, jonka ed. Kuisma liikennejaoston työn osalta totesi, eli yksityistieavustuksessa. Tosin se esitys on hyvin vaatimaton, mutta periaatteessa merkittävä.

Olimme äskettäin itsenäisyyspäivän juhla-jumalanpalveluksessa Helsingin Tuomiokirkossa. Siellä saarnasi Kuopion uusi piispa Ville Riekinen. Häinkin puhui vallasta. Ajattelin lainata pari otetta tuosta saarnasta siksi, että jumalanpalveluksessa oli niin vähän meitä edustajia paikalla. Julkisuudessa on kiinnitetty huomiota vain siihen, että pääministeri Lipponen puuttui kirkkovieraiden joukosta. Minusta yhtä suuri ongelma on se, että kansanedustajat eivät tuota tilaisuutta kovin paljon arvosta. Ehkä on siksi perusteltua muutama lainaus tästä viisaasta saarnasta eduskunnan pöytäkirjaan lukea:

”On tietysti asioita ja arvoja, joista ei tarvitse keskustella. Yksi niistä on oikeus ja siihen liittyvä oikeudenmukaisuus. Tästä on kysymys yhteiskunnallisessa vallankäytössä, jota isänmaassamme ehdottomasti tarvitaan, yhtä lailla kuin esivaltakoneistoa, diplomaattia, protokollaa ja byrokraatiaakin. Mutta voisiko vallankäyttö saada sellaiset puitteet, joissa vallankahvaan äänestettyä ihmistä ei nostettaisikaan vallan symboliksi, vaan hän toimisi vallan vastuullisena käyttäjänä, sellaisena käyttäjänä, joka ei etsisi vain omaa tai puolueensa parasta, vaan yksinkertaisesti kysyisi sitä, mikä on oikein, hyvää ja täydellistä Jumalan ja ihmisten edessä?”

”Sanotaan, että valta tekee sokeaksi ja että se ainakin jähmettää ja vieraannuttaa elämästä. Tähän viitaten muuan viisas pappi Pohjois-Karjalasta kirjoitti, että aina kun sinulle joku muu avaa oven, kutsuu valmiiseen pöytään, maksaa lounaasi ja evästä vielä taksiseteleillä, olet jo kasvottoman valtakoneiston talutushihnassa. Toinen kirjoitti, että yhteiskunnan isokenkäisten jalkineet ja jopa piispan hiippa sisältäisivät hitaasti tappavaa myrkkyä. No, eihän täältä tietysti mikään kiire ole pois, mutta jos valtasymbolin vaikutus on lamaannuttava ja muottiin valava, se on huono asia. Se turruttaa ja hämärtää silmät todelliselta hädältä, jota isänmaassamme on näistä juhlista huolimatta. Toivon, että me itse kukin säilytämme herkkyyden reagoida tuohon hätään.”

”Kerrotaan, että 2. vuosisadalla Vähän-Aasian kristityt herättivät melkoisesti huomiota. Heitä jopa osoitettiin sormella ja päätä pudistellen ihmeteltiin: ’Katsokaa, kuinka he rakastavat toi-

siaan!’ Tämä repliikki on tainnut käydä melko harvinaiseksi niin eduskunnan lehtereillä kuin tavallisen ihmisenkin elämänpöydässä.”

Tulen näistä sitaateista oikeastaan vain kahden johtopäätökseen.

Ensimmäinen on se, että on aivan oikein, että eduskunta käyttää sille kuuluvaa valtaa päätettäessä valtion tulo- ja menoarviosta. Liian kauan on ollut vallalla tuo Sylvian joululaulun tilanne tiukasta häkistä, jonka sisälle asetettu kansanvallan edustaja, kansanedustaja, ei ole päässyt toteuttamaan kansalta välittyneitä toivomuksia. Jos valta keskittyy niin voimakkaasti yhdelle henkilölle, kuin se meillä budjettivallan käytössä on keskittynyt, eli valtiovarainministerille, olkoon hänellä minkä värinen kyltti edessään ja rinnassaan tahansa, ja kun tuossa asemassa hän käyttää hänelle annettua valtaa, on tilanne todella epädemokraattinen, epäkansanvaltainen.

Eduskunnalla pitäisi olla, niin kuin ed. Aittoniemi jo aikaisemmin myös totesi, vielä tätäkin enemmän, mihin nyt olemme tulleet, liikkumavaraa, siksi että me kansanedustajina edustamme täällä kansaa, edustamme eri osia maata, erilaisia kansalaisryhmiä, erilaisia taustaryhmiä ja meillä on asiantuntemusta muuttaa valtion budjettia myöskin sen edustuksen ja sen valtakirjan perusteella, minkä me olemme kansalta saaneet.

Tämä vallan keskittyminen tuli pelottavalla tavalla esille myös äskettäin käydyssä läänikeskustelussa. Ymmärrän erittäin hyvin niitä edustajia, jotka poikkesivat oman poliittisen viiteryhmänsä mahdollisista päätöksistä, jos niitä oli tehtykään, ja edustivat sitä kansaa, jolta ovat valtakirjan tähän taloon saaneet. Totta kai on selvää, että jos tällaisesta kysymyksestä tehdään poliittinen, argumentaatio muuttuu. Silloin on tärkeätä vain joko pitää hallitusta koossa tai kaataa hallitusta, silloin on politiikka pääasia ja varsinainen asia on sivuasias.

Mutta tällaisessa ratkaisussa, joka lääniasiasa tehtiin, on erittäin perusteltua, että edustaja, joka on tullut omasta maakunnastaan oman maakuntansa kansalaisten äänestämänä tähän taloon, ensisijaisesti toteuttaa äänestäjiensä ja maakuntansa tahtoa. Kaikki se peli ja toiminta, joka poikkesi tämän asian yhteydessä tästä periaatteesta, on mielestä paheksuttavaa ja erittäin pelottavaa. Ajattelen itseänikin ja monia äänestystilanteita, joissa olen oman ryhmäni päätöksistä tässä talossa ollessani poikennut.

Toinen johtopäätös liittyy hallitus — oppositio-asetelmaan, josta olen joskus ennenkin puhunut, siihen, että politiikkaa rasittaa liiaksi yksin-

kertainen kahtiajako hallituksen ja opposition välillä. Aivan viime päivinä tämä kahtiajako on vähän hämärtynyt, kun tässä salissa on käyty keskusteluja enemmänkin hallituksen sisällä. Hallituksen muodostaneet ryhmät ovat olleet erimielisiä eräistä asioista ja käyneet kovaa keskustelua keskenään, eikä oppositiolla ole ollut paljon sananvaraakaan. Mutta ylipäätään politiikassa ja myös budjettipolitiikassa on ollut kauan vallalla erittäin voimakas jakautuminen hallituksen ja opposition riveihin. Tästä asiasta ed. Myllyniemi täällä aikaisemmin puhui mielestäni sillä tavalla, että voin siihen täysin yhtyä.

Piispa Ville Riekkisen analyysissä vallasta ja vallankäytöstä puhuttiin herkkyydestä reagoida hätään. Se tarkoittaa meille suomalaisten hätää, herkkyyttä reagoida suomalaisten arkipäivänsään ja elämässään kokemaan ja tuntemaan hätään. Me olemme täällä olleet kauan yksimielisiä siitä, että suomalaisten suurin hätä ja ongelma on tällä hetkellä suurtyöttömyys. Mutta siitä huolimatta, että tämän lähtökohdan laajasti yksimielisesti hyväksymme, me emme löydä vielä tässä-kään budjetissa keinoja tämän sairauden parantamiseen.

On tehty tutkimuksia esimerkiksi kotitalouksien työllistämismahdollisuuksista, mutta pelkään, että sekin asia on juuttunut asetelmaan hallitus — oppositio. Kun oppositiosta oli sitä aikaisemmin ehditty esittää järkevänä työllistämiskeinona, ei hallituksella riittä tietenkään arvovaltaa hyväksyä tällaista esitystä poliittisista syistä. Eli me olemme sellaisessa loukussa, josta emme pääse ylös tällaisen poliittisen asetelman vuoksi.

Yritysten sivukuluista on keskusteltu tässä talossa kauan, vuosikausia. On yleisesti myönnetty, että ne rasittavat työllistämistä, estävät työllistymistä ja niistä pitäisi sen tähden pikkuhiljaa päästä joko kokonaan eroon tai edes asteittain helpottaa niitä sillä tavalla, että ne eivät estäisi työllistymistä.

Arvoisa puhemies! Me poliitikot siis olemme loukussa, emme tuloloukussa, vaan tiedotusloukussa. Me tiedämme tarkasti sen, että vain negatiiviset asiat ylittävät uutiskynnykset. Tämän ajatuksen on moni edustaja tänäänkin lausunut ja siksi me poliitikot käytämme sitä konstia säilimättä hyväksemme, jotta saisimme julkisuutta. Varmin tapa ylittää uutiskynnys on vielä se, että haukkuu julkisesti omia, oman puolueensa tai oman ryhmänsä johtoa jne. Tästä seuraa se, että kansalla on hyvin kielteinen kuva politiikasta ja meistä poliitikoista vastuunkantajina.

Tuore tutkimus osoitti, että esimerkiksi nuoret eivät arvosta politiikkaa, ja tutkija Sami Borg ennusti, että kun nämä nuoret, jotka nyt ovat siis nuoria, aikanaan ryhtyvät vallankäyttöön, he eivät arvosta perinteisiä puoluerajoja. He ehkä arvostavat enemmän asioita. Ajattelen, että politiikan arvostus nousisi nopeasti ja voimakkaasti, jos mekin voisimme enemmän keskittyä asioihin ja vähemmän peliin.

Erään joulun alla eduskunnan puhemies Riitta Uosukainen nimesi tämän talon joululauluksi laulun Arkihuolesi kaikki heitä, ja sehän on sopiva ja hyvä esitys. Valitettavasti tuntuu siltä, että tämän joulun alla tälle talolle kuuluu eräs toinen joululaulu, tällainen:

”On niin paljon riitaa, kademieltä.

Toinen toistaan vastaan kapinoi.

Harvoin kuulet rakkauden kieltä,
joka elon, onnen, luoda vois.”

Arvoisa puhemies! Ettei näin negatiivinen sävy jäisi puheenvuorooni, lainaan vielä saman laulun viimeisiä värssyjä:

”Tosi riemun, tosi onnen tunne
täyttäköön nyt kaikkein sydämet.

Kuljet linnaan, mökkiin, kuljet kunne
pyhän rauhan sieltä löytänet,
rauhan, jok’ ei maailman melskehissä
lailla harhakuvain häivy pois,
onnen, joka elon vastuksissa
vielä säilyy, kaikki voittaa vois.”

Arvoisa puhemies! Minun budjettiviestini on siis se, että eduskunnan pitää käyttää sille kuuluvaa valtaa, myös talousarviosta päätettäessä, ja minun viestini on se, että enemmän sopua, enemmän yhteistyötä, enemmän yhteisvastuuta, enemmän hyvää tahtoa, jopa enemmän rakkautta politiikkaan.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on paikallaan kyllä, että pohdimme itse kukin omaa vallankäyttöämme, vaikka se voi tuntua turhanaikaiselta. On hyvä, että tällainen edustaja kuin ed. Alaranta, joka on täällä ollut hyvin pitkään, vielä pohtii tätä. Itseäni askarruttaa lähes joka päivä, mikä on oikein tehdä. Minusta se on omantunnon kysymys, se vallankäyttö. Myös se on omantunnon kysymys, voiko poiketa omasta ryhmäpäätöksestä. Siinä myös rikkoo omaatuntoaan vastaan eli yhteistä päätöstä ja ryhmätovereita vastaan. Tietysti jos on asia sellainen, johon omatunto haluaisi toista ratkaisua kuin ryhmäpäätös, niin siinä on kaksi näkökohtaa vastakkain ja ratkaisut eivät ole aina helppoja.

Seuraava omantunnon kysymys on, että jos usein joutuu poikkeamaan oman ryhmän päätöksistä, eikö itse asiassa ole väärässä ryhmässä ja pitäisi tehdä johtopäätös ja lähteä siitä pois. Niin kuin tiedätte, sekin on kansanedustajille omantunnon kysymys. Jokainen meistä on valittu olettaen, että menee johonkin eduskuntaryhmään, ja miten käs tämän omantunnonkysymyksen selvittää? Näitä voi pohtia vaikka kuinka pitkään ja itselleni olisi ainakin tärkeää, että minun omatuntoni hyväksyisi oman toimintani, hyvä, jos joku toinenkin hyväksyy, mutta itsensä kanssa täytyisi olla sovussa.

Ehkä vallankäytön ongelma on meillä myös se, että me liian paljon havittelemme valtaa ja käytämme sitä siten, että ura edistyy ja saadaan lisää valtaa. Mihin me sitten käytämme sen kaiken vallan poliittisen uramme huipulla? Muistammeko enää, mitä varten valtaa itsellemme kahmimme?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun mielestäni eduskunnassa on niiden kymmenen vuoden aikana, kun minä täällä olen istunut, ryhmäkurivelvoitteisuudessa kuljettu aika paljon positiiviseen suuntaan. Täällä on monissakin asioissa sallittu, on sitten oikeisto tai vasemmisto, oppositio tai hallitusryhmät, poikettavan ryhmien omaksumasta linjasta, jos vertaa siihen, kun täällä oltiin ensimmäisiä aikoja. Muistan esimerkkinä ed. Rinteen tuskien taipaleen, kun hän jossakin asiassa poikkesi ja hänet erotettiin ryhmästä, jos oikein muistan määrääjäksi; saatan erehtyä, mutta samanlainen systeemi olisi ollut tietysti missä hyvänsä. Joka tapauksessa jonkin rangaistuksen hän sai ja tänä päivänä ei rangaistuksia ole kyllä eduskunnassa luettu, joten kyllä positiivisempaan suuntaan on kuljettu. Olen aina ollut sitä mieltä, että ryhmäkuri on välttämätön, jos maata aiotaan hallita, tietynasteinen ryhmäkuri, ja on tietysti taiteilua pitää se sopivassa asteessa. Mutta tässä ollaan positiivisessa suuntauksessa.

Niin kuin aikaisemminkin totesin ed. Myllyniemen puheenvuoroon, opposition tehtävänä on arvostella hallitusryhmiä ja hallituksen tekoja. Silloin kun on yhteiskunnan kannalta välttämätön asia, niin kuin meillä oli aikanaan, kun eduskunta takasi pankkien aseman, täällä oltiin muistaakseni kaikki yksimielisiä. Kyllä tähän yksimielisyyteenkin pystytään silloin, kun yhteiskunta sitä vaatii. Mutta kyllä opposition täytyy olla kriittinen. Se on erinomainen valtasuhteitten

vartija. Minä viittaa Venäjän eli vanhan Neuvostoliiton ja Baltian maiden asioihin. Siellä ei ollut oppositiota. Nähtiin, mihin mennään. Missä oppositio on tukahdutettu, siellä on huonossa mallissa oltu aina. Opposition täytyy olla voimisaan ja kriittinen ja ankara.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta puhui viisaasti kuten aina. Yhdyn siihen, että riidassa ei yleensä ole voittajia. Eri asia on erilaiset näkemykset. Kun ed. Alaranta otti esille myös aluehallintoasian, meille kipeän ja vaikean läänijakokysymyksen ja siihen liittyneet muut, muun muassa ja erityisesti työvoima- ja elinkeinokeskusasiat, niin totean, että siinäkin varmasti jokainen kansanedustaja katsoi asiasta lähinnä oman alueensa kannalta. Tämä maa on niin erilainen, että täällä on, kuten ed. Alaranta hyvin tietää, aika lailla erilainen tilanne maan eri osissa. Sen takia tietysti on vaikea, jos ajattelee tämän tyyppistä päätöksentekoa, olipa hallituksessa tai oppositiossa, löytää täyttä yksimielisyyttä.

Minusta on tärkeää, että me kuitenkin tässä eduskuntalaitoksessa niin hallituksen kuin oppositionkin ryhmässä ollen toimimme kohtuullisen järjestäytyneesti. Ed. Alarantakin totesi, että sellainen päätöksenteko ei ole juuri mistään kotoisin, jossa ei ole jonkinlaista järjestäytyneisyyttä.

Ehkä tärkeämpää olisi kiinnittää enemmän huomiota ennakkoon asioiden keskusteluun. Muistan edellisen hallituskauden ajalta, että kylähän me kävimme ryhmässä keskustelua tärkeistä isoista asioista jo ennakkoon, ja minusta siihen pitäisi enemmän ehkä tässä päätöksentekomenetelyssä keskittyä.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minä kernaasti myönnän sen, että myönteistä kehitystä on tapahtunut varsinkin budjettikäsittelyn osalta, niin kuin puheenvuorossani totesin. Muistan sen ajan, jolloin olen ollut ensimmäistä kautta eduskunnassa. Silloin hallituspuolueen kansanedustajan ei sallittu valiokunnassa esimerkiksi kannattaa ponsilausumia, vaan silloiset ministerit, nimeltä nyt mainitsematta, kokivat sen epäluottamukseksi paitsi hallitusta myös itseänsä kohtaan, mikäli edustivat sitä hallinnonala. Nythän eduskunnan mietinnöissä ja budjettimietinnöissäkin vilisee yksimielisesti tehtyjä ponsilausumia eikä niitä koeta täällä enää epäluottamuslauseeksi hallituksen politiikkaa vastaan.

Mutta sittenkin yritin tuossa puheenvuorossani sitä tähdentää, että on myönteistä myös, että eduskunta ottaa ihan konkreettisen vallan, joka sille perustuslain mukaan kuuluu, tehdä muutoksia budjettiin.

Viime vaalikaudella, johon viittasin, valtiovarainministeri Viinanen tuli esikuntansa kanssa aina valtiovarainvaliokuntaan tässä joulun alla, jolloin hänen ministeriönsä oli mahdollisia muutosesityksiä viestitetty, ja nämä miehet niin kuin tiernapojat kuorossa lausuiivat, että mitään muutoksia ei tehdä, suunnilleen niin, että pilkkuakaan ei siirretä. Me silloiset valtiovarainvaliokunnan jäsenet alistuimme siihen ja se hävetää, kun vieläkin sitä ajattelee. Siksi halusin antaa kunniaa nykyisen valtiovarainvaliokunnan jäsenille, jotka ovat uskaltaneet ottaa käyttöön sen vallan, joka kuuluu heille perustuslain mukaan.

Ed. Saarinén: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Muutama kommentti tässä pitkän päivän päätteeksi. Ensinnäkin noin kuusi tuntia sitten ed. Pekkarinen käytti puheenvuoron, jossa hän valotti siirtymävarausten jatkoaikaa koskevaa kysymystä. Hän ei ole jaksanut ihan tähän asti seurata keskustelua. Yleensä hän on täällä varsin hyvin paikalla. Mutta hän esitti siitä asiasta vain toisen puolen.

Pienyrittäjien ja ylipäänsä elinkeinoelämän siirtymävarauksiin liittyvä jatko aika on myönnetty viideksi vuodeksi ja nyt se aika on päätymässä. Mutta valtiovarainvaliokunnan verojaosto ja sen myötä koko valiokunta kuitenkin viritti vielä sellaisen takaportin, että kaikkein vaikeimmissa tapauksissa voidaan antaa siirtymävarauksille jatko aikaa. Tosin se portti on hyvin ahdas, niin kuin ed. Ala-Nissilä verojaoston jäsenenä tietää, mutta sellainen mahdollisuus kuitenkin on olemassa. Se ei ole teoreettinen. Se on myös käytännössä mahdollista.

Ed. Pekkarinen viittasi myös puheenvuorossaan muuttoliikkeeseen, joka on vilkastumaan päin. Pitää paikkansa. Tämä ei ole tietenkään toivottava ilmiö. Vaikka ihmiset saavat vapaassa maassa vapaasti valita asuinpaikkansa, niin selvää on, että paremman elämän toivossa haetaan lähinnä työllistymismahdollisuuksia. Ehkä on väärä mielikuva, että täällä eteläisessä Suomessa olisi jotenkin paremmin työtä tarjolla. Viittaan niihin erittäin korkeisiin työttömyyslukuihin, joita esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on. Tänä aamuna viimeksi on Helsingin kaupungin johdon taholta ilmoitettu, että Helsingin kaupungis-

sa pitkäaikaistyöttömien määrä on 40 prosenttia korkeampi kuin maassa keskimäärin. Tämä on aika hurja ilmoitus.

Mitä tulee budjetin linjaan, muutama toteamus siitä. Tällä vakautetaan ja työllistetään juuri sen verran kuin valtiontalouden tila sallii, oikeastaan vähän yli senkin, koska velkaantumistasoa kasvaa edelleen. Budjetin eduskuntakäsittelyn aikana hallituksen esitystä on voitu tarkentaa siten, että hallituksen esittämästä budjetista voidaan nyt menoja pienentää 500 miljoonalla markalla. Se on aika huomattava osuus ja voisi ehkä pohtia niinkin, olisiko eduskunnalla ikään kuin ollut varaa sen 500 miljoonaa markan sisällä vielä rohkeammin käyttää itsenäistä päätösvaltaansa. Nythän muutokset ovat olleet varsin pieniä.

Kello 20 kuulin radiouutisista, sen jälkeen on varmaan tullut jo televisiouutisistakin, että Suomen luottokelpoisuus on noteerattu jälleen paremmaksi sillä tavalla, että siitä hyödyn korjaa lähinnä valtio, jolloin velanhoidokustannukset kevenevät, ja myös yritykset, joilla on ulkomaaisia luottoja, pääsevät tästä hyödystä osalliseksi. Tämä on tunnustus Suomen talouspolitiikan onnistumisesta. Se on ulkoa päin noteerattu, ja tämä luottokelpoisuuden koheneminen liittyy myös samaan uutiseen, missä todettiin, että Suomi on Euroopassa ainoa maa, joka selkeästi täyttää myös tarvittaessa Emu-kriteerit. (Ed. Ala-Nissilä: Ei se ainoa ole!) — Mutta näin selvästi.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota eduskunnan tahdonilmaisujen huomioon ottamiseen hallinnossa ja erityisesti talousarviohallinnossa. Ed. Alaranta jo aikaisemmin ihan sopivasti pohjusti tätä puheenvuoroani toteamalla erinäisiä asioita siitä, miten meidän pitäisi eduskuntana käyttää rohkeammin budjetivaltaamme. Miksi näistä kannanotoistamme ei välitetä? Ennen vanhaan ponnet olivat hallituksen taholta tarkkaan valvottuja, nyt niitä riittää pilvin pimein. Joku vitsailee, että niillä voitaisiin koko ajan pitää eduskunnan sauna lämpimänä, jos sinne järjestettäisiin puulämmitteinen kiuas.

Tämä on vakava asia. Miksi eduskunnan kannanottoja ei oteta tosissaan? Tästä tulee väistämättä seuraamaan, että eduskunnan on jatkossa alettava nykyistä reippaammin muuttaa hallituksen esityksiä. Syntyy jännitteitä eduskunnan ja hallituksen välille. Virkamiehet ja hallitus esittävät joka vuosi ehdotuksensa siinä mielessä sammutetuin lyhdyin, että he eivät mainitse esitelytiedoissa mitään siitä tai niistä ristiriidoista, jotka liittyvät hallituksen esityksiin ja kyseessä olevissa asioissa eduskunnan aikaisemmin esittä-

miin eduskunnan tahdonilmaisuihin. Ne aikaisemmat eduskunnan kannanotot on häivytetty esittelytiedoista. Kuka meistä muistaa, mitä viime vuonna, toissa vuonna tai aikaisemmin eduskunta on vaatinut, edellyttänyt, tahtonut? Mielestäni oikea tapa esitellä asioita olisi se, että jos eduskunta näin päättää, niin olette tietoisia, että kävelette itse oman aikaisemman kantanne yli. Tätä tietoa meidän budjettikirjamme ei tarjoa kansanedustajille. Sen tiedon saaminen on ääretömän vaikeata ja työlästä. Se pitäisi näkyä, jos ei kerran hallitus ole ottanut onkeensa eduskunnan aikaisemmin esittämää tahtoa. Tämä on ilmiselvä puute.

Minä käytän tätä myöhäistä iltaa vielä osoittaakseni eräiltä osin, mitenkä armottomalla tavalla näitä eduskunnan tahdonilmaisuja vesitään ja loukataan. Olen valinnut tekstiä 3.9. tänä vuonna eduskunnan päättämästä asiakirjasta, ja se liittyy veikkaus- ja raha-automaattivarojen käyttöön. Tuolloin me tässä salissa olemme ottaneet kantaa perustuslakivaliokunnan mietinnön pohjalta hallituksen kertomukseen vuodelta 1994. Tuossa kertomuksessa on todettu, että — ja nyt siteeraan valtiovarainvaliokunnan lausuntoa 13/1996 vp perustuslakivaliokunnalle — ”veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovaroja on vuosina 1992—94 julkisen talouden tasapainon parantamiseksi jouduttu siirtämään lakisääteisten menojen rahoittamiseen. Näin on tapahtunut myös vuosina 1995 ja 1996.

Voittovarojen käyttäminen budjetin yleiskatteenksi ja luopuminen em. asetuksen mukaisista määrärahojen jakosuhteista on merkinnyt ennen kaikkea liikunnan ja nuorisokasvatustyön tukemiseen käytettyjen veikkausvoittovarojen supistumista sekä suhteellisesti että absoluuttisesti. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että liikuntatoiminnan määrä on 1990-luvulla lisääntynyt merkittävästi, mistä osoituksena on mm. uusien valtakunnallisten järjestöjen perustaminen. Määrärahatarpeita ovat lisänneet myös erilaiset, pitkälti järjestöjen vetovastuulla olevat projektit.

Tieteen ja kulttuurin määrärahoissa painopiste on puolestaan siirtynyt budjettivaroista veikkausvoittovaroihin. Vuonna 1996 tieteen tukemiseen käytettiin veikkausvoittovaroja 225 prosenttia enemmän kuin vuonna 1989. Kulttuuria tuettiin veikkausvoittovaroista vuonna 1989 425,4 miljoonalla, vuonna 1996 jo 812,7 miljoonalla markalla, lisäystä 91 prosenttia. Kulttuurin budjettirahoitus väheni samana ajanjaksona 40 prosentilla.”

Me itse olemme eduskuntana todenneet, siis

tänä syksynä, että ”myös liikunta-alan ammatillista koulutusta on muusta ammatillisesta koulutuksesta poiketen rahoitettu veikkausvoittovaroista.”

”Hallituksen kertomuksen sivuilla 179—180 on käsitelty eduskunnan 20.12.1990 peräisin olevan lausuman pohjalta urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen osoitetusta määrärahaosuudesta myönnettyjen lainojen kuoletuksista ja koroista kertyneiden varojen käyttöä. Nämä varat on tuloutettu samoille tulomomenteille, joille budjetoidaan veikkaus- ja raha-arpajaistoiminnan ylijäämä. Eduskunta totesi jo em. lausumassaan, että menettely on pienentänyt urheilun ja liikuntakasvatustyön määrärahaosuutta. Selvityksen mukaan lainojen lyhennyksinä ja korkoina kertyviin varoihin käytetään edelleen samaa jakosuhdetta kuin kyseisen vuoden muihinkin ylijäämävaroihin. Lyhennykset ja korot tulisi valiokunnan mielestä” — siis sittemmin myös eduskunnan mielestä, koska mietintö on täällä hyväksytty — ”ohjata lyhentämättöminä alkuperäisiin tarkoituksiinsa. Valtiovarainvaliokunta pitää vuoden 1990 lausumaa urheilun ja liikuntakasvatustyön jälkeensä jääneen korjaamisesta edelleen tarpeellisena.”

Tällä asialla on muutakin merkitystä. Sen tähden minä vielä kulutan aikaa toteamalla joitakin asioita veikkaus- ja rahapelitoiminnan tulevaisuudesta.

”- yhden yhtiön monopoliasema sekä veikkaus- ja raha-arpajaistoiminnassa että rahapelitoiminnassa on saanut Suomessa yleisen hyväksynnän kansalaisten keskuudessa. Toimintaa on voitu markkinoida uskottavasti ja menestyksellisesti hyödyntäen voittovarojen käytön yleishyödyllisyyttä. Toimintaan kuuluva julkinen kontrolli on ehkäissyt myös väärinkäytöksiä ja rikoksia sekä muita tällaiseen toimintaan monissa maissa usein liittyviä lieveilmiöitä.

Valtiovarainvaliokunta katsoo, että veikkaus- ja raha-arpajaisvoittovarojen sekä raha-automaattivarojen yleiskatteellistaminen uhkaa nykyisessä tilanteessa mahdollisuuksia yksinoikeudella toimeenpanna veikkaus-, raha-arpajais- ja vedonlyöntitoimintaa sekä rahapelitoimintaa ja käyttää näiden tuottoa arpajaislain mukaisesti. Molemmilla sektoreilla Suomen kansallinen etu edellyttää, että toiminta tapahtuu yhden yhtiön yksinoikeudella.

Valiokunta korostaa sekä veikkausvoitto- että raha-automaattivarojen tarkoitussidonnaisuutta, mitä tukevat saadun selvityksen mukaan myös Euroopan tuomioistuimen ottamat kan-

nat. Varojen jakamisen tulee olla parlamentaarisesti ohjattua ja läpinäkyvää ja niiden suuntaamisen tavoitteellista.”

On edellä mainituista näkökohdista lähtien ihan välttämätöntä, että sekä veikkaus- ja raharpajais toiminnan että rahapelien tuottoa käydetään arpajaislain mukaisesti. Saatujen selvitysten mukaan nimittäin on myös tarvetta tarkistaa arpajaislakia vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Jos näin ei tehdä, vaarannamme Veikkaus-yhtiön ja myöskin Raha-automaattiyhdistyksen toimintaedellytyksiä. Näistä varojen tulevasta käytöstä tulisi kyetä tekemään linjapäätös mukaan lukien aikataulu, jolla entiseen arpajaislain ja asetusten mukaiseen käytäntöön voidaan palata.

Huipennukseksi olemme itse — korostan, että me itse olemme — päättäneet, että ”eduskunnan olisi eri yhteyksissä kyettävä olemaan johdonmukainen ottamilleen kannoille. Edellä käsitelty kysymys” — jota käsitelin pitkän kaavan mukaan — ”veikkaus- ja raha-automaattivarojen käytöstä on tästä hyvä esimerkki. Vaikka asiaa koskevat eduskunnan ponnet ovat edelleen voimassa, eduskunta on vuosittaisten talousarvioiden käsitelyn yhteydessä hyväksynyt näiden varojen käytön budjetin yleiskatteeksi.”

Näin me nakerramme omaa arvovaltaamme. Näin ei kannattaisi toimia. Meitä pidetään pilkkana. Meitä väheksytään. Meidän kannanotoillamme ei ole mitään merkitystä, jos tämä peli jatkuu.

Nyt näin pitkän kuljetuksen kautta lainaan teille kovan kamppailun jälkeen valtiovarainvaliokunnan mietinnön sivulta 45 tämän savoton tuloksen: ”Valiokunta viittaa eduskunnan hyväksymiin kannanottoihin koskien veikkausvoittovarojen käyttöä ja toteaa, että liikuntalan ammatillista koulutusta edelleenkin rahoitetaan muusta ammatillisesta koulutuksesta poiketen veikkausvoittovaroista. Valiokunta edellyttää”, — siis ponsi jälleen — ”että liikunnan ammatillinen koulutus jatkossa rahoitetaan yleisistä budjettivaroista kuten muukin ammatillinen koulutus”. Siis jälleen annetaan ymmärtää.

Pidetään nyt, hyvät edustajatoverit, huolta siitä, että eduskunta myös ymmärtää sitten aikanaan antaa, kun se aika tulee. Nyt juna on tältä osin jo mennyt. Vaikka en olekaan täysin tyytyväinen budjetin linjoihin, en tähän yksityiskohtaan mutta en myöskään eräisiin linjauksiin liittyen esimerkiksi budjetin energiaveroratkaisuun — lähinnä se on suurin tyytymättömyyden kohteeni — niin kannatan silti budjetin hyväksymis-

tä esitetystä muodosta ilman mitään ryhmäkuriä. Ryhmäkuri on vähän huono sana. Parempi on ehkä ryhmäsopimus.

Lopetan toteamuksen siihen, että kun ihmiset politiikan sisältöä mittailevat, ainakin aikaisempien kokemusten valossa on käynytkin sillä tavalla, että kansa on jotenkin asettunut niiden puolelle, jotka ovat saaneet rangaistuksia, vaalitulokset on heidän kohdallaan ollut erittäin hyvä. Joku tuolla jo jossain vaiheessa kuiskasi, että voisiko saada määräaikaisen erottamispäätöksen ryhmästä, niin takaisi seuraavankin vaalikauden hyvän tuloksen.

Pyydän anteeksi, että innostuin puhumaan näin pitkään, mutta lupaan kuunnella vähän seuraaviakin puheenvuoroja.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen puhui tässä mielenkiintoisesti. Joudun kommentoimaan ensin näkin hänen viittaustaan ed. Pekkarisen puheenvuoroon koskien siirtymävarauksia.

Ed. Saarinen, te ette ollut täällä viime eduskuntakaudella, jolloin teimme sinällään hyvän pääoma- ja yhteisöverouudistuksen. Tässä yhteydessä edellytettiin, ilmeisesti se oli ponsi, että henkilöyhtiöiden ja elinkeinonharjoittajien verotuksellinen asema korjataan lähinnä osakeyhtiöiden kanssa verrannolliseksi, ja edellytettiin ns. aitamallin toteuttamista. Valitettavasti tätä henkilöyhtiöiden verotuksellisen aseman korjaamista ei ole toteutettu. Nyt tämä siirtymävarauksen tulouttaminen, kun myöskin tiedämme suhdannemuutokset, on nimenomaan ongelmallinen henkilöyhtiöiden osalta, koska niiden verokanta on progressiivinen. Nyt valitettavasti käy niin, että moni yritys joutuu tosi vaikeuksiin, kun nämä varaukset nyt tuloutuvat ja ne eivät ole voineet niitä aikaisemmin käyttää. Sellaista varallisuutta, jota ne tarvitsisivat työllistämiseen ja omavaraisuuden parantamiseen, menee veroina tarpeettomasti ja ennenaikaisesti valtiolle. Tähän siirtymävaraukseen olisi pitänyt välttämättä tehdä se joustokohta, mitä keskusta esitti.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee ponsien ristiriitaisuuteen kiinnitän huomiota siihen, että tänä syksynä on paljon kyllä tapahtunut sitä, että valiokuntien kannanotot ja ponnet ovat osin ristiriidassa lain sisällön kanssa. Meidän täytyy myös katsoa itseämme. Nämä sielunhoitoponnet, joita tehdään, eivät johda mihinkään. Kyllä täytyy lähteä siitä, että pitää voida lain sisältöä muuttaa silloin, kun lain sisällöstä on kysymys, eikä tyytyä sielunhoitoponsiin, joilla ei päästä eteenpäin.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen puhuu asiaa erityisesti urheilu-, veikkaus- ja raha-automaattimäärärahoista. Toivoisi, että tulisi konkreettisia esityksiä ja toimenpiteitä. Kyllä minusta tämä pitäisi hoitaa.

Itse asiassa palautan historiaa sen verran mieleen, että aikanaan, kun urheilujärjestöt omistivat Veikkauksen kokonaan, se myytiin valtiolle ja sitten ne kehuivat, miten se oli hyvä kauppa ja saatiin paljon rahaa. Itse ihmettelin sitä jo silloin, että ei tainnut olla pitkällä tähtäimellä hyvä kauppa ja arvostelin. No, se on nyt nähty. Päätösvalta on mennyt muualle.

Samalla tavalla raha-arpajaisten tuotto oli aikanaan hyvä. Kansallisooopperan kannatusyhdistys omisti sen, ja kaikki raha-arpajaisten tuotto meni Kansallisooopperan hyväksi. Sitten oli edistystä, että se otettiin valtion haltuun, ja lopputulosohan on, mikä on tietty ja mikä oli arvattavissa.

Tässä on myös se näkökulma, että minusta me ihmiset raha-arpoja ostamalla, veikkaamalla tai lottoamalla vain häviämme, mutta onhan se laihalohtu, jos tietää, että ne rahat menevät hyvään tarkoitukseen. Jos olen urheilumies, niin veikkaan, ja veikkasinkin. Minä en ole muuten veikkannut enkä lotonnut yhtään kertaa sen jälkeen, kun valtio otti nämä haltuunsa. Se kiskoo muutenkin jo veroja, en minä pane rahaa siihen. Samalla tavalla kulttuuri-ihminen, joka oopperaa tukee, voi ostaa raha-arpoja. Tässä on tällainen periaatteellinen ero.

Se on mennyt, mikä on mennyt, mutta minusta olisi syytä virittää myös keskustelua, että olisi selvä tarkoitus, jolloin olisi kanava tukea näitä hyviä asioita ostamalla tai lottoamalla tai veikkaamalla. Eivät kaikki tee sitä pelkästään voiton tavoittelussa.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilälle vastaisin, että ensinnäkin siirtymävarausten purkuun oli annettu aikaa viisi vuotta, ja saadun selvityksen mukaan, jos yritys on kunnossa, se pystyy viiden vuoden aikana kyllä varauksensa purkamaan. Mutta olosuhteet huomioon ottaen erityisesti henkilöyhtiöiden kohdalla, missä eväät on todella monessa tapauksessa syöty, omat pääomat ovat kai melko yleisesti ottaen joko nollassa tai melkein miinuksella puolella, ihan tarkkaa tietoa en tiedä, mutta siellä on ongelmia. Silloin täytyy pikkasen palata menneisyyteen, onko eletty yli varojen.

Ed. Kuisman suuntaan toteaisin vielä, että eduskunta on myös edellyttänyt ponsilla, nimenomaan "edellyttänyt", mutta tämä edellyttäminen ei ole mennyt perille. Viesti ei ole mennyt perille valmistelijoille. Minä ymmärrän, että valmistelijat ovat eduskuntaa avustavia tahoja, olkoot ne virkamiehiä tai hallituksia. Näissä asioissa, kun on budjettivallasta kysymys, jos eduskunta edellyttää, niin muut auttavat ja avustavat ja toimivat siihen suuntaan.

Kolmanneksi vielä veikkausyhtiön asemasta. Se on todella herkkä paikka. Jos Veikkauksen tuottoa yhä enemmän kohdistetaan kuntien lakisääteisiin ja tavanomaisiin menoihin, sillä vaarannetaan se yleishyödyllisyys, ja se tekee tilaa ulkomaiselle kilpailulle, ja tänne tulevat jättyhtiöt ja meidän kotimainen monopoliyhtiömme jää jalkoihin. Näin vakavalla asialla eivät saisi valtiovarainministeriön virkamiehet leikitellä.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Sateenkaarihallituksen toinen tulo- ja menoarvioesitys on nyt loppusuoralla. Puolitoista vuotta sitten esitetyt epäilyt ideologisesti hyvin laajapohjaisen hallituksen toimintakyvystä ovat osoittautuneet täysin vääriksi. Minä olen tyytyväinen, että hallitus ja hallituspuolueet ovat pyyneet yhtenäisinä ja toimintakykyisinä hyvin vaikeitten karikoitten keskellä.

Hallituksen määrätietoinen ja luottamusta herättävä politiikka on pitänyt Suomen nousun tiellä. Talouden kasvu on edelleen ripeää, korot ovat laskussa ja valtion velkaantuminen hidastumassa. Nämä perustekijät ovat keskeisiä hallituksen panostaessa yhä voimallisemmin yhteiskuntamme vaikeimman ongelman työttömyyden alentamiseen.

Syvä lama on jättänyt jälkensä talouspolitiikkaan keskustelumme. Laman pelko on niin voimakas, että pienetkin muutokset alaspäin kasvunennusteissa herättävät suurta huolta tulevasta kehityksestä. Keskustelua seurattaessa tuntuu siltä kuin Suomella olisi enää vain kaksi lähiajan vaihtoehtoa: lama tai vielä syvempi lama. Näinhän ei tietystikään asian laita ole. Nyt eletään korkeasuhdanteen aikaa ja huippu saavutetaan ensi vuonna.

On selvää, että vastuullisen päätöksentekijän ei ole syytä luoda talouden kehitykseen perustetonta optimismia, mutta ei myöskään julistaa perustetonta pessimismia. Realismia on tällä hetkellä se, että talous kasvaa edelleen. Talouden ja yhteiskunnan myönteisen kehityksen kannalta tavoiteltavaa on, että talous kasvaa tasaisesti.

Liian jyrkkiä nousuja seuraa liian jyrkkä lasku. Senkin olemme oppineet.

Suomen Pankin nykyinen pääjohtaja sanoi viisaasti eräessä haastattelussa, että maamme talouspolitiikan suurin ongelma on ollut nousukauden hillitseminen. Ylikuumentumisesta on jouduttu maksamaan hirvittävän kova hinta.

Nykyisen hallituksen jatkama talouspolitiikan linja on tuottanut tulosta. Poliittisesti mielenkiintoista on, että linjan takana ovat seisonet vuorotellen lähes kaikki eduskuntapuolueet ja oppositio. Hallituksen talouspolitiikan uskottavuudelle koron lasku on eräs tärkeä tekijä.

Kiistatta voi väittää, että hallituksen talouspolitiikka nauttii vahvaa luottamusta. Tämän päivän tieto Suomen luottoluokituksen parantumisesta AA-luokitukseen kertoo, että olemme oikealla talouspolitiikan linjalla.

Talouspolitiikan luottamuksen ohella koron lasku on luonnollisesti tärkeä myös talouden elpymisen kannalta. Korot vaihtelevasti nousevat ja laskevat. Korkojen lasku ei pelkästään ole talouden uskottavuusmittari. Se on merkinnyt riihikuivaa rahaa kotitalouksille. Viime vuosina erityisen suurissa vaikeuksissa olleet velkaiset lapsiperheet ovat hyötyneet tuntuvasti koron laskusta.

Valtiontalouden säästöihin kriittisesti suhtautuvat unohtavat tietoisesti, että korkojen alentuminen on harjoitetun talous- ja säästöpolitiikan seurausta. Perheet ovat valtiontalouden säästöjen johdosta menettäneet mutta korkojen alentumisen kautta myös hyötyneet. Säästöistä luopuminen olisi väistämättä merkinnyt korkeampia korkoja.

Tiukan talouden johdonmukainen noudattaminen antaa nyt mahdollisuuden tarkistaa talouspolitiikan linjauksia. Kuten valtiovarainministeri Sauli Niinistö on ilmoittanut, pahimpien säästöjen aika on ohi. Kansalaisten kulutushalukkuutta ja -mahdollisuuksia on nyt lisättävä. Laman seurauksena kuluttajille on tarpeetontaakin varovaisuutta tarpeellisten hankintojen tekemisessä varoitettu.

Kotimarkkinoiden elpyminen on välttämättömyyttä työllisyyden hoidon kannalta. Työttömyyden alentuminen on jatkossa myös parasta valtiontalouden säästöpolitiikkaa, parasta sosiaalipolitiikkaa ja parasta tuloerojen tasaamista. Hallituksen tavoittelema työttömyyden puolittaminen vaalikauden kuluessa on täysin realismia, mutta täällä salissa oppositio ei toivo sitä.

Vakaan taloudellisen kasvun ja kotimarkkinoiden elpymisen lisäksi työmarkkinoilla tarvi-

taan selkeitä rakenteellisia uudistuksia. Työllisyyden kannalta tärkeimmät rakenteelliset uudistukset ovat verokiilan kaventaminen, tuloloukkujen poistaminen ja työelämän joustot. Rakenteellisilla uudistuksilla on alennettava työllistämisen ja työllistymisen kynnyksiä. Kaikki tunnustavat, että työllisyyden kohentuminen on mahdollista vain, jos työvaltaiset palvelualat kykenevät työllistämään. Nämä eivät kuitenkaan työllistä hyvästä tahdostaan. Työn teettämisen täytyy olla taloudellisesti kannattavaa.

Verokiilan vuoksi ei ole näin tänä päivänä asian laita. Verokiila muodostaa selkeän työllistämisen esteen. Sen lisäksi liian leveä verokiila ylläpitää ja kasvattaa harmaita markkinoita. Työllistämisen kokonaiskustannus on moninkertainen verrattuna työntekijän käteen jäävään ansioon.

Hallitus on ottanut oikean suuntaisia pieniä askeleita verokiilan kaventamisessa. Tehdyt lisäveropäätökset alentavat kansalaisten tuloveroja ja maksuja 5 miljardilla markalla. Tuloverotuksen keventämistä kaikissa tuloluokissa on edelleen jatkettava. Tavoitteena on edelleen pidettävä sitä, että kenenkään ei tarvitse maksaa yli puolta palkastaan veroja yhteiskunnalle.

Tuloloukut muodostavat todellisen yhteiskunnallisen ongelman. Tuloloukut ovat myös työllistymisen este, ja näin ne hidastavat omalta osaltaan työllisyyden kohentumista. Tuloloukulan tarkoitetaan tilannetta, jossa työn tekeminen ei ole taloudellisesti kannattavampaa kuin sosiaaliturvan varassa eläminen, ja tilanteita, joissa palkankorotus ei merkitse käteen jäävän ansion lisääntymistä. Haluan nyt myös muistuttaa, että tuloloukut eivät poistu vähättelemällä, kuten vasemmalla ja oppositiossa on tehty, vaan rohkealla verotuksen, maksujen ja tukien muodostaman kokonaisuuden veroremontilla.

Työelämän joustot ovat todella välttämättömiä. Talouden kasvu muodostaa työttömyyden vähentymisen perusedellytyksen. Työttömyyden sitkeän hidas kohentuminen kertoo, että talouskasvu ei yksin riitä. Valtiontalous ei anna mahdollisuuksia hoitaa työllisyyttä myöskään perinteisellä tavalla eli lisäämällä valtion menoja. Työelämän rakenteelliset uudistukset ovat näin välttämättömiä työllistämiskynnyksen alentamiseksi ja siten työllisyyden parantamiseksi.

Työelämän joustot ovat tärkeä osa hallituksen työllisyysohjelmaa. On oikein, että työelämän uudistuksessa pyritään eteenpäin yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Sovun tie on parempi kuin riidan tie. Historia on hyvä opettaja.

Asioiden valmistelu sovun tietä ei kuitenkaan voi eikä saa merkitä sitä, että työmarkkinajärjestöjen sopiessa, että uudistuksista ei löydy sopua, hallitus vain toteaa tilanteen. Kolmikantaneuvottelut eivät ole sitä, että kaksi kantaa neuvottelee ja kolmas kanta vain nyökkää ja tyytyy tilanteeseen.

Hallituksen harjoittama säästöpolitiikka on ollut välttämätöntä. Hallituksen on kuitenkin tarkoin seurattava, että tehdyt säästöt merkitsevät todellisia säästöjä. Ei ole mieltä tehdä kipeitä päätöksiä, jotka sitten vuotavat menoksi jossain muualla.

Arvoisa herra puhemies! Suomi on tasapainoisella tiellä kohti parempia aikoja. Onkin jälleen ajankohtaista kysyä, onko maallamme malttia vaurastua. Vain johdonmukaisella politiikalla lisäämme muiden luottamusta talouteemme, ja vain oikeudenmukaisella ja rehellisellä politiikalla lisäämme kansalaisten luottamusta politiikkaamme. Tällä tiellä on hyvä jatkaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Vain eräs asia, kuitenkin noin 0,5 prosenttia budjetin markoista eli entisestä tarraverosta.

Tarraveron piti hävitä pois ensi vuoden budjetista, mutta se muuttuikin vielä pahemmaksi eli ajoneuvoveroksi. Tuotto on arvioitu 1 miljardiksi 70 miljoonaksi markaksi. Se on esityksen mukaan selvästi omistusveroluonteinen, sehän peritään ajoneuvon käyttäjältä, oli ajoneuvo käytössä tai ei, lukuun ottamatta eräitä poikkeuksia.

Tarraveron soviteltiin ensin polttoaineisiin liitettäväksi, mutta onneksi se ei toteutunut. Eikä sitä olisi tarvinnut muuttaa myöskään ajoneuvoveroksi. Olisi annettu verohelpotuksia miljardin verran vähemmän. Tarraveron eli ajoneuvoveron pois jättäminen olisi tasapuolisesti koskenut kaikenlaisia auton omistajia veronalennuksena, niin eläkeläisiä kuin työttömiä, kuin myös työssä käyviä ja vaikkapa opiskelijoitakin.

Ajoneuvoveron perintä saattaa tuottaa sekavuuksia, koska se peritään todennäköisesti vasta keväällä siltä, joka on ollut ajoneuvon käyttäjä tammikuun 1 päivänä 1997. Auto on saattanut vaihtaa omistajaa jo monta kertaa. Siksi saattaa olla vaikea tietää, mistä maksetun kuitin saa vaijoutuuko maksamaan uudestaan. Joutaisi pois moinen vero. Jos veroa ei voi poistaa, maksun

eräpäivän pitäisi olla niin, että se sattuu sen hetkelle käyttäjälle, ei takautuvasti.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Muuttamalla sanalla ajattelin vielä illan tunteina evästä keskustelua ja hallituksen talouspoliittista linjaa, jota äsken hallituksen yksi uskollisimmista sotureista, Kouvolan keisari, ed. Kuosmanen kävi puhujakorokkeelta pitäen oikein kehumassa, kuinka talouspoliittinen linja on vakaa ja luottamus Suomen talouteen on palannut ja uskottavuus on huipussaan.

Arvoisa puhemies! Nämä ovat sellaisia ajatuksia ja sellaisia sanoja, että tietenkin toivon, että me kaikki voisimme seistä niiden takana, ja meidän kaikkien tulisikin seistä. Mutta valitettavasti kaikilta osin asiantila ei aivan näin ruusuinen ole, niin kuin äskettäin ed. Kuosmanen puhetta kuunnellessa saattoi ymmärtää. Tilanne on se, että meillä on vielä kohtuullisen paljon töitä, että kotikutoinen taloutemme saadaan kuntoon ja siihen malliin, että tulevat vuosikymmenet ja ne haasteet, jotka siellä odottavat, voisivat avautua valoisampina ja nimenomaan sillä tavalla, etteivät tulevien vuosien toivot olisi niiden syömävelkojen maksajia, joita tänä päivänä olemme ottaneet ja joita aikaisempien vuosien aikana myös on otettu. (Ed. Ihamäki: Miten Posiolla?)

Ed. Ihamäelle sanoisin, kun hän pyytää kesken puheen tilannetietoa Posiolta — ehkäpä, kun puhumme näin laajemmasta kontekstista, puhemies sallii sen verran, että kerron hänelle — että valtakunnallisessa luokituksessa Posio on tällä hetkellä kahdeksas Suomen kuntatalouksista, joten kohtuullisen hyvin asiat ovat. Heinolaa en siltä listalta löytänyt, jossa oli 30 kärjessä, mutta uskon, että pyrkimystä myös sinne on. Se on tietenkin mikrotasoa verrattuna valtiontalouteen, ed. Ihamäki, mutta tämä teille kerrottakoon, että meillä Lapissa ja Koillismaalla on totuttu elämään tiukasti ja sen mukaan, niin kuin ennen vanhaan sanottiin, että suu sakkia myöten, ja kuitenkin niin, että tulevaisuuden ja toivon näköala säilyisi.

Mutta talouspoliittiseen linjaan. Oikeastaan haluaisin tarkastella tätä lyhyesti sillä tavalla, että onhan näin, että ne leikkaukset, joita on tehty, ovat hyvin pitkälle arvovalintoja. Niin kuin ed. Kuosmanen äsken puheessaan sanoi, valtiovarainministeri Niinistö on sanonut, että säästöjen aika on ohi eli uusia leikkauksia ei enää tulisi. Muistan ihan elävästi viime tammikuusta, kun tulin ulkomailta Suomeen ja oikeastaan ensimmäinen, mitä kuulin radiosta, oli uutinen,

jossa sitten ministeri Mönkäre totesi saman, että nyt kipeimmät säästöt on tehty, ja taisipa olla, en nyt aivan mene sanomaan, pääministerin suulla sitten vielä tälle vahvistusta, että nyt on kipeimmät säästöt tehty. Vasemmalta laidalta olen myös kuullut usean kerran sanottavan, että eihän nyt enää kannata hallituksesta lähteä, kun kaikkein kovimmat säästöt on tehty, ja kun säästöt on tehty, on vain riemullinen jakamisen aika edessä.

Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen puheessaan peräänkuulutti luottamusta ja uskottavuutta. Mutta jos yksikin säästö tulee, teidän äsken antamaltanne lupaukselta, jonka ministeri Niinistön suulla annoitte, lähtee pohja pois, luottamus on jälleen kadonnut. Sen vuoksi minä toivon, että hallituksen uskollisinkaan soturi ei lähde näin ylimalkaisesti lupauksiin, jotka eivät ole mahdollisia toteuttaa. Me kaikki tiedämme, että säästöjä on tulossa, leikkauksia on tulossa. Aivan hiljattain työttömiltä leikattiin, on käyty kotitalouksien, nuorten perheidenkin kukkarolla, ja kukkarolla käynti jatkuu.

On tietenkin totta, että nämä leikkaukset eivät kosketa moniakaan hyväätuloisia. Joulun alla tulevat mieleen vanhat joululahjarahat, mutta voisin sanoa, että ikään kuin joulupukin tavoin hallitus halusi jo kesällä muistuttaa, että onkos tullut kesä nyt joulun keskelle, vai miten menisikään tämä laulu aivan oikein. Jo kesällä jaettiin joululahjarahoja hyväosaisille, 5,5 miljardin valtava verohelpotus. Tämä on sellainen asia, johon näin joulun alla meidän pitäisi kiinnittää huomiota, kun ed. Aittoniemikin on haikaillut muun muassa kirjallisella kysymyksellä joululahjarahoja takaisin.

Kysymys on siitä, että leikkauksia tapahtuu, tällaisia arvovalintoja: Vähempiosaisilta ja keskituloisilta otetaan pois, ja sitten taas niille, jotka ovat hallituksen intressissä, hyväosaiset, suurituloiset, halutaan antaa namuja ja lahjoja, niin kuin joulun alla annetaan, mutta todellakin myös keskellä kesää. Säästöjen aika ei ole ohi. On tietenkin totta, että tässä taloudellisessa tilanteessa säästöjä on tehtävä, mutta siitä kai olemme olleet hiukan eri mieltä hallituksen kanssa, millä tavalla ja mistä säästöjä tulisi tehdä.

Arvoisa puhemies! Kun katsotaan ja mietitään ensi vuoden talousarviota, mielestäni yksi hyvä kysymys, joka pitäisi esittää, on se, mitä tämä tarjoaa, jos noin 10—15 vuoden aikaper-spektiivillä katsotaan. Millä tavalla vaikuttavat ne rakenteelliset ratkaisut, joita budjettiin on sisään leivottu? Ovatko ne lisäämässä syrjäytyneisyyttä? Ovatko ne lisäämässä sellaisia mekanis-

meja, jotka ajavat yhteiskuntaa voimakkaammin kahtia, jotka keskittävät palveluja yhteiskunnassa ja ovat kauttaaltaan eriarvoistamassa yhteiskuntaa?

Jollakin tavalla minusta tällaisiakin piirteitä on nähtävissä. Jonkinlaista uusjakoa ollaan tekemässä, jakamassa ihmisiä ainakin kahteen kastiin. Sen vuoksi jollakin tavalla toivoisi, että budjetteihin voisi olla voimakkaammin sisäänrakennettuna tulevaisuuspainotteisuus niin, että niistä toiminnoista, jotka koskettavat lapsiamme ja nuoria ja erityisesti vähempiosaisia ihmisiä, ei leikattaisi eikä luotaisi sellaista rakenteellista viinoutumaa, että esimerkiksi työttömyys alkaa periytyä, niin kuin tänä päivänä on näkyvissä, että työttömyys periytyy.

Myös koulutuksen puolella on näkyvissä selälaista, että jakautumista tapahtuu. Hyvin voimakkaasti vanhempien yhteiskunnallinen asema, sosiaalinen status määrittää, millä tavalla lapset uskaltavat lähteä opin teille ja koulutielle. Voi sanoa, että myös maaseutu — kaupunkiasettelu on nousemassa. Kouluja ollaan jakamassa hyviin ja huonoihin kouluihin, ja maaseudulla varsinkin pienissä lukioissa käydään hyvin voimakkaita taisteluita, kun heillä ei ole tarjota niin laajaa tarjotinta valinnaisissa aineissa kuin joillakin kaupunkilukioilla. Tiedän sen jo Lapiasta, että monista kunnista on lähtenyt virtaamaan oppilaita kaupungin suuriin lukioihin. Tätä kautta pala palalta tämäkin virtaus on murta- massa sitä selkärankaa, joka maaseudun kunnilla ja kylillä ja niiden keskuksilla on. Tätä kehitystä pidän hyvin huolestuttavana. Sen vuoksi toivonkin, että kun ratkaisuja tehdään, mietittäisiin sitä, minkälaisia heijastusvaikutuksia niillä on tulevaisuuteen.

Oikeastaan sanalla sanoen voisi kysyä, mitä budjetti tarjoaa maaseudulle, mitä haja-asutusseudulle ja siellä asuville ihmisille. Vastaus voi olla niin kuin monta kertaa, kun samasta aiheesta olen ollut puhumassa, miksi ihmiset ovat sinne menneet asumaan ja että sieltähän voi tulla pois. Ei näin, vaan kysymystä pitäisi käsitellä niin, että jokaisella on oikeus ainutkertaiseen ihmisarvoiseen elämään ja jokaisella on vielä oikeus valita, missä päin Suomenniemeä haluaa asua ja elää ja harjoittaa ammattiaan. Ja jos ei siellä ammattiaan voi harjoittaa, olisi toivottavaa, että myös mietittäisiin sitä, millä tavalla sinne voitaisiin luoda sellaista aktiivista työllistävää toimintaa, jonka kautta ihmiset voisivat asua niillä sijoillaan, joille ovat asumuksensa aikoinaan asettaneet ja kotinsa rakentaneet.

Budjetti on osaltaan jakamassa yhteiskuntaamme kahtia, kiihdyttämässä vauhtia, eikä se ole toivottavaa. Toivonkin, että nyt jatkossa voimakkaammin mietittäisiin sitä, millä tavalla voitaisiin sisäänleipoa budjettiin sellaisia elementtejä, että tulevaisuuden ja toivon näköala vahvemmin näkyisi ja sitä kautta voitaisiin vahvistaa tämän maan henkistä selkärankaa ja henkisiä arvoja, ja mistä kestäväällä tavalla myös uusi taloudellinen kasvu voi lähteä ja terveellä tavalla rakentua.

Kun ministereistä on opetusministeri paikalla, arvoisa puhemies, ihan lopuksi sanon, että olen iloinnut siitä, että vielä koulu ei ole lähtenyt tällaista jakoa tekemään, jota yhteiskunnassa yleisemmin on, vaan koulu edelleen pyrkii tarjoamaan ja tarjoaa jokaiselle oppilaalle mahdollisuuden edetä ja jokaiselle mahdollisuuden säätykiertoon, niin kuin sanotaan, jos vain on itsellä halua ja innostusta. Joitakin merkkejä, niin kuin sanoin, koulujen kilpailun myötä on tullut, jotka eivät kaikki ole terveitä. On tietenkin selvä, että tervettä kilpailua tarvitaan, mutta epäterveitäkin ilmiöitä on tullut, ja jollakin tavalla on huolestuttanut juuri pako maaseutulukioista kohti kaupunkien maalikyliä lukioita.

Kaiken kaikkiaan näen, että koulutuksen ja kulttuurin viitekehys on se, josta ei tällä hetkellä kestäisi leikata, koska ne ovat juuri niitä sektoreita, joilla luodaan edellytyksiä tulevaisuuteen, 10—15 vuoden päähän valmiuksia. On tärkeitä, että jokainen lapsi ja nuori voi kokea, että häntä tuetaan ja rohkaistaan elämään omaa ainutkertaista elämänsä ja hän voi sitä kautta saada vahvan perusturvallisuuden ja tietyt tiedot ja taidot, toivottavasti ja mielellään myös sellaiset tiedot, jotka sisältävät arvon ja tunteen, jotka ovat jo lähellä sivistyksen mittaa, ja että todellinen sivistys ja sivistyksen tulenkantajat voisivat lähteä voimakkaammalla vauhdilla tässä maassa liikkeelle ja sitä kautta vahvistaa koululaitoksen piirissä ja erilaisten kulttuurilaitosten piirissä vahvaa henkistä ilmapiiriä ja henkistä selkärankaa.

Minä uskon, että kun tämä osa-alue saadaan vahvaksi ja kun toimimme sillä tavalla jatkossa, että huolehdimme siitä, että erityisesti nämä alueet välttyvät voimakailta leikkauksilta ja tasavertaiset mahdollisuudet lapsilla ja nuorilla opiskeluun ja kulttuuriharrastuksiin, virikkeisiin säilyvät, me olemme vahvistamassa tämän kansan selkärankaa ja tulevaisuuden ja toivon näköalaa.

Arvoisa puhemies! Vain hiukan koulutuksen

ja kulttuurin sektoria kävin läpi. Mutta budjettikirja on sen verran paksu kirja. Jotkut väittävät sitä kuivaksikin, mutta se on hyvin paljon inspiroinut puhetta tässä talossa. Ajattelin omalta kohdaltani, että en inspiroidu tällä erää tämän enempää vaan pysähdyn tähän osaan ja näin ollen annan muillekin edustajille mahdollisuuden käyttää edustajien rajatonta puheoikeutta. Mutta omalta osaltani tähän reiluun kymmenminuuttiseen tämän rajaan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ed. Takkula, se ei ole rajaton, täytyy pysyä asiassa!

E d. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Vielä muutama sana vallankäytöstä. Puoli tuntia sitten ed. Aittoniemi kertoi, että oppositio on välttämätön. Näin lieneekin ehkä eduskunnassa. Mutta kysymykseni kuuluisi, kuinka kunnat pärjäävät selvästi paremmin kuin valtio, vaikka kunnanhallituksissa on kaikkien puolueitten edustajia. Olisi siinä kai jotakin miettimistä meillekin.

E d. Alaranta hyvin totesi, kuinka jopa edellisen hallituksen aikana omat ministerit pyrkivät vaientamaan omia edustajiaan esimerkiksi valiokunnissa. Eiköhän pitäisi olla niinpäin, että ministerin pitäisi olla valiokunnan alainen eikä päinvastoin niin kuin nyt? Valiokuntahan edustaa ammattilaisena eduskuntaa, ja sen vallan pitäisi olla huomattavasti suurempi. Jos valiokunta katsoo esimerkiksi yksimielisesti, että jossakin asia pitäisi määrätyllä tavalla kulkea, eikö näin pitäisi menetellä? Esimerkiksi yksityistieasia oli sellainen, että siinä valiokunnat, niin liikennevaliokunta kuin valtiovarainvaliokuntakin, olivat hyvin yksimielisiä, kuinka rahaa pitäisi tulla. Mutta siitä huolimatta ministeri käveli sisään ja sanoi, että näin ei saa menetellä. Näin on kuitenkin tehty. Mutta kyllä valtiovarainministerillä on suuri valta, aivan liian suuri valta. Olisi todellakin asiat siihen jamaan saatettava, että valiokunta on se, joka määräisi, eli eduskunta määräisi valiokuntiansa kautta myös ministereitä.

E d. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kuosmanen käytti puheenvuoron käsittellen talousarviota ja viimeaikaista taloudellista kehitystä. Kiinnitin huomiota siihen, että ed. Kuosmanen, joka on täällä puhunut yrittäjyydestä ja edustanut ennakkoluulottomia käsityksiä, puheenvuorossaan nyt oli palannut valtiovarainministeriön linjoille. Tekisipä mieli sanoa, että hän puhui valtiovarainministeriön liturgiaa.

Sitähän me olemme kyllä riittävästi täällä kuulleet.

Arvoisa puhemies! Tartun muutama seikkaan, mihin ed. Kuosmanenkin puuttui. Ensinnäkin korkokehitykseen. On totta ja hyvä asia, että Suomessa on päästy korkokehityksessä alas. Se on osa eurooppalaista korkokehitystä. Siinä on osa oman talouspolitiikkamme noususuhdanteen ansiota.

Tässä menneellä viikolla sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Erkki Tuomioja kiinnitti huomiota rahapolitiikkaan. Hän viittasi siihen, että Suomen Pankin rahapolitiikka olisi inflaatiotavoitteen osalta ylimitoitettua.

Mielestäni tämä puheenvuoro on hyvä puheenvuoro julkisuudessa sanottavaksi. Tätä keskusteluahan on käyty myös esimerkiksi pankkivaltuuston sisällä. On todellakin niin, että elämme uudenlaisissa oloissa. Rajat ovat joka puolella auki. Kilpailu on erittäin kovaa. Näin ollen inflaatio ei nykyoloissa ole sellainen uhka, mitä se on menneinä vuosina ollut, vaan tuonti ja kova kilpailu toimivat siten, että inflaatiovaara ei ole niin suuri, mitä se on ennen ollut.

Olenkin sitä mieltä, kuten ed. Tuomiojakin, että meillä on ylireagoitu inflaatiopelon johdosta ja olisi voitu korkopolitiikassa toimia nopeammin tahdilla ja yrittää korkopolitiikan aseina, sikäli kuin niitä on avoimien pääomamarkkinoiden oloissa käytettävissä, toimia korkoja alentavasti jo aiemmin. Muutoinkin kun me olemme lähellä deflatorista tilannetta, noin ylireagoitu inflaatiopelon johdosta ei ole paikallaan.

Arvoisa puhemies! Kun ed. Kuosmanen edustaa yrittäjäkenttää, niin vähän petyin hänen puheenvuorossaan siihen, että nämä pk-sektorin olennaiset asiat eivät nousseet esiin. Kun puhutaan työreformista, rakenteellisista uudistuksista, niin silloin totta kai pieni ja keskisuuri yritystoiminta ja verotus ovat hyvin keskeisessä asemassa.

Keskusta on vastalauseessaan puuttunut monilta osin pk-sektorin yritysten tilanteeseen. Olisi aivan välttämätöntä tehostaa politiikkaa tältä osin, jotta voidaan työllisyyttä ja sitä kautta valtiontaloutta parantaa. Mehän elämme noususuhdanteessa, lähellä korkeasuhdannetta tällä hetkellä ja silti meillä jää perusongelmat jäljelle: rakenteellinen työttömyys ja rakenteellinen valtionvelka. On totta kai hyvä, että luokituksemme paranee Standard & Poor'sin luokituksen osalta, mutta se on jo diskontattu etukäteen. Siinä ei ole mitään uutista sinällään. Kuitenkin meille jäävät rakenteellinen valtionvelka ja rakenteellinen

työttömyys jäljelle, ja siksi me tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia.

Keskustahan on vastalauseessaan kiinnittänyt moneen kohtaan huomiota. Me haluaisimme porrastaa välillisiä pk-yritysten työvoimakustannuksia siten, että työllistävien pk-yritysten työttömyysvakuutusmaksu, kansaneläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu enimmillään alenisivat noin 6 prosenttiyksiköllä eli noin 3 miljardilla markalla. Tämän me rahoitamme osin porrastaen, osin työttömyyskassojen keskuskassojen ylikertymää käyttämällä. Tämä järjestely toteutettaisiin niin, että 1,5 miljardia tästä kevennyksestä siirretään liikevaihdoltaan suurimmille pääomavaltaisille yrityksille, miljardi markkaa rahoitetaan, kuten sanoin, työttömyyskassojen keskuskassan ylikertymästä ja puoli miljardia markkaa tulisi sitten valtion kassaan pk-sektorin paremman työllisyyden tuloksena.

Keskustan vastalauseessa on kiinnitetty myöskin huomiota palvelualojen arvonlisäverotukseen. On totta, että välillinen verotus on EU:ssa harmonisoitu, ja meidän onkin tästä syystä toimittava myöskin EU:n suunnassa hyvin aktiivisesti arvonlisäverotuksen järjestelmän kehittämiseksi. 300 miljoonalla markalla voitaisiin työvaltaisten palvelualojen verokantaa alentaa 3 miljardin liikevaihdon osalta. Tällöin pitäisi nimenomaan toimia sellaisten yritysten osalta, jotka myyvät tuotteitaan suoraan kuluttajille. Näille nimenomaan arvonlisävero on osa verokiilaimiota ja on selvästi vaikuttanut työllisyyteen heikentävästi.

Keskustan vastalauseessa myöskin kiinnitetään huomiota pienen ja keskisuuren yrityssektorin takauslaitosten riskimahdollisuuksien lisäämiseen. Kuten jo täällä vastauspuheenvuorossakin totesin, niin siirtovarausten osalta olisimme halunneet välttämättä porrastuksen vuosille 1998—1999. On erittäin valitettavaa, että tässä ei voitu toimia. Valtiovarainministeriön asenteeseen tässä törmättiin, ja tuo kokoomuksen yrittäjäpolitiikka, mihin ei ed. Kuosmanenkaan viitanut, on ollut pettymys yrittäjäkentälle tämän vuoden talousarvion yhteydessä. Henkilöyritysten ja elinkeinonharjoittajien verotuksen asemaa ei ole korjattu, yrittämisen kynnyks on siten noussut, kun samaan aikaan vielä osakeyhtiöiden osalta nousee osakepääomavaatimus.

Kaikki ymmärrämme, että Suomeen tarvittaisiin kymmeniä tuhansia uusia yrityksiä. Toisaalta yritysten omavaraisuutta pitäisi välttämättä parantaa integroituvan rahatalouden oloissa. Kokoomuksen yrittäjäpolitiikka on siis ollut hy-

vin tehotonta, ja kun nyt kokoomuksen politiikka muuten on onnistunut puolueen kannalta varmaan hyvin siinä mielessä, että suurituloisille on tullut prosenttiperusteiset verokevennykset, niin tältä osin kyllä kannattajakunnalle varmaan on tullut pettymyksiä. Uskon, että siellä kentässä huomataankin se, että keskusta on jo Suomen suurin yrittäjäpuolue ja tämä varmaan näkyy kyllä tulevan yrittäjäpolitiikan sisällössä lisääntyvästi.

Välttämätöntä, arvoisa puhemies, olisi myöskin se, että pk-sektorin investointien käynnistysavustukset palautettaisiin EU:n rakenne- ja alue-tukien edellyttämälle tasolle ja palvelujen energiavero alennettaisiin teollisuuden maksamalle tasolle. Tuossa toisessa varsinaisessa puheenvurossani puutuin tähän energiaveroon, jolla on siis työllisyyden kannalta negatiivisia vaikutuksia. Erityisesti kun täällä ed. Pulliainenkin on paikalla, haluan vielä todeta sen, että kyllähän se, että me nyt romutimme hyvän energiaveromallimme, on todellinen pettymys ympäristöpolitiikan näkökulmasta. Tähän meitä EU ei olisi nyt pakottanut. (Ed. Pykäläinen: Puhuitte siitä jo aikaisemmin!) — Ed. Pykäläinen, kyllä minä puhuin tästä jo, mutta tämä on niin tärkeä asia, että täytyy puhua lisää.

Tämä vihreä verouudistus osoittautuikin todelliseksi puhallukseksi tässä yhteydessä, kun siirryttiin hiilidioksidipainotteisesta sähköntuotannon verotuksesta nyt sitten kulutuksen verotukseen. Tässä ei ole jälkeäkään siitä vihreästä verouudistuksesta, mistä vihreät täällä puhuivat viime eduskuntakaudella ed. Luukkaisen toimesta muun muassa ja josta vaalien alla puhuttiin. Se seikka, että täällä osa vihreiden ryhmää äänesti energiaverouudistuksessa järkevästi tukien keskustan vastalauseita ja omaakin järkevämpää vastalauseita, ei muuta sitä tosiseikkaa, että vihreän ympäristöministerin ja vihreiden tukeman hallituksen aikana Suomessa tehtiin sellainen energiaverolinjaus, joka merkitsi muun muassa sitä, että Suomi ei pysty pysymään Rion ympäristösopimuksen vaatimusten mukaisena. Periaatteellisesti annoimme hyvin pitkän askeleen periksi ympäristöverotuksellisessa linjauksessa.

Arvoisa puhemies! Puhuin jo aikaisemmin keskustan verolinjasta. Se on niin hyvä, että siitä kannattaisi puhua toiseen kertaan, (Ed. Malmin välihuuto) sitä en kuitenkaan tässä tee, vaikka ed. Malmkin varmasti sitä ehkä odottaakin. Totean kuitenkin vielä lopuksi sen, että keskustan verolinja, mihin ed. Kuosmanen täällä omassa puheenvuorossaan viittasi, leikkaa juuri sitä ve-

rokiilaa, mistä hän puhui, mutta oleellista tämän verokiilan leikkauksen osalta on se, että se pitäisi tehdä matalapalkka-alueella pieni- ja keskituloisten osalta. Siellähän tuloloukkuongelmat ovat pahimmat. Sinne tehtävä verokiilan leikkaus tuo juuri uusia työpaikkoja palvelualueille ja toisaalta näiden matalapalkka-alojen ihmisten kulutusmahdollisuuksien parantaminen toimii myöskin tehokkaimmin kotimaista kulutusta ja siten työllisyyttä edistävällä tavalla. Ed. Kuosmanen puheenvuoro oli siis mielestäni siinä mielessä pettymys, että siinä ei ollut enää sitä yrittäjähänkeä ja linjausta, mitä nyt välttämättä tarvittaisiin, jotta voitaisiin työllisyyttä Suomessa tehokkaasti parantaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä kertaa täytyy todeta ed. Ala-Nissilän puheenvuorosta, kun hän arvioi tätä energiaveroratkaisua, että hän on hyvin paljon oikeassa. Ed. Satu Hassi totesi tämän harvinaisen selvästi tuolta toiselta puhujakorokkeelta muutama päivä sitten. Hän totesi, että tämä syntä historiaa, mitä tämä vihreä liike on Suomessa läpikäynyt ja sanoipa pari nimeäkin siinä: ministeri Pekka Haavisto ja ed. Osmo Soitinvaara. Me, jotka olemme nähneet tämän asian, olemme sen täällä selvästi tunnustaneet ja todenneet. Ei siinä mitään nikottelemista ole.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Valtion talousarvio on aluepolitiikan katsannossa yksi tärkeimpiä tämän eduskunnan päätettäviä asioita vuosittain. Tämän päivän aikana on täällä aivan oikein kiinnitetty huomiota kuntien talouden tilanteeseen. Se on myös alueellisen näkökulman kannalta yksi keskeinen kysymys kansalaisten tasa-arvoisen kohtelun ja palvelujen saatavuuden osalta.

Uutisista olemme tänään kuulleet, että kuntien talouden tilanteen arvioidaan jo ensi vuonna, mutta erityisesti vuosina 98 ja 99 olennaisesti heikkenevän. Täällä on aiemmin keskusteltu siitä, miten on mahdollista, että joissakin kunnissa on kyetty vähentämään lainakantaa tai jopa maksamaan ne kokonaan pois ja toisissa kunnissa taloudellinen tilanne ei ole juurikaan helpottunut. Varmasti on niin, että erot kuntien välillä tulevat tästä eteenpäin jopa kasvamaan.

Siitä syystä, arvoisa puhemies, olisi erittäin tärkeää, että nyt todella, niin kuin muun muassa ed. Pulliainen jo aiemmin totesi, seurattaisiin hyvin tarkoin, mitä kunnissa todella tapahtuu. Meidän ongelmamme ja, sanoisiko, eduskunnan

päätösvallan ongelmahan on paljolti se, että tiedot tulevat viiveellä, jälkikäteen. Vaikka eduskunta on edellyttänyt muun muassa äskettäin päätetyn valtionosuus uudistuksen yhteydessä tarkkaa seuranta uudistuksen vaikutuksista, joka tapauksessa tilanne eduskunnan käsiteltäväksi tulee jälkikäteen. Voi olla, että monet pulmat ehtivät kunnissa palvelujen järjestämisen ja kuntalaisten tasa-arvoisen kohtelun kannalta jo kohtuuttomastikin kärjistyä.

Hallintovaliokunta kiinnitti omassa budjettilausunnossa, talousarviolausunnossa huomiota myös kuntatalouteen ja totesi, että vaikka taloudellinen tilanne kunnissa keskimäärin ottaen onkin vielä tämän vuoden lopulla kohtalaisen hyvä, jo nyt ovat todella kuntien erot kovin suuret ja lisääntymässä. Eroja kuntien välille synnyttää vääjäämättä työttömyyden kasvu toisissa kunnissa, työttömyyden kehitys. Elinkeinorakenteen erot ovat myös erittäin suuria. Kun täällä on puhuttu maa- ja metsätalousvaltaisista kunnista ja niiden näkymistä, tässä mielessä voi todeta, että vuosi 1995:hän oli, kiitos kansallisen tuen ja varastokorvausten maksun, veropohjan kannalta vielä kohtuullisen hyvä. Tilanne tulee olennaisesti vaikeutumaan jo tämän vuoden ja erityisesti ensi ja sitä seuraavan vuoden osalta ja myös verotulojen kannalta.

Monet hallituksen toteuttamat budjettileikkaukset kohdistuvat samoin maa- ja metsätalousvaltaisiin kuntiin. Täällä on jo todettu lomituspalvelujen tilanne. Taannoin oli julkisuudessa lukujakin siitä, minkä verran on jo kunnista sanottu irti maatalouslomittajia. Useimmat heistä ovat nyt työttöminä, tai sitten on lomittajia siirretty osa-aikaisiksi. Joka tapauksessa lomitusjärjestelmään kohdistetut määräraha leikkaukset heikentävät sekä työllisyyttä että palvelujen saatavuutta. Tässä mielessä etenkin tilanhoidon jatkuvuutta ajatellen karjatalousvaltaisilla alueilla lomitusjärjestelmän heikennykset saattavat kohalokkaalla tavallakin vaikeuttaa nuorten, mahdollista tilanhoidon jatkamista ajattelevien tilanetta ja monet aprikoivat, kannattaako lähteä, jos tämäkin hyvä, meillä toimiva järjestelmä nyt tässä leikkausvimmassa romutetaan. Mistä saadaan ammattitaitoinen lomittaja, kun väki kylissä muutenkin kaiken aikaa on vähenemässä?

Taloudellisten ongelmien kasaantuminen ja käytettävissä olevien voimavarojen niukkuus näyttävät siis johtavan moniin palvelujen järjestämiseen liittyviin ongelmiin, mutta se johtaa myös siihen, että niillä, joilla on työtä, on sitä liikaa. Kuntien palveluksessa olevan henkilöstön

yhä lisääntyvä uupuminen, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla, on tullut tämänkin talon tietoon ja ongelma on siinä, että niillä, joilla todella on työtä, sitä on enemmän kuin kohtuudella voisi edellyttää, ja sitten on suuri joukko niitä, joilla työtä ei ole lainkaan. Tässä suhteessa toivoisi löytyvän sellaista yhteistä mallia, jolla nyt pystyttäisiin budjettitalouden kautta, talousarvion kautta, turvaamaan julkisen sektorin työpaikkojen tasainen kehitys ja palvelujen saatavuus myös erityisryhmille, jotka nyt tässä tilanteessa ovat joutumassa vaikeimpaan asemaan.

Ylimoitettut valtionosuusleikkaukset vaarantavat jo myös perusopetusta ja ainakin sen tasa-arvoista saatavuutta monilla alueilla. Voidaan sanoa, kun täällä on opetusministerikin paikalla, että meidän keskeinen vahvuutemme Suomessa on ollut se, että nuoret ovat voineet saada koulutusta taustastaan riippumatta. On kyetty kaikille tarjoamaan hyvää, laadukasta, tasa-arvoista koulutusta. Se on ollut varmasti yksi keskeinen tekijä Suomen hyvinvointikehityksen kannalta, ja siitä syystä sitä pitäisi kyllä mahdollisimman pitkälle vaalia myös tästä eteenpäin.

Minusta ed. Elo totesi hyvin sen, että kyllä koulutus on pitkässä juoksussa ja koulutuksen taso ja laatu yksi niitä tekijöitä, joissa meillä pitäisi olla kansallinen yhteisymmärrys. Meidän pitäisi kyetä turvaamaan paitsi yliopistojen tutkimuksen ja tuotekehityksen määrärahat myös uuden, nyt vasta ensiaskeleitaan vakinaisena järjestelmänä ottavan ammattikorkeakoulun määrärahat. Näyttää siltä, että sillä puolen nyt tapahtuvat yksikköhintojen alennukset ovat ehkä kohtalokkaimmin tiukentamassa ammattikorkeakoulujen taloutta. Kun samalla määrärahalta pitäisi kyetä paitsi opetus järjestämään myös selviytymään tarvittavista investoinneista, se on kyllä saattamassa ensi vuonna jo ammattikorkeakoulujen talouden varsin tiukkaan tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Kaikkinensa täällä käytyissä puheenvuoroissa on minusta tullut hyvin esiin, muun muassa ed. Kuosmasen, hän on taas täällä tänään, puheenvuorossa se, että tasainen kehitys olisi kansakunnan kannalta kaikkein paras. Meidän pitäisi osata elää myös hyvät ajat ja sellainen aika, jolloin olisi vähän jotain mahdollisuus varata edessä olevien pahempien päivien varalle. Esimerkiksi kuntien kohdallahan ollaan tilanteessa, että siellä on ollut jossain määrin rahastoja. Kun lehdistä on ensi vuoden budjettikokouksista uutisia luettu, on todettu useissa uutisissa, että talousarvio on tasapainotettu ra-

hastoja syömällä. Eikä sellainen peli kyllä johda hyvään. Kaikki me sen tiedämme.

Oikeastaan näyttävin tällainen vinoutumiskehityshän meillä tapahtui 80-luvun lopulla Holkerin hallituksen aikana, jolloin silloinen pääministeri Holkeri ei vielä suostunut edes tunnustamaan, että edessä on lama tai jo alkamassa. Hän vain puhui taantumasta, ohimenevästä taloudellisesta taantumasta. (Ed. Ala-Nissilä: Vaalikauden hedelmien korjaamisesta!) — Nimenomaan hän keskittyi siihen, että vuoden 91 vaaleissa korjataan vaalikauden hedelmät. Tosiasiassa oli tiin jo syöksymässä lamaan. Sitä ei vain tunnustettu eikä mitään silloin tehty lisääntyvän ongelmakehityksen hillitsemiseksi.

Kun nyt täällä on oltu varsin yksituumaisia siitä, että taloudellinen tilanne ollaan saamassa hallintaan, meidän pitäisi myös tästä eteenpäin kyetä viisaasti talouttakin hoitamaan, mutta yksi olennainen ja keskeinen kysymys meidän pitäisi myös yhteisymmärryksessä hoitaa, ja se on tämä vaikea työttömyys. Kyllä meidän pitäisi siihen ottaa mukaan myös ne kaikki mahdollisuudet, mitä maa- ja metsätalous ja meidän monimuotoinen maaseutumme kykenee antamaan. Yhteisymmärrystä myös sille puolelle tehtäviin ratkaisuihin kyllä tästä salista kaipaisi olennaisesti enemmän.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Työttömyyden merkittävä alentaminen ja talouden kasvun jatkuminen edellyttää pienten ja keski suurten yritysten toimintaedellytysten parantamista. Tästähän me olemme kaikki puolueesta riippumatta samaa mieltä. Toimenpiteet vain tahtovat olla hyvin vähäisiä tällä hetkellä. Nyt olisikin vauhditettava kotimarkkinatuotannon ripeää elpymistä ja sitä tukevia voimakkaita toimenpiteitä pk-sektorin työllistämismahdollisuuksien parantamiseksi. Hallituksella on kyllä tällä hetkellä kohtuullinen pk-ohjelma, mutta käytännössä ohjelman edistämiseksi ei ole tapahtunut paljonkaan. Olisikin saatava pikaisesti konkreettisia toimenpiteitä käyntiin.

Yritysten välillisiä työvoimakustannuksia on alennettava ja työelämän rakenteellista uudistamista edelleenkin vietävä eteenpäin. Hallituksen politiikka on hälyttävää tällä hetkellä, sillä maan tasapainoiseksi kehittämiseksi maakunnissa tarvittaisiin nyt kipeästi pk-yrityksiä kannustavia toimenpiteitä. Yritysten investointi- ja pk-avustukset samoin kuin energia-avustukset olisikin palautettava vähintään vuoden 95 tasolle. Valtiontakuukeskukselle ja yritysten kansainvälisty-

miseen osoitettua määrärahaa on korotettava. Kaiken kaikkiaan on panostettava kauppa- ja teollisuusministeriön uuden työn luomista edistäviin keinoihin eikä työtä paikasta toiseen siirtäviin tilapäistukiin.

Kuten kauppa- ja teollisuusministeriö, jaosto ja valtiovarainvaliokunta mietinnössään ovat todenneet, työpaikat voivat lisääntyä vain yritystoiminnan laajenemisen kautta. Erityisesti kaikki uskomme ja toivomme, että vientiin suuntautuvat teknologiayritykset tuovat lisääntyvässä määrin työpaikkoja. Erityisesti Venäjän-kaupassa ja -yhteistyössä olisi paljon mahdollisuuksia tuotannon kasvattamiseen ja sitä kautta työttömyyden alentamiseen.

Erityisesti maakunnissa tulisi tällä hetkellä panostaa pk-yrityksille suunnattuihin investointi- ja kehittämistukiin; jopa riskinottoa pitäisi lisätä. Työllistämistä on edistettävä auttamalla pk-sektoria nopeaan nousuun.

Maakunnissa valmistellut alueohjelmat rakentuvat vahvasti pienyrityäjyyden varaan. Ohjelmien riittävä kansallinen rahoitus onkin varmistettava. Senkään takia käsitellyssä oleva hallituksen leikkausesitys yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemisessa ei voi olla mitenkään hyväksyttävissä. Siksi keskusta esittääkin, että pk-yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisvaltuutta korotettaisiin 150 miljoonalla markalla.

KTM:n perustamassa energiasäästön palvelukeskuksessa Motivassa on laskettu, että 1 tukimarkka energiakatselmukseen tuo keskimäärin 5 markan vuotuiset energiakustannusten säästöt. Siksi talousarvioesitykseen sisältyvä leikkaaminen energia-avustuksista on aika huonosti harkittu. Hallituksen esityshän merkitsee kotimaisten uusiutuvien kestävien energiamuotojen kehittämisen hidastamista. Tämä on valitettavaa ottaen huomioon, että energiaverotusta ollaan muuttamassa kotimaisten polttoaineiden osalta huonompaan suuntaan. Energia-avustusten myöntämisvaltuus pienenee 60 miljoonaan markkaan, kun edellisen hallituksen aikana se oli korkeimmillaan jopa yli 200 miljoonaa markkaa vuodessa ja vielä vuoden 95 budjetissa 130 miljoonaa markkaa.

Tämä leikkaus on Suomen vientiäkin ajatellen varsin kohtalokas. Energiateknologian lupaa- vasti kasvanut vienti kärsii, kun bioenergiaan liittyvät kehityshankkeet ja koelaitokset eivät saa riittävästi tukea. Energiapolitiikan heikentäminen on myös osa aluepolitiikan heikentämistä. Siksi

keskusta tulee esittämään myös näihin omat vaihtoehdot budjettirahoituksen tukemiseksi.

Hallitus esittää yritysten kansainvälistymisavustusten myöntämistä valtuutta leikattavaksi myös vuoden 95 talousarvioon verraten 277 miljoonasta markasta 180 miljoonaan markkaan. Tämä on kyllä todella huono ratkaisu, sillä se heikentää pk-yritysten mahdollisuuksia kansainvälistymiseen ja vientikynnyksen ylittämiseen. Kaiken kaikkiaan jää ihmettelemään, miten hallitus kuvittelee selviytyvänsä siitä urakasta, joka on meidän kaikkien yhteinen tavoitteemme, että työttömyys vähintään puolittuisi tällä eduskunta- ja hallituskaudella.

Arvoisa puhemies! Yritykset tarvitsevat myös hyvän ammattitaidon ja koulutuksen omaavaa työvoimaa. Tällä hetkellä ammatilliseen aikuiskoulutukseen panostetaan paljon, mutta ongelmana on osittain sen heikko kohdentaminen. Tällä vuosikymmenellä on työvoimakoulutukseen panostettu vuosittain noin 2,5 miljardia markkaa. Lisäksi omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen kustannukset ovat noin 1,8 miljardia markkaa. Tämän ohella vielä yritykset panostavat hyvin merkittävästi henkilöstönsä kouluttamiseen.

Ammatilliseen aikuiskoulutukseen käytetään vuosittain yhteensä lähes 6 miljardia markkaa. Suomessa koulutusmenojen ja julkisten koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on kansainvälistä huipputasoa. Nuorten koulutustaso on tällä hetkellä korkea. Sen sijaan vanhemman ikäluokan peruskoulutus on selvästi matalampi. Entistä tärkeämmäksi koulutusmuodoksi on siten kohoamassa työhön liittyvä lisäkoulutus ja yritysten henkilöstökoulutus.

Nopea tekninen kehitys ja kiristyvä kilpailu korostavat jatkuvan ja työhön liittyvän koulutuksen tarvetta. Työhön liittyvään lisäkoulutukseen osallistuminen onkin Suomessa kansainvälistä huipputasoa. Peruskoulutus ja ammattiin valmistava koulutus voivat antaa vain perusedellytykset työelämään siirtymiselle. Entistä suuremmaksi ongelmaksi on muodostumassa se, että ammatillinen koulutus ei enää vastaa riittävästi nopeasti muuttuvan työelämän tarpeisiin. Tähän on myös opetusministerimme ja hallitus reagoineet, mutta ei vielä kukaan riittävästi.

Erityisen suuri tämä ongelma on työvoimakoulutuksessa. Kokonaisuutena Suomessa ei ole puutetta koulutuspanostuksesta. Ongelmana on varojen hehoton käyttö ja kohdentaminen, sillä tällä hetkellä koulutuksesta huolimatta ammattitaito ei riitä teollisuuden tarjolla oleviin joihinkin

työpaikkoihin. Harjoittelua, oppisopimuksia ja yhteistyötä yritysten kanssa tuleekin lisätä. Lisäksi meillä koulutetaan ihmisiä edelleen väriin ammatteihin, koska opetussuuntien muuttuminen on liian jäykkää.

Aikuiskoulutukseen eli erityisesti aikuisia varten järjestettyyn ja organisoituun koulutukseen osallistui vuonna 1995 yli 1,5 miljoonaa henkeä, mikä on 48 prosenttia 18—64-vuotiaista. Suurin osa työhön tai ammattiin liittyvästä koulutuksesta oli työnantajan maksamaa koulutusta eli henkilöstökoulutusta. Juuri tämä yhteistyö yritysten ja oppilaitosten välillä on varmasti se avainkysymys, josta löytyvät ne tiedot ja taidot, joita tulevat työpaikat ja yrittäjät tarvitsevat.

Arvoisa puhemies! Toivonkin, että ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulu ja tietenkäyttö myös perusopetus saavat edelleen keskusteluissaan sijan, jonka sivistysvaltio Suomi ansaitsee ja tarvitsee.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tässä illan aikana on ollut ed. Myllyniemen kanssa vähän sanakopua siitä, pitäisikö opposition olla parlamentissa poliittisessa päätöksenteossa opposition asemassa vai ei. Ed. Myllyniemi esitti näkemyksen, jota sellaisenaan arvostan kylläkin, totta kai, että sovinnollisuuden nimissä meidän pitäisi enemmän esimerkiksi budjetin käsittelyn yhteydessä puhaltaa täällä yhteen hiileen, eduskunnan olla sellainen yhteisen edun kerho, ja se on tietysti kauniisti ajateltu.

Herra puhemies! Kun tuossa keskustelussa ei silloin enää jaettu vastauspuheenvuoroja, haluan ed. Myllyniemen näkemyksiä kunnioittaen todeta, niin kuin aikaisemmin puheenvuorossani sanoin, että opposition tehtävä on parlamentarismissa arvostella ja kritisoida hallituksen toimia. Se on perustellusti sitä, ja niin se on kaikissa läntisen parlamentarismien maissa aivan sama asia, monissa muissa maissa vielä paljon tulikivenkatkuisempaa kuin meillä. Jos menään Israelin knesetiin tai Englannin parlamenttiin, niissä on aikamoinen vilskettä ajoittain asioista.

Ei se silti merkitse sitä, että emme yhteiskunnalle välttämättömissä asioissa pysty olemaan yksimielisiä. Aikanaan kun tehtiin päätös siitä, että eduskunta takaa Suomen pankkijärjestelmän, niin jos oikein muistan, täällä ihan silmä kosteana kaikki olimme painamassa samaa napia, taisi olla punainen väri, vai mikä se nyt sitten oli, sitä en muista. Kyllä me pystymme tietenkin tähänkin, mutta normaalioloissa ja parlamen-

taarisessa toiminnassa opposition tehtävä ei ole tukea hallituksen esityksiä. Tietenkin silloin, jos ne ovat selkeästi hyviä, niin miksei, mutta yleensä on arvosteluvollisuus.

Katsotaanpa, niin kuin olen aikaisemmin sanonut, mihin se johtaa, jos ei ole oppositiota, jos on poliittinen diktatuuri, vaikka parlamentarismin tyyppinen poliittinen diktatuuri. Venäjällä entisessä Neuvostoliitossa, Baltian maissa, monissa muissa, joissa ei ole oppositiota lainkaan, on yhden puolueen järjestelmä tai sitten oppositio on täysin olematon ja merkityksetön, jopa suu on tukittu pakkokeinoin. Mihin se on johtanut? Hirmuvaltaanhan se on johtanut, taloudelliseen katastrofiin, josta ei päästä millään.

Näin ollen meidän pitää edelleen pitää siitä kiinni, että opposition tehtävä on pitää hallitusryhmät hereillä eikä nukkumassa omaan onneensa. Näin me täällä Suomessa teemme. Mutta silloin kun on välttämätöntä, että olemme samaa pataa, niin totta kai silloin, kun on yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta kysymys.

Herra puhemies! Tämä oli tämä leikkelelautanen. Tässä oli nyt vain kolme erilaista vanhaa ateriaa.

Seuraavaksi otan poliisikysymyksen. Täällä on puhuttu siitä, että 400 poliisivakanssia lepää, toisin sanoen niitä ei täytetä. Se on aikamoinen määrä, kun meillä on noin 8 000—9 000 poliisivirkaa kaikkiaan, jos oikein muistan. Se on aika merkittävä pudotus työssä olevien poliisien osalta.

Aikaisemmin paikaltani totesin ja tietyllä tavalla minä ilkamoinkin tällä ajatuksella, että tänä päivänä poliisi alkaa olla jälleen pop, koska suomalainen poliisi on huippuluokkaa. Taso on parantunut merkittävästi siitä lähtien, kun minä lähdin poliisista. Nykyisin poliisin taso on aika tavalla hyvä. Se nähdään, kun kysytään, mikä on arvostetuin, kunnioitetuin instituutio suomalaisessa yhteiskunnassa. Nuoriso ja erityisesti nuoriso, mutta myös vanhempi väestö ensimmäisenä vastaa tänä päivänä, että se on poliisi.

Se johtuu myös siitä, kun ihmiset tietävät, että poliisi on heidän turvallisuutensa tae. Kun poliiseja on vähän ja ihmiset tietävät, että huippuluokan poliisi ponnistelee kaikin mahdollisin keinoin antaakseen vastauksen yhteiskunnan odotuksiin, niin poliisi on silloin myös arvostettu. Se on ihan hyvä asia. Mutta vaikka sanoin aikanaan sillä tavalla, että minä ilkamoin tällä asialla, niin en minä toki niin tee, koska ajattelen yhteiskuntamyönteisesti. Lähdän siitä, että poliiseja pitää olla riittävästi, jotta yhteiskunnassa pystytään

takaamaan kansalaisten turvallisuus ja yhteiskuntajärjestys.

Mutta sitten eräs asia, kun tämä hallitus on ottanut jälleen esille liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin tavallaan hajottamisen, liittäminen lääninpoliisiin. Tätä asiaahan käsiteltiin aikanaan joitakin vuosia sitten hallitusryhmissä, mutta silloin asia tyrmättiin täällä ja hallitus luopui siitä suunnitelmasta, että keskusrikospoliisi että liikkuva poliisi yhdistetään läänin alaisuuteen, paitsi että pääosastot ministeriössä ja keskusrikospoliisin pääosa Helsingissä jäävät valtakunnallisiksi yksiköiksi. Silloin täällä perustelusti todettiin, että se on täysin järjetön ja tyhmä ajatus ja toteutus. Nyt samaa asiaa ollaan yrittämässä jälleen uudelleen kuin vaiivikkaa vastuksesta huolimatta toteuttaa.

Katsotaan liikkuvaa poliisia. Suomessa on kasvava liikenne ja liikkuvan poliisin osa liikenteen valvonnassa ja liikenneturvallisuuden eteenpäinviemisessä on erinomaisen merkittävä, koska se pääasiassa tekee juuri liikennevalvontaa ammattitaitoisesti ja aktiivisesti. Nyt jos tällaisen poliisipulan aikana liikkuvan poliisin lääninosastot ja -toimistot siirretään lääninhallitusten ja lääninpoliisin alaisiksi, niin tällaisessa tapauksessa, koska poliiseista on pula, liikennevalvonta on vasta kahdeksannella sijalla. Sitä ennen on juoppojen kuljetuksetkin liikkuvan poliisin tehtävänä. Siitä tehdään tavallinen rivipoliisi. En nyt tarkoita arvostella, että liikkuva poliisi on joidenkin toisten yläpuolella oleva, mutta kenttäpoliisi, normaaliin poliisijärjestykseen. Silloin ei liikennettä valvota muuta kuin sattumanvaraisesti, jos nähdään, että joku ei enää tiellä tahdo pysyä, niin pysäytetään silloin, mutta mitään ruutiintarkastuksia niin ajoneuvon kuin kuljettajien kunnonkaan toteamiseksi ei tehdä ja liikenneturvallisuus Suomessa romahtaa muutaman vuoden kuluessa perusteellisesti. Kaikissa maissa on ollut olemassa liikkuvan poliisin tyyppinen liikennepoliisi, mutta Suomesta aiottaisiin nyt tämä poistaa.

Samalla tavalla aiotaan tehdä keskusrikospoliisille. Helsinkiin jää pääosasto, tai oikeastaan Vantaalle, joka hoitaa kansainvälisiä yhteyksiä ja tämän tyyppisiä toimia, mutta lääninosastot jäävät läänin alaisiksi, toisin sanoen suorittamaan normaalia rikostutkintaa. Tänä päivänä keskusrikospoliisi on siitä erinomaisessa asemassa oleva organisaatio, että jos tarvitaan laajaa kansallista tutkintaa, johon yhdistetään tutkintavoimia eri läänien aluetoimistoista, se tapahtuu Helsingin pääosastosta napin painalluksella.

Se alkaa toimia etukäteisjärjestelmän mukaisesti, muodostetaan minkälaisia yhteistoimintaryhmiä tahansa. Keskusrikospoliisihan on hallinnollisesti pääosaston alainen, mutta toiminnallisesti sekä lääninhallitusten että pääosaston alainen. Toisin sanoen tänäkin päivänä lääninhallituksilla ja poliisitarkastajilla on toiminnallisesti mahdollisuus määrätä, ja sitä kautta juuri jutut aluetoimistoille tulevatkin, harvoin ne tulevat pääosaston kautta.

Mutta jos tarvitaan nopeasti perustettavia valtakunnallisia tutkintaryhmiä, se tapahtuu nyt keskusrikospoliisin pääosaston määräyksestä nopeasti ja tehokkaasti ennalta suunniteltujen erilaisten kuvioiden mukaisesti. Mutta jos lääninhallitukset ja poliisitoimistot alkavat tällaisia tutkintaryhmiä perustaa, kyllä siinä on monenlaiset souvit, ennen kuin se ovat valmiit. Varkaat ja rikolliset ovat Caymansaarilla saakka, ennen kuin systeemi saadaan liikkeelle, mutta nykyisessä organisaatiomuodossa se tapahtuu nopeasti ja tehokkaasti. Keskusrikospoliisi on rikostutkinnallisesti hyvin koulutettu, laajan kokemuksen omaava erikoispoliisi, mutta jos organisaatio hajoitetaan, sitä keskusrikospoliisia, jonka te olette nähneet suorittavan mittavia ja merkittäviä tutkimuksia, ei enää ole olemassa, vaan tutkinta tapahtuu paikallisella tasolla ja se ei toimi organisatorisesti.

Tämän vuoksi pitäisi luopua ajatuksesta jälleen kerran, edes muutamaksi vuodeksi. Ne, jotka ovat eduskunnassa vuonna 2000 tai 2001, riitelevät sitten taas samasta asiasta, koska siitä näyttää tulevan muoti-ilmio.

Ihan lopuksi, herra puhemies, eräästä asiasta ed. Kuosmasen puheenvuoron johdosta. Edustaja Kuosmanen on erinomainen puhuja. Hänellä on mukavasti rehentelevä tyyli. Ei hän ole niin vaatimaton, herra puhemies, kuin minä olen täällä korokkeella. Hän rehenteli, mutta ei itsensä puolesta, vaan hallituksen puolesta, kuinka tämä nyt on saanut maan asiat melkein siihen kuntoon, että vuonna 97 maassa on työvoimapula jo, taikka 98, vähän siihen malliin.

Herra puhemies! Minä huomauttaisin ed. Kuosmaselle, jos hän jossain kuulee ääneni, että hänen täytyy ottaa kansalliset tilastot vuodelta 95, joista on aikaisemminkin keskusteltu ja selosteltu, ja katsoa, mikä oli eri mittareilla tutkittu maan tilanne silloin, katsoa korkotasoa, inflaatiota, kansantuotteen kasvua, kokonaistuotannon kasvua, vaihtotasetta ja työllisyyden kehitystä. Ne olivat kaikki vähintään yhtä hyviä kuin tänä päivänä, paitsi erällä alueilla muun muassa

kokonaistuotannon ja kansantuotteen kasvun osalta huomattavasti parempia kuin tänä päivänä. Ainoa, missä oli eroa, oli koroissa, mutta sen jälkeen korkotasoa on laskenut kansainvälisen kehityksen mukaisesti, osin Suomen Pankin tietynasteisten pakkotoimien perusteella.

Toisin sanoen ed. Kuosmaselle ja muillekin hallitusryhmien edustajille vastauksena, katsoo vilpittömästi ja rehellisesti mitä on tapahtunut 95 vuoden kevään jälkeen, jolloin Ahon hallitus lopetti. Ei yhtään mitään muuta kuin suuria puheita ja pieniä muutoksia kansainvälisissä AA-kerhoissa, että on AA plussaa ja AA miinusta. Kyllä se hyvä asia on, mutta minä katson, ettei se niin suuri ole, että sillä kannattaa asiaa noin niin kuin selälensä kaataa. Vielä tämä hallitus ei ole saanut aikaan yhtään mitään verrattuna siihen, miltä pohjalta se aikanaan Ahon hallituksen jäljiltä lähti. Mutta minä vilpittömästi toivon, herra puhemies, että näin tapahtuisi. Se on sitä yhteishenkeä meillä, vaikka ollaan oppositiossa, niin ilman muuta toivomme sitä, että alkaisi jotain näkyä. Mutta jos ei pian näy, niin tässähän alkaa kyllästyä ja tulla epätoivoiseksi.

Ed. L a h t e l a : Herra puhemies! Kun ed. Aittoniemi puhui poliisista, niin sinnehän sopii sitten ainakin 400 poliisia töihin, että kyllähän siellä työpaikkoja syntyisi siltä osin. Kun laetaan poliisit vielä tulosvastuuseen niin, että jokainen poliisi joutuu hankkimaan sakkoina nelinviisinkertaisen summan, mitä palkkaa saa, niin alkaa valtion kassakin korjaantua. Leikki leikkinä.

Kun koko illan olen kuunnellut puheita huoneessani ja täällä, niin monesti on vilahtanut ajatus, että nyt tarvitaan rakenteellisia muutoksia, koska on rakenteellinen työttömyys olemassa. Siihen on tullut eväitä niin, että pitää vakuutusmaksuja alentaa prosentilla pk-yrityksiltä — mitä sillä vaikutetaan työllisyyteen, on hyvä kysyä — työttömyyskassan, keskuskassan rahastoivaa osuutta pienentää ja leikata alv:tä palvelualoilta. Tämä koskee lähinnä kaikkia kotimarkkinayrityksiä. Sillä puolen tietysti, kun ajatellaan, mitä me tarvitsemme hirveän paljon, tehdäänkö joulukuusen latvatähtiä, rappurallia vai mitä, niin se ei johda isommalti sillä tavalla mihinkään, vaan meidän pitäisi päästä siihen, miten me saamme ulos tuotteita, semmoisia tuotteita, jotka ovat uusia. Siihen tarvitaan tuotekehittäjiä, jota onkin jo sisällä täällä paketissa. Samaten, miten hyödynnetään meidän erityisolosuhteet luonnon puhtauden osalta. Perinteinen elin-

tarvikkeiden vienti ei enää vedä, vaan niitä pitää jalostaa semmoiseen muotoon, jossa on terveyttä edistäviä vaikutuksia, ja sitä kautta löytää uusia innovaatioita ihan kokonaan. Emme me kotimarkkina-pk-yritysjuutuilla tätä systeemiä pelasta, jos toisillemme paitoja pestään tai plankataan kenkiä tai jotain kamaa tehdään toisillemme, vaan meidän pitää saada ulkopuolelta se raha tähän yhteiskuntaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy talousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

P ä ä l u o k k a 21

Yleiskeskustelua ei synny.

P ä ä t ö k s e t :

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 22

Yleiskeskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Käsitelin pääluokkaa 22 koskien eduskuntaa jo aikaisemmin päivällä puheenvuorossani ja nimenomaan näiden sihteeriköiden osalta, joita varten on määräraha. Itse sanoin, etten sellaista tarvitse, mutta se on sitten eri asia. En poliittisesti vastusta sitä, etteikö tällaisia eduskuntaan pitäisi ottaa. Kysymys on siitä, että myös työllistetään ehkä nuoria ihmisiä tällä systeemillä. Eri asia on, käykö tällainen järjestelmä, jossa on neljää, viittä tai kuutta kansanedustajaa kohti yksi työntekijä. Hänen työpanoksensa jakaminen kaikkien näiden kansanedustajien kesken saattaa olla vaikeata, mutta se on toinen murhe.

Jos tällaiseen järjestelmään mennään, on vielä eräs asia, johon haluan kiinnittää huomiota. Sekään ei minulle henkilökohtaisesti paljon merkitse, mutta mielenkiintoista on nähdä, kuinka paljon poliittisilla sukulaisuuksilla on vaikutuksia, kun näitä työntekijöitä tänne valitaan. Kyllä se on vähän samanlaista kuin Valtionrautateillä aikanaan, että isän pojan siskon veljen morsiamet ovat siellä kaikki töissä eli poliittisilla suhteilla ja sukulaisuusteilla valittuja. Varmasti, kun näitä

sihteereitä valitaan eduskuntaankin, kyllä jokainen heistä valitaan jonkinlaisella suurten poliittisten herrojen suosituksella ja sukulaisuussuhteilla. Näin arvelen.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Kiinnitän huomiota siihen, että valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä käy ilmi, ettei valiokunta eikä näin muodoin siis eduskuntakaan hyväksy ed. Puiaston nimellä jätettyä aloitetta edustajanpalkkiolain muuttamiseksi siten, että eduskunnan varapuhemiehet olisivat saaneet kulukorvauksen samalla tavalla kuin eduskunnan puhemieskin saa.

Minusta tämä on sellainen asia, joka kohtuusyistä ja monilla muillakin perusteilla olisi pitänyt voida eduskunnassa hyväksyä. Harmittelen yksittäisenä valiokunnan ulkopuolisena edustajana sitä, että tällaista muutosta ei ole aikaansaatua.

Toivottavasti eduskunta jossakin muussa vaiheessa seuraavaa talousarviota käsitellessään tällaisen muutoksen tekee. Kaikki kansanedustajat tietävät varmasti, että myös eduskunnan varapuhemiehillä on sellaisia menoja, joita eduskunnan puhemiehelläkin on ja joitten kattamiseksi tällainen kulukorvaus on olemassa, eikä ole mitään järkisyitä siihen, että edelleen jatketaan sitä tilannetta, jossa vain eduskunnan varsinainen puhemies tällaisen kulukorvauksen tulee saamaan.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Toistan ensinnäkin, että ed. Alaranta on tuossa asiassa aivan oikeassa. Valitettavasti taisi olla kokoomuksen suunnalta, mistä tämä tekninen parannus estettiin.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on perusteltua, että avataan kansanedustajan avustajajärjestelmä tässä talousarviossa. Tämä on tavallaan alku sille, että voitaisiin Suomessakin ennen pitkää päästä siihen järjestelmään, että kansanedustajalla voisi olla täysipäiväinen avustaja.

Ongelmaksihan tässä lyhyellä tähtäimellä ehkä muodostuu se, mistä löydämme työtilan näille avustajille, jos ajatellaan, että he olisivat täällä eduskunnassa ainakin osittain käytettävissä, niin kuin heidän pitäisi olla. Eli tämä on myös sellainen kysymys, joka pitää sitten, kun järjestelmä lähtee liikkeelle, hoitaa.

Yhdyn siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi, että näiden edustajien avustajien valintakysymys on tärkeä, ja pitää lähteä siitä, että kiinnitetään huomiota pätevyyteen ja toisaalta myös jonkinlaiseen koulutukseen. Koulutuksen näkökulma tässä voisi olla mukana, että valtio-opin opiskelijat

voisivat tätä kautta päästä sisään valtiolliseen järjestelmään ja sillä tavalla ikään kuin oppisopimusteitse miltei voitaisiin viedä tätä asiaa eteenpäin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Minäkin tähän avustajakysymykseen heitän oman kommenttini. Ilmeisesti täällä monet kansanedustajat ovat lähtöisin semmoisesta ympäristöstä, että siellä on ollut sihteeriköt käytössä eivätkä he ole oppineet työskentelemään itse niin vahvasti. Minä en ole koskaan sihteerikköä tarvinnut. Minusta ajatus tuntuu aika hassulta. Siinä pääsee tietysti kansanedustaja, kun delegoi hyvästi, sillä että sihteerikkö tekeekin hommat ja kansanedustaja voi juhliä; kun on hyvä sihteerä, niin se lobbaa jutut. Ei kansanedustajalla tarvitse taitoja ollakaan, kun sihteerä kirjoittaa puheet ja tekee lehtijutut ja kansanedustaja vain edustaa sitten. (Ed. Elo: Ei ehdi niin paljon kirjoittaa kuin te puhutte!) Mutta tämä on yksi näköala. Jos sattuu hyvä sihteerä, niin se voi huonosta kansanedustajasta tehdä sitten kansanedustajan.

Ed. A u l a : Puhemies! Ed. Alaranta kiinnitti mielestäni huomiota aivan oikeaan asiaan eli varapuhemiesten kulukorvauksien puuttumiseen budjetista. Tässähän kävi niin, että hallituspuolueiden keskinäiset arvovaltakysymykset tulivat esteeksi ed. Puiston aloitteen toteuttamiselle. Ed. Sasi ilmoitti valtiovarainvaliokunnan kokouksessa, ettei tällaista asiaa voida viedä yksittäisen edustajan aloitteen perusteella läpi, vaan siitä tulisi hallituspuolueiden ryhmäpuheenjohtajien laatia uusi aloite ensi vuoden alussa. Mielestäni tämä oli aika omituinen menettely. Olisi ollut aivan paikallaan, että ed. Puiston aloitteen perusteella tämä vaatimaton määräraha olisi budjettiin lisätty. Jäämme nyt odottamaan sitten tätä ryhmäpuheenjohtajien aloitetta.

Minusta on hyvä, että tällä budjetilla saadaan alku kansanedustajien avustajajärjestelmälle. Mielestäni kansanedustajat tarvitsevat teknistä apua niin, että he voivat sitten keskittyä itse olennaisiin asioihin.

Eduskunnan hallintojohtaja on useammankin kerran julkisuudessa arvioinut, että nämä avustajat tulisivat lähinnä maakuntiin edustajia avustamaan. En usko, että menettely tulee olemaan tämä. Oma arvioni on, että useimmat edustajat kyllä haluavat sihteerin tänne eduskuntaan. Siinä suhteessa ed. Ala-Nissilä kiinnitti huomiota oikeaan asiaan, että olen varma siitä, että pitemmän päälle tulee tarve siihen, että näille sihteeireil-

le ja teknisille avustajille tulee saada tänne eduskuntaan työtilat ja muut tarvittavat, puhelimet ja atk-päätteet. Mielestäni tulevissa talousarvioissa eduskunnan tulisi kiinnittää tähän asiaan huomiota.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ei tarvitse olla kovin korkea valtion virkamies, niin jo on valtion puolesta sihteerä olemassa, ja se on mielestäni aivan oikein. Samalla lailla kansanedustaja tarvitsee myös teknistä apua ja sihteerä ja se on mielestäni on aivan oikein.

Mitä tulee ed. Alarannan esille ottamaan asiaan varapuhemiesten kulukorvauksista, niin tämä asianhan tuli edustaja-aloitteen johdosta jaostoon viime hetkellä ennen kuin mietintö oli juuri valmistumassa. Tämä asia tuli niin yllättäen jaostoon, ettei siitä ollut ennakolta sovittu eikä sitä ollut valmisteltu. Niinpä siellä yksimielisesti sovittiin, että asiaan palataan ensi vuoden puolella. Itse en ollut sen jaoston jäsen, mutta olen kuullut nämä terveiset. Itse olisin sen voinut jo siellä hyväksyä, mutta näin se nyt kävi menettelytapojen takia.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Tämä sihteeriasia on todellakin aivan oikein. Tuntee itsensä vähän hölmöksi lentokoneessa, kun liimaa postimerkkiä kirjekuoreen, ehkä väärä paikka sinänsä. Tällaisia tehtäviä olisi vaikka kuinka paljon ja paljon tärkeämpiä tehtäviä, mitä sihteerä voisi tehdä. En usko myöskään sitä, että se voi tapahtua sillä tavalla ainakaan alkuvaiheessa, että sihteerä palkkattaisiin tuonne maakuntaan. Kenet siellä sitten palkkaat vapaehtoistyötä tekemään, kun ne muut kysyisivät, miksi minä teen töitä, kun toiselle maksetaan palkkaa? Sekin selvästi ajaa siihen, että tehtävä tulee olla täällä Helsingissä, sen vuoksi työntilojen pitäisi olla sen mukaiset.

Mitä tulee puhemiesten kulukorvaukseen, niin tänä vähäisenä aikana, mitä täällä olen ollut, olen huomannut, että kun korokekin on noin korkea, niin pitäisi kiinnittää suorastaan puhemiehen palkkaukseen jo huomiota. En minä voi ymmärtää, miksi esimerkiksi ministeri voi saada parempaa palkkaa kuin puhemies ja varapuhemiehet. Kyllä kokonaisuudessaan pitää kiinnittää tähän asiaan huomiota.

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti en pidä minään arvovaltakysymyksenä sitä, että kansanedustajat saavat avustajan käyttöönsä. Pidän sitä enemmän käytännön kysymykse-

nä. Olen oikeastaan pitkään ihmetellyt sitä, että kansanedustajat ovat tyytyneet tämän laatuiseen käytäntöön, joka meillä tällä hetkellä on. Kansanedustajan keskeinen tehtävähän on tiedon hankinta, pysyä ajan tasalla siitä, mitä maassa tapahtuu, ja myöskin sitä kautta, tiedon ja osaamisen kautta pyrkiä vaikuttamaan maan poliittiseen kehitykseen. Ei se, että me käytämme aikaamme tällaiseen monta kertaa aivan toisarvoiseen tehtävään, niin kuin näin joulua ennen joulukorttien kirjoittamiseen ja postimerkkien nuolemiseen, voi olla kansanedustajan tehtävä.

Minä korostan vielä nimenomaan osaamiseen, tietotaidon hankkimiseen liittyvää asiaa. Monethan arvioivat tänä päivänä, että valta on siirtynyt entistä enemmän asiantuntijoille, ja mitä vähemmän meille kansanedustajille jää aikaa tiedon hankkimiseen, sitä enemmän asiantuntijatkäyttävät valtaa käytännössä. Sen takia pidän erittäin perusteltuna sitä käytäntöä, joka nyt otetaan käyttöön. Toivon, että mahdollisimman nopeasti voitaisiin edetä siihen, että kansanedustajalla olisi tosiaan avustaja käytettävissään.

Se, sijoittuuko avustaja tänne Helsinkiin tai maakuntaan, jääköön sitten kansanedustajan henkilökohtaisesti ratkaistavaksi. Ehkä me kansanedustajat olemme joskus eri tilanteessa tässä suhteessa, mutta pidän erittäin perusteltuna tätä nykyistä käytäntöä.

Vielä vertailun vuoksi voin todeta, että esimerkiksi Ranskassa jokaisella kansanedustajalla on neljä avustajaa käytössään. Totta kai Ranska on isompi maa, mutta samanaikaisesti kansanedustajat ovat usein myöskin pormestareita omissa kaupungeissaan, ja heille jää aikaa tosiaan tehtävien hoitamiseen. Suomessa me kansanedustajat emme ole pormestareita (Eduskunnasta: Porin pormestari!) — emmekä edes Porin pormestareita — joten tässä suhteessa me emme ole kilpailemassa meidän kaupunginjohtajiemme kanssa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! En suinkaan vastusta tätä järjestelmää, vaikka nikkottelin tosi pahasti, kun ed. Tiurin aloite aikoi- naan täällä hyväksyttiin. Kymmenen vuotta sitten suurin piirtein, kun tänne jouduin, minulla oli siviilihommassani neljä sihteeriksi luokiteltavissa olevaa avustavaa henkilöä. Kun siirryin tänne, määrä putosi nollaan, eikä se ollut huono asia ollenkaan. Se palautti siihen normaaliin arkipäivän työhön, mitä muutkin tekevät. Kysymys vain oli siitä, että päivää vähän pidennettiin kummastakin päästä, ja sellaisena se on pysynyt tähän päivään saakka.

Kun ottaa huomioon sen, mitä täällä on perusteluina juuri kuultu, esimerkiksi ed. Elon puheenvuoro, niin minusta tuntuu, että ed. Elo ei osaa käyttää tätä järjestelmää hyväkseen. Meillä on erinomainen tietopalvelu täällä, ei mitään muuta kuin pistää vain paperille toivomukset ja tiedot up to date saa siitä haltuunsa hetkessä jnp.

Ed. Lahtelan äskeisen puheenvuoron kuultuani ymmärrän erittäin paljon tämänkin vuoden tapahtumista.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Anteeksi, että toisen kerran häiritsen tässä samassa asiassa, mutta tärkein jäi sanomatta. Sihteerin tietenkin pitää olla pätevä, ammattiinsa pätevä. Mutta sitä minä en oikein lähtökohtaisesti voi ymmärtää, miksei se voi olla lähisukulainen. Mitä pahaa on siinä lähisukulaisessa, joka on pätevä tähän tehtävään? Tämmöisellä henkilölähän olisi huomattavasti sellaisia etuja ja avuja, joita joku muu sihteeri ei koskaan tule oppimaan. En tarkoita, että itse käyttäisin tätä tällä tavalla hyväksi, vaikka olisi minullakin semmoinen poika tähän tehtävään. Esimerkiksi kun ed. Paasiolla oli europarlamentissa tytär siinä, sitä ei kukaan paheksunut millään, mutta tuntuu vähän siltä, että eri puolueiden sisällä sallitaan tämä asia, mutta ei muille. Ei lähtökohtaisesti voi tällä tavalla ajatella, että lähisukulainen olisi kaikista huonoin sihteeri. Se on aika eriskummallista ajattelua.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minä en ota sihteerinä. Se johtuu siitä, että minä olen miettinyt, mitä minä hänellä teettäisin. Kun ei oikein itsellekään ole riittävästi töitä, mitä minä tekisin sillä sihteerillä? Jos ajatellaan, että otetaan joku postimerkkien liimailija, kyllä asetetaan sihteerille kovia vaatimuksia tässä talossa. Kyllä minä luulen, että suurin osa kansanedustajista ei itseskään tiedä, mitä sihteerillä teettäisi. Mutta sihteeri täytyy saada, kun se on hieno asia. Aivan niin kuin ed. Pulliainen totesi, tässä talossa pelaa palvelu erinomaisesti. On tietopalvelut, on kaikki kansliat. Ei ole koskaan ollut mitään vaikeuksia saada jotakin tietoa kirjallisenä, minkä haluaa. Sen jälkeen se täytyy itse jalostaa, ja siinä on tällaisella sihteerillä hyvin vähän tekemistä.

Mutta niin kuin sanottu, minä korostan, ettei aina tule vääriä käsityksiä, että minä en vastusta tätä asiaa sen takia, että siinä työllistetään tietty määrä ihmisiä. Jos jotkut katsovat, että on jotta-

kin työtä annettavissa, se on tietysti jokaisen oma asia. Mutta minä en löydä mitään järjestystä, muuta kuin se postimerkin liimaaja nyt saattaisi olla. Mutta sellaista on aika halventavaa kyllä kutsua sihteeriksi ja sitten pistää postimerkin liimaajaksi. Se on vähän ristiriita tässä asiassa.

Ed. E l o : Herra puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoro tekee minut entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että kysymys ei ole mistään arvovalta-asiasta, vaan kysymys on todella käytännön tarpeista.

Ed. Pulliainen esimerkiksi toteaa, että mahdollisesti en osaa käyttää hyväkseni näitä järjestelyjä. Kysymys on ihmisen ajasta. Minä esimerkiksi käytän päivittäin sanomalehtien lukemiseen noin 1,5—2 tuntia. Mielestäni on aivan oleellista lukea Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Demari ja paikalliset lehdet. Se vaatii minulta 1,5—2 tuntia aikaa. Kysymys on vain siitä, että tämän eduskuntatyön ohella meillä ei kerta kaikkiaan ole niin paljon aikaa kuin tiedon hankkiminen vaatisi. Minä en tiedä, kuinka paljon te annatte arvoa tiedolle. Ed. Aittoniemi hankkii sen täällä istunnossa. Esimerkiksi kun minä ja ed. Pulliainen puhumme, ed. Aittoniemi oppii koko ajan siitä. (Naurua)

Herra puhemies! Tämän lisäksi muistan erään toimittajan kirjoituksen, jonka me kaikki tunnemme. Tämä toimittaja ihmetteli, minkä takia esimerkiksi sellaiset lehdet kuin Der Spiegel, Le Monde ja Financial Times ovat jatkuvasti koskemattomina eduskunnan kirjastossa. Minusta toimittaja oli ihan oikeassa. Kansanedustajien olisi hyvä lukea myöskin Le Monde, Der Spiegelä ja Financial Timesia oppiakseen vähän sitä, mitä tapahtuu päivittäin Euroopassa. Ed. Aittoniemi, suosittelen, jos ei muuten niin kielten opiskelua lisäksi vielä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätökset:

Luku 01 Kansanedustajat, luku 02 Eduskunnan kanslia, luku 09 Valtiontilintarkastajat, luku 14 Eduskunnan oikeusasiamies, luku 30 Eduskunnan kirjasto ja luku 99 Eduskunnan muut menot sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 2 3

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Valtioneuvosto, luku 02 Valtioneuvoston kanslia, luku 03 Oikeuskanslerinvirasto, luku 25 Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot, luku 27 Poliittisen toiminnan avustaminen ja luku 99 Valtioneuvoston muut menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 2 4

Yleiskeskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Pakolaismenojen laskemisessa kehitys yhteistyömenoina Suomessa on noudatettu käytäntöä, joka ei vastaa Oecd:n ns. ODA-kriteeriä, kuten valiokunnan mietinnössäkkin on todettu. Talousarvion laadintavaiheessa on pakolaismenot ylibudjetoitu ja samalla on keinotekoisesti nostettu kehitys yhteistyön laskennallista bruttokansantuoteosuutta. Saman vuoden tulosta määriteltäessä on sitten pakolaismenot jouduttu laskemaan noudattaen tiukasti ODA-kriteereitä, jolloin kehitystyön todellista bruttokansantuoteosuutta on taas jouduttu vastaavasti pudottamaan. Näin ollen ylibudjetointi, toteutumatta jäävä osa pakolaismenoissa on vähentänyt samalla todellisia kehitys yhteistyöhön käytettäviä varoja.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on tämä asia todettu, mutta valiokunnan enemmistö ei ollut valmis kirjaamaan asiaa hallitusta velvoittavaan muotoon, niin että hallitus olisi velvoitettu korjaamaan tämän pakolaismenojen laskennassa käytetyn kyseenalaisen menettelytavan. Tätähän on kyllä käytetty myös edellisen hallituksen aikana, sikäli keskustan omatkaan jauhot eivät ole puhtaat, mutta toivomme, että tämä asia vihdoinkin korjattaisiin. Siksi tulemme ulkoasiainministeriön hallinnonalan yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan, että perusteluihin lisättäisiin lausuma, jossa edellytetään, että jatkossa pakolaismenojen laskemisessa kehitys yhteistyömenoina ODA-kriteereitä noudatetaan jo budjetointivaiheessa ja mitoitetaan pakolaiskustannusten kehitys yhteistyöksi laskettava osuus todellisten kulujen mukaiseksi.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Hallintouudistuksen yhteydessä perusteltiin aluehallinnon vähentämistä ja rationalisointia muun muassa sillä, että nykyaikana kulkuyhteydet ovat parantuneet ja tietoliikenne yhteydet ovat

kehittyneet. Näin ollen ei enää vaadita esimerkiksi sen kaltaista lääninhallintoverkkoa kuin aikaisemmin.

Suomella on lukuisa määrä ulkomaanedustustoja ympäri maapallon. Laaja verkko on varmasti ollut paikallaan. Se on kuitenkin kallis ylläpitää. Kehitys on kuitenkin lähentänyt maita ja mantereita, kuten äsken voitiin todeta. Olisi mielenkiintoista tietää, missä määrin ulkoasiainministeriössä tilannetta on pidetty niin vakaana, että ei ole pohdittu mahdollisuutta nykyaikana tulla toimeen vähemmällä vakinaisilla edustustoilla. Retorisesti voisi kysyä, saattaisiko hallintoministeri Backmanilla olla töitä.

Ed. Elo: Herra puhemies! Valitettavasti kehitys yhteistyöministeri Haavisto ei ole paikalla. Minulla on eräs asia, joka oikeastaan sekä yleisellä tasolla että ihan yksityiskohtanakin on varsin mielenkiintoinen. Se koskee suomalaisen työn osuutta kehitys yhteistyöhankkeissa.

Minulla on tällainen ihan konkreettinen hanke, joka on näinä päivinä ratkaisussa. Se koskee sitä, että Suomi kehitys apuna lahjoittaa Nepaliin 100 kilometrin mittaisen voimajohtolinjan. Viime maanantaina, siis 16. päivänä, on tarjouskilpailu päätetty. Imatran Voima on saanut sen tarjouksen, mutta hankinnat, materiaalit, suoritetaan pelkästään ulkomailta. Kuitenkin olisi ollut myös kotimaisia hankintoja tarjolla. Esimerkiksi siihen liittyvät voimajohtopylväät olisi voitu hankkia Suomesta. Niitä on 300 kappaletta, joihin olisi käytetty 2 000 tonnia terästä. Nyt tämän päätöksen mukaan Imatran Voima tulee hankkimaan nämä ulkomailta. Minun mielestäni tämä on kysymys, joka Suomessa pitäisi nostaa poliittisella tasolla esille. (Keskustan ryhmästä: Oliko kilpailu?) — Kyllä oli kilpailtu, mutta on ihan selvä asia, ettei edes Imatran Voima olisi saanut tätä tarjousta, jos se olisi ollut vapaa kansainvälinen kilpailu. Mutta IVO sai tämän. Sen jälkeen ei käytetty kotimaisia muita hankkijoita, vaan IVO sai päättää, että käytetään halvempia hankkijoita.

Mielestäni tämä edellyttäisi poliittisen tason ratkaisua ja työllisyysnäkökohtien huomioon ottamista silloin, kun Suomi antaa kehitys apua ulkomaille, niin kuin tässä tapauksessa Nepaliin annetaan tällainen noin 50 miljoonan markan kehitys apu. Kyllä meidän käsittääksemme, jotka olemme tätä asiaa selvittäneet, on kysymys 25—30 ihmistyövuodesta. Kyllä se tässä tilanteessa Suomen olisi kannattanut käyttää hyväkseen. Esimerkiksi Ruotsissa tätä käytetään aivan sään-

nöllisesti. Ruotsalaiset asettavat aina kotimaisen työn ensimmäiseksi ehdoksi.

Nyt ei valitettavasti kehitys yhteistyöministeri ole paikalla emmekä saa vastausta tähän kysymykseen.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Ed. Aula otti jo pakolaismenojen laskemisasian esille. Tämä on Suomelta epärehellistä menettelyä, että budjettia tehtäessä pakolaismenoja enemmän kuin on hyväksyttävissä lasketaan kehitys yhteistyömenoiksi. Niin kuin todettiin, edellinen hallitus tätä syntii myös on tehnyt. Se vaikuttaa noin 0,01 prosenttia Suomen kehitys yhteistyöta-voitteeseen. Elikkä kun täällä on nyt 0,36 tai 0,35, vähän eri lähteissä eri luku, niin se tietäisi siihen 0,01 prosentin alentamista.

Minusta tästä aiheutuu turha kritiikki Suomessa kansalaisjärjestöjen toimesta, ja se ei niin paljon Suomen mainetta korjaa, että se laskenta-peruste kyllä pitäisi meidän muuttaa oikeaksi, varsinkin kun tilinpäätöstä tehtäessä kuitenkin laskumenetelmänä käytetään Oecd:n ODA-kriteerejä. Tulemme esittämään siitä yksityiskohtaisessa käsittelyssä ponnien.

Sinänsä kehitys yhteistyöstä olisi kyllä paljonkin keskusteltavaa. Niin paljon tästä ja tämän tavoitteen laskemisesta keskusteltiin edellisen hallituksen aikana. On tietysti kohtalaisen myönteistä, että edes tämä pudotus on nyt saatu laskemaan, mutta vielä tälle vuodellekin prosenttiosuus laski. Siihen nähden voi panna kyseenalaiseksi sen viime eduskuntakauden kovankin hyökkäyksen, jota silloin oppositiossa olleet poliittiset puolueet ja eduskuntaryhmät silloista hallitusta vastaan nostivat.

Ed. Pyköläinen: Arvoisa herra puhemies! Olen samaa mieltä kuin edustajat Aula ja Kemppainen siitä, että nyt olisi aika vihdoinkin vihdoin korjata Suomen vääristymä pakolaismenojen kirjaamisessa ja laskemisessa. En ole kuullut minkään näköistä järjestä perustetta siihen, minkä takia tästä ponnesta ns. pelisäännöissä tai neuvotteluissa poistettiin se jaoston yhteinen kanta, joka oli alkuun budjetin mietinnössä, että tämä asia korjattaisiin nyt tässä budjetissa. Sen takia toivon todella lämpimästi, että niin kaikki hallituspuolueiden jäsenet kuin myös koko sali yksityiskohtaisessa käsittelyssä sitten esityksen pohjalta äänestäisivät sen puolesta, että tämä ponsi astuisi voimaan.

Haluaisin ed. Elolle sanoa, että on erittäin vaikeata esimerkiksi IVO-tilanteessa, kun lähde-

tään vapaan kilpailun pohjalta, asettaa joitain tällaisia ehtoja. Olen teoriassa samaa mieltä, että on tärkeätä työllistää suomalaisiakin työntekijöitä, mutta yhtä tärkeää on tietysti myös mieltä sitä, ja se on yksi kysymys, mikä on noussut esiin, että ns. kehitysmaista itsestään tai niiden lähitöillä olevista maista pyrittäisiin myös suorittamaan hankintoja, jolloin työllistetään ihmisiä siellä. Minusta siinä on aikamoinen ristiriita enkä tiedä, onko moraalisesti oikein, että asemtamme työllisysehtoja tänne, jos me samanlaisesti emme nosta hyvin voimakkaasti esiin esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksiä tai demokratian kehittymistä kehitysmaissa tai meidän aseviennissämme tai muissa vastaavissa. Silloin täytyisi lähteä kokonaisvaltaisesti katsomaan näitä asioita.

Ed. S a a r n i o : Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron tukekseni myös ed. Aulan puheenvuoroa, jota myös ed. Kemppainen ja ed. Pykäläinen kannattivat, ja toivon, että se todella tulisi huomenna huomioituksi yksityiskohtaisessa käsitelyssä.

Ed. Elon esittämään problematiikkaan toteaisin sen, että luulen, että me olemme kaikki samaa mieltä, että tällaisessa hankkeessa pitäisi kansallisen näkökulman olla erittäin voimakkaasti esillä. Siinä mielessä olisi tietysti hyvin tärkeätä luoda yleiset ja yhteiset puitteet sille, miten tämän kaltaisia kehitys yhteistyöprojekteja voidaan toteuttaa.

Tämäkin näkökulma, jonka ed. Pykäläinen toi esiin, tietysti liittyy tähän asiaan, mutta toisaalta toteaisin sen, että tällainen IVO:n projekti on tietty kokonaisuus, jossa pitäisi kansalliset näkökohdat pystyä huomioimaan täysimääräisellä tavalla.

Ed. E l o : Herra puhemies! Me olemme varmaan kaikki kansanedustajat samaa mieltä siitä, että tämä on erittäin vaikea ratkaista, pitäisikö nyt käyttää pelkästään kehitysmaita tai kehitysmaita lähellä olevia maita kyseisten hankkeitten toteuttamiseen, koska ilmeisesti se saataisi olla jopa taloudellisin vaihtoehto. Mutta IVO-hankkeessa korostan vielä moittimatta nyt Imatran Voimaa mitenkään erityisesti sitä, että voimajohdon rakentamisessa todennäköinen voittaja olisi ollut esimerkiksi intialainen tai kiinalainen tarjoaja, jotka rakentavat tällä alueella, eikä Imatran Voima. Kyllähän tämä pitäisi katsoa sitten vähän laajemminkin ei pelkästään IVO:n näkökulmasta, joka on suuri suomalai-

nen valtionyhtiö, vaan katsoa myös pk-yrittäjien toimesta. Tämä on erittäin monimutkainen, eikä tässä varmaan mitään lopullista totuutta ole olemassa, mutta niin kuin sanottu, tämä on kuitenkin poliittisen tason ratkaisu. Sitä eivät virkamiehet kehitys yhteistyöosastolla pysty ratkaisemaan ilman, että tulee selvää poliittista osoitusta.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Tähän pääluokkaan kuuluu lähialue yhteistyö, ja on hyvä, että siinä on nyt keskitetty valtaa tai hallinnointia, kun se on ulkoasiainministeriön alaisuudessa. Minä korostaisin sitä ajatusta, että kuitenkin erikoisosaamisen pitää tulla sieltä kyseisten ministeriöiden osalta, mitä siellä tapahtuukin.

Mutta tässä koko hommassa nyt sitten isommaksi muodostuu se ajatus, miten sitten rajan yli tapahtuvat toiminnot voivat jatkossa toimia, koska siellä on Venäjän toimesta suunniteltu kaiken näköisiä maksuja. Koko siihen ongelmatiikkaan toivoisi sen tyyppistä menettelyä, että siihen enemmän paneuduttaisiin eli pyrittäisiin nyt hakemaan Suomesta sellaisia hyviä henkilöitä, joilla on asiantuntemusta. Jotenkin tuntuu, kun meidän ministerimme menevät sinne, että heillä ei varmasti ole syvällisintä, ainakaan tämän hetken ministereillä, kokemusta Venäjän oloista ja kulttuurista sillä tavalla. Niin kuin nähtiin tietysti kukaan ei helppoja ratkaisuja saa, mutta pitäisi panostaa enemmän siihen, että kynnykset poistuisivat. Uskon niin kuitenkin, että venäläistenkin taholta se on tarkoituksenmukaista ja asianmukaisin neuvotteluin päästään varmasti sellaiseen lopputulokseen, että se hyödyttää molempia osapuolia. Jos tulee iso kynnys eteen, saattaa olla, että yhteistyö tulee kangertelemaan jatkossa.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ed. Lahtela otti lähialue yhteistyön esille, ja siinä todella on tapahtumassa järjestelmämuutos, joka oli varmasti tarpeellinen. Nyt on perustettu ministeriyöryhmä tätä hoitamaan ja asioiden hoito keskitetään ulkoasiainministeriöön. Tavoite on sinällään hyvä, mutta tässä on jo pikkuisen huonojakin esimerkkejä, miten on käymässä. Nimitäin kun esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö oli tekemässä Inkerin hankkeita inkeriläisten asuma-alueelle ja heillä oli jo valmiit suunnitelmat ja lähes sitoutuminen tehtävään, eipäs se sitten ulkoasiainministeriön hankkeessa mennytkään läpi. Samanlaisia terveisiä on kuultu myös ympäristöhankkeiden kohdalta, ettei tällainen

joustava käytäntö sittenkään aina joka tapauksessa paranisi.

Samoin on turvattava jatkossa maakunnallisten liittojen mahdollisuus toteuttaa välitöntä lähialueyhteistyötä rajan yli. Nimittäin tässä on pieni vaara, että koska lähialueyhteistyön ministerivaliokunta käsittelee koko Kie-avustusohjelmaa Balatonilta Barentsiin asti, tässä on niin erimittaisia asioita ja erityyppisiä ja erikokoisia hankkeita, että ne saattavat, jos tähän tulee liian kova byrokratia, myös osittain vaikeutua.

Ed. **K u o s m a n e n**: Arvoisa herra puhemies! Olisin juuri samaan asiaan puuttunut kuin ed. Kemppainen lähialueyhteistyöstä. Nythän on niin, että ulkoasiainministeriö on perustanut neljä lähialueyryhmää, joihin ei ole otettu yhtään läänien tai maakuntien edustusta. Ainakin me Kymenlaakson liitossa erittäin paljon yritimme, että me saisimme edustuksen tähän, mutta ministeri Norrback ilmoitti, että tällaista mahdollisuutta ei ole, että ministeri keskitetysti hoitaa nämä asiat. Meidän täällä salissa pitää tehdä tähänkin asiaan muutos. Maakuntien ja läänien äänen pitää kuulua, koska me olemme tehneet nyt jo kolme vuotta hyvää lähialueyhteistyötä virallisesti Venäjän suuntaan. Samoilla linjoilla olen kuin edustajat Kemppainen ja Lahtela tässä asiassa.

Ed. **V ä i s t ö**: Arvoisa puhemies! Lähialueyhteistyöstä erityisesti itäisissä maakunnissa on kokemusta. Minusta siellä on myös, kuten aiemmin on todettu, asiantuntemusta. Tärkeää on mielestäni se, että aluetason rooli, maakuntien rooli selkeytettäisiin ja toisaalta kyettäisiin maakunnissa löytämään yhteistyö niin, että nämä

hankkeet todella olisivat kohtuullisen mittaisia ja että anti vastaisi myös vastaanottajatahon kannalta sitä, mitä siltä halutaan.

Pulmaksi näyttää muodostuvan se, kun nyt Interreg-rahoitustakin ollaan saamassa ohjelmien toteuttamiseen, miten omarahoitusosuiden saamme hoidettua. Tässä tuli ihan äskettäin esiin se, että meidän pitäisi maakuntien liittojen käytössä olevan määrärahan käyttötarkoitusta kyetä muuttamaan niin, että sitä määrärahaa voitaisiin käyttää myös Interreg-ohjelmien toteutuksessa omarahoitusosuuksena. Tämä tieto valitettavasti tuli minullekin liian myöhään, joten kun olin ed. Kemppaiseenkin yhteydessä tästä, niin tämä asia oli ehditty valtiovarainvaliokunnassa jo käsitellä. Mutta siihen nyt pitäisi kyetä meidän eduskunnassa kiinnittämään huomiota, että saataisiin käyttöön ne rahat, joita EU:n taholta ollaan vihdoin saamassa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Asian käsittely keskeytetään.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 10.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 18 päivänä joulukuuta kello 0.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

